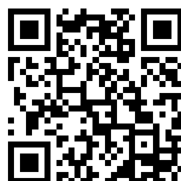


LO LIBRE
DE LES DONES,

E DE CONCELLS DONATS PER

MOSEN JAUME ROIG,

A SON NEBOT

EN BALTHASAR BOU,

SENYOR DE CALLOSA.

QUARTA IMPRESSIÒ.

TRAULA A NOVA LLUM

CARLOS RÒS,

NOTARI APOSTOLICH, NATURAL de esta mòlt Noble, Illustre, LL. y Coronada Ciutat de Valencia.

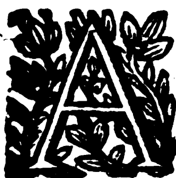
AB LLICENCIA.

En Valencia, en casa de JOSEP GARCIA.
Any M. DCC. XXXV.

Se trobarà en casa de Thomàs Torres, Librer, carrer que va de la Plaza de Villarrasa al Collegi del Sr. Patriarcha.



AL EGREGIO Sr. D. FELIPE Lino de Castelví Juan Ximenez de Urrèa, Conde de Carlèt, y Benimodo, Baron de Tous, y Terrabona, Señor de Masalèt, y Casa Real de Pintarrafes, &c.



Viendo dado à la estampa tres pequeños Libros, concernientes à las excelencias, y apreciables circunstancias de la lengua Valenciana, para que no se olvidàra del todo el uso de ella, manifestando al publico muchos Adagios agradables en su Idioma; y siendo el Libro, que en Poesìa compuso el celebre Don Jayme Roig, tan principal à este fin, como buscado, y casi escondido en el olvido, de manera, que para formar un cuerpo para reimprimirle, ha sido precisso valerse de fragmentos, que à costa de especial cuidado de V.S. se ha logrado. Y en vista de estàr todo su contexto integro, y perfecto, (aviendo merecido à la muy Ilustre Ciudad correspondiera con galanterìa à mis anhelos, en tiempo que V.S. se halla su Procurador Mayor actual) se determinò la reimpression de la citada Obra (para que no se perdieran escritos tan estimables) à la proteccion de V.S. y para que muchos que la buscan,

assi Naturales, como Estrangeros, no carecieran de ella. Con estos motivos passa mi afectuosa atencion à ofrecerla à V.S. que aunque corto obsequio, experimentando en su aplicacion la mayor benevolencia à los Valencianos, aunque nacido V.S. en otro Reyno, tendrà disculpa mi verdadero afecto, para credito de lo expressado, referir como en el tiempo antecedente à las turbaciones, fue V.S. en el cumplimiento de la obligacion de los Oficios publicos que tuvo, un exemplo de puntualidad. En la Bolsa de Syndico del Brazo Militar fue V.S. otro de los cinco Nobles que concurrìan, aviendose encontrado en este Empleo, quando succediò en la Corona de España nuestro amado Rey, y Señor Felipe Quinto, el animoso, que Dios guarde. En las tres Plazas de Nobles, que componìan la Junta de contra Fueros, era V.S. otro de los que las servìan. De los seys Nobles, que formavan la Junta de la Costa, era V.S. otro de los que la ocupavan. En la Diputacion de Valencia, inseculado, sirviò V.S. el Oficio de Contador. Siendolo assimesmo en la Ciudad, sirviò V.S. el Oficio de Justicia Civil en el año 1705. y en primeros de 1706. abandonando su casa, y haziendas, passò con toda su familia à la Corte de Madrid. Y aunque estuvo inseculado V.S. en su Patria Zaragoza, en las Bolsas primera, y segunda de Nobles en la Diputacion del Reyno de Aragon, no llegò el caso de tocarle la suerte. Establecidas las Leyes de

Cas-

Caſtilla en Valencia, y nombrado otro de ſus Regidores, tomando el juramento, ha ſervido V.S. los Oficios de Procurador General, ò Mayor, una, y otra vez, los de Comiſſario de Fieſtas, Salud publica, comiſsiones de carnes, trigos, repetidas Embaxadas, muchas Diputaciones de diferentes encargos, y negocios, en que ha manifeſtado ſiempre V.S. ſu deſinterès, zelo al Real ſervicio, y bien comun. Y aſsi, eſtando eſta Obra acogida al ſagrado de tan gran Mecenas, quedarà ſeguro el baxel de mi eſperança, pues no podrà eſtàr ſujeto à peligro alguno, honrandolo V.S. Al que ſuplico al Cielo proſpère ſu vida en los auges de ſu mayor felizidad.

B. l. m. de V. S.
ſu mas inclinado, y rendido
ſervidor.

Carlos Ròs.

SUMA

SUMA DE LA LICENCIA.

TIene licencia de los Señores del Real Consejo Carlos Ròs, Notario Apostolico, vecino de Valencia, para poder reimprimir, y vender el presente Libro; segun mas largamente consta de su original, despachado en Madrid por Don Manuel de Contreras en 27. de Mayo de 1735.

ADVERTENCIA PROEMIAL.

LA presente Obra metrica del Noble, insigne, y famoso, Cavallero, Poeta, y Dotor en Medicina, Don Jayme Roig, natural de Valencia, Medico que fue de la Reyna Doña Maria, muger del Rey Don Alonso, el Conquistador de Napoles (nombrada comunmente: *La Cudolada de Mosen Janme Roig*) saliò à luz en esta Ciudad de Valencia año de 1531. en quarto. Se imprimiò segun vez en octavo el de 1561. en esta mesma Ciudad: En Barcelona se imprimiò tercera vez dicho año 1561. en quarto; y siendo assi que con averse hecho dos impressiones en esta Ciudad, apenas se encuentra un libro, ni noticia de esta Obra, ni de otras Valencianas, me motivò (con el fin solo de sacar à nueva luz las vejezes de mi lengua Materna) à dar quarta vez à la Prensa esta impression que ofrezco, la que ha sido copiada de la segunda que en esta Ciudad se hizo en octavo, sin añadir, ni quitar cosa alguna.

Los vocablos que en esta Obra se hallan con menos sylaba, ò sylabas, no es porque en aquellos tiempos asi se pronunciassen, sino que estàn syncopados, y esso es licencia Poetica; como tambien

bien el poner muchas palabras inventadas, y no usadas, por causa de la consonancia, ò ley de verso. Lo mesmo se deve entender quando por causa de la *synalepha*, que tanto se usa en nuestro Idioma, se ajuntan las dicciones monosylabas, con las polysylabas, pues tambien parecen otras, y no lo son; y esto no es por razòn de *syncopa*, sino por ser propriedad de la lengua Valenciana, que à mas de ser tan laconica, y breve, esso la haze aun mucho mas, porque de essa suerte pronunciamos naturalmente los Valencianos, supliendo las *synalephas*.

CO-

COMENÇA LO LIBRE DE LES DONES.

ORDENAT PER LO MAG. MESTRE JAUME ROIG,

DOCTOR FAMÒS DE LA SERENISSIMA SENYORA Reyna Dona Maria. Es exemplar, è de concells per ell donats à son nebot En Balthasar Bou, Senyor de Callosa, qui mòlt amava.

THEMA.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

PREFACI.

PRIMERA PART DEL PREFACI.



DEU Creador,
unich Senyor,
Omnipotent,
latriament,
qual sol adore,
quant puch honore,
è reverixch,
tèm, obeixch
sos Manaments,
dos excellents
singularment,
sols ell colent,

de cor ſancer,
fas lo primer,
amant prohiſme,
ſens frau ſophiſme,
com mi mateix,
no ſens perpleix
fas lo ſegon.
En aqueſt Mon
amar mon Dèu
per ſguart sèu,
è mon prohiſme
per Dèu altiſme
tal charitat,
è voluntat
deſig haver,
per à Dèu fer
ſervey algù,
è en comù,
axì amichs,
com enemichs,
bon adjutori,
tot meritori
charitatiu,
en Dèu confiu,
mendreçarà,
è moſtrarà
les ſues vìes.
Entre les pìes
ſpirituals,
è corporals,
ſobra millor
de mes amor,
è ben voler,
à mon parer
es doctrinar,
dar exemplar,
è bon concell
al qui novell
en lo Mon vè.
Qui ſen abſtè
de be preycar,
è declarar
al ignorant,
es ſoterrant
malvat ſervent
lo sèu talent,
no res guanyant
ell ajuſtant,
or ell amaga,
en lo Mon vaga,
è lo temps pert.
Del que sò ſpert
de Dèu rebut,
he clar hagut
lexpe=

lexperiment,
feràl prefent
mon enfenyar,
fols remeyar
error publìca
en ques implìca
comunament
tot lo jovent
no fens pecat
ha infeftat,
è comogut,
mon mig perdut
enteniment,
fet ignocent
ja oblidant,
no prou baftant
à tal emprefa,
ja es ma defpefa
al fol del fach
lo firga flach
del meu cervell
fa fon capell
minut, fotil,
rompli lo fil,
è pert lo feft,
ordix no lleft,
tix ab treball,
trama li fall,
hon fallirà
hi fuplirà
fols de manlleuta.

Que à caplleuta
fuplich, exorte
lo que reporte,
è tinch emprès
fia remès:
no pas fcapçat,
partit, trencat,
per veedors,
è miradors,
ni fquinçat;
mes fols pinfat,
è corregit,
llimat, llegit,
ò bè fcoltat
fia acceptat
benignament.

SEGONA PART.

YO com abſent
del Mon vivint,
aquell linquint
aconortat,
dell apartat
dant hi del peu,
vell jubileu
mort civilment
ja per la gent
deſconegut,
per tots tengut
com hom ſelvatge,
tenint oſtatge
en lo meu llit
prou envellit,
antich de dies,
per malaltíes
mòlt afligit,
vell, enllegit,
deſconſolat,
y atormentat,
flach debilit,
ab poch dellit
desficiòs:
mes anſiòs
daqueſts pubìls
jovens gentíls,
è dalguns vells,
qui com ocells
paſſen chillant,
è ſibillant
com les cigales,
corbs, è cucales
van ahucant,
dels llòbs fent cant,
ſonant ſes trobes,
broden les robes,
è los frens dauren,
los carrers llauren,
mouen cantòns,
girantſe redòns,
è tot lo jorn
roden entorn
del cremallò,
com papallò,
fins que ſi cremen,
perills no temen,
ſentint de nas,
hon

hon ſe tè pas,
com cans ſapleguen,
entrells ſembreguen,
quant han deſpenen,
moren, è penen,
è treſnuytant
van aguaytant
una tal caça
qual, qui la caça
pren mala llebra,
vibra, culebra,
è febra aguda,
no coneguda
per tot hom prou.
Perque tant mou
tal ignorancia,
als qui ab anſia,
è treballs vans,
perills, è dans,
caça ſegueixen,
qual no coneixen
pendre ſarreen
quanta ne veen
ſon ells los preſos,
als poch enteſos,
perque ſi miren
veigen hon tiren
en lo llur viure,
los vull ſcriure
eſt doctrinal
memorial,
haurà nom ſpill.
A tu com fill
Balthaſar Bou,
per lo quem mou
ta mòlta amòr,
è gran calòr
de nebot char,
lo vull dreçar:
car certament
lo teu jovent
tens ben compoſt,
è prou diſpoſt
lo ſentiment,
lentenimen
veig que tens clar,
è Balthaſar
nom de ſciencia,
de ſapiencia,
è prophecìa,
de ſenyorìa,
è principat
fon impoſat
à Daniel

quant

quant Israel
son transmigrat,
per ser honrat
nom, è plaent
antiguament
es real nom.
Bou sobrenom,
mansuetut
diu, è virtut,
Bou coneguè
Christ quát naixquè,
Bou Lluch scriví
llarch quil parì,
Bou, menjant se,
apareguè
Langel Miquel
alt en lo Cel,
Bou segon signe
se diu benigne
ab Bou sylvestre
se mostrà mestre
disputador,
confonedor,
dels braus Rabìns
crech puix tants tins,
nom, è cognom,
è lo renom
que pots cobrar,
del bon obrar
seràn conformes.
Perque informes
los jovens verts,
è inexperts
del toch del foch,
pòlls del bech groch,
del niu cuytats,
y poch aguats
exir certèr
del sparvèr
cercant les mans
als vells galans
qui no se stàn
pel temps que han
de porrejar,
è pledejar
ab la verdor
al honrat cor
dels curiosos
Religiosos,
è Capellans
dich dels prophans
dels qui son dàn
cerquen, è vàn
de pich en sola,

è

è de ſa ſchola
del vot exprès,
ni del entès
nols plau membrar,
te vull pregar
tu nols publiques,
è comuniques.
Si hi lligirèu,
coneixerèu
áb prou claror,
la gran error
tan manifeſta,
la deshoneſta,
è viciosa,
tant perilloſa
amor inica,
que huís pratìca,
mes pecoral
que humanal,
ſols per dellit,
la per profit
mes avaricia
que amicicia
no cur tractar.
De mon parlar
tots ſim creurèu,
è lligirèu
no may amar:
ans deſamar,
may inquirir,
ne perſeguir,
james caſar,
menys abraçar
foch immortal,
dinfern portal,
dones damnades
enverinades
daquell verí,
ab que ferí
al llur antich
primer amich,
Eva de mort
dins aquell hort
hon fon formada
per llur errada
dexà llavor
de frau error,
è gran malèa
à ſa genèa,
è quantes ſon
aran lo Mon
ſon diableeſs,
demonieſes:
Car les primeres
amors

amors ſon veres,
è toſtemps duren,
per ço hi aturen
tant los Diables
dells ſols amables,
may ſen partixen,
ni ſen deſixen,
noy val baptiſme,
mes exorciſme
llum, ſal, capida
que de llur vida
divís ſenfaça,
bè ſab de maça
quin es ferit
lo meu ſperit
na portat pena
ſobre la ſquena
mal huytanta anys,
treballs, afanys,
è greu turment,
vetlant, durment,
no ceſſant may
de cridar ay,
è ſoſpirar,
ben informar
publicament
tot ſtament
qui ſen vol pexer
vull fer conexer
ben aviſar,
è diviſar
exordi fent
ſuccintament
la llur coſtuma
narrant en ſuma
ſerà lantrada,
ò la levada
deſgremidor,
ò ſonador,
com ſonar vol,
ò Prothocol,
ò llargues Notes.

TERCERA PART.

DOnchs dich q̃ totes
de qualque ſtat,
color, etat,
Ley, Naciò,
condiciò,
grans, è majors,
chi-

chiques, menors,
jovens, è velles,
lleiges, è belles,
malaltes, ſanes,
les Chriſtianes,
Juíes, Mores,
negres, è llores,
roiges, è blanques,
dretes, è manques,
les geperudes,
parlères, mudes,
franques, captives,
quantes sòn vives,
qualſevol síen,
tot quant ſomnìen
eſſer ver creen
del que no veen
procès de penſa,
pera defenſa;
ni part oír
per preſumir,
ſols pronuncien
ver ſentencien
que cert no ſaben,
mentint ſe gaben,
ſempre varìen,
jamay ſe ríen
ſenſe ficciò,
per tracciò
ríen, è ploren,
criden ques moren
quant sòn pus ſanes;
ſi han terçanes
llur mal no colen,
è fingir ſolen
tenìr dolor,
per dar color
à ſes empreſſes,
ſi ſon repreſſes,
inſtruccions,
reprenſions,
tot ho refuſen:
mes mòlt bè ſcuſen
vicis amats,
è los pecats
daltri ſpeculen,
è ſen tribulen
com ſe confeſſen,
daquells expreſſen
les circunſtancies,
daquells han anſies,
dels ſeus nos dolen,
moſtren que volen
lo que nols plau:

miren lo blau,
compren de grana,
volen magrana,
raìm demanen,
mes no ſen ganen
may en lo pendre,
prodich deſpendre,
hufanejar,
pus alt pujar
es llur plaer.
Tot lo penſer
qual elles tenen,
quant marit prenen,
es sìa noble,
ſehent, ni moble
ſis vol no tinga,
ſolament vinga
de gran llinatge,
al menys paratge,
ò gentilèa,
ſi tè pobrèa,
ſi es orat,
porte daurat
un geſarant,
vaja cantant,
no ſen ſglayen,
ni gens ſeſmayen,
ſi ſab jugar
un exovar
tot en un dia,
ſolament sía
dantiga raça,
Senyor en plaça,
es llur dellit.
Pres lo marit,
ſaber treballen,
prim leſcandallen,
fanli procès,
pera quant es:
ſi en lo blanch
del ull tè ſanch
el veen hom,
algun queucom
es reverít
un poch ſervit,
ſil pòls tè flach,
hanlo per h,
nol han per res,
è mes que mes
ſi les complau,
com fan leſclau
lo tracten, manen,
aixil debanen
com un capdell,
com

com en fluxell
dessus li sehen,
è menys lo preen
que un fesol,
sens llum cresol
li fan tenir,
per reverdir
en sech lo planten,
rient sencanten,
aixin fan dell,
com dun moxell
destopa grosa,
fan de sa bosa
ample crivell,
arner, garbell,
forca, è pala,
per art, è gala
lo fan anar:
venir, tornar,
ginyant deports,
per negres horts,
dinars, çopades,
tostemps albades,
è secrets patges,
ò llarchs viatges,
no sens spíes,
ò fricalíes
à rebre actes,
elles sos tractes
entre tant cloen,
venir com lloen
tot ho desfrecen,
casa redrecen,
fan osca al fus;
no, y pensen pus:
qui mes bels fa
pijors les ha,
mes sen enuigen;
servirlo fuigen,
mes mal ne díen,
è calumníen,
è mes sen clamen,
tenen, è amen
lo brau ardit,
qui per despit
fort les mal mena,
quils fa dur bena
han per valent,
han per dolent
lo bon caser:
lo solacer,
plaent benigne,
han per indigne
en son parlar

densibillar,
sens picar grata
oli de mata,
nols fa pudor
lo pelador,
mudes, pinsar,
ni lençofrar,
lo raig del Sol
en Juliol
los es plaent,
lo llit calent
volen de Stiu,
nols plau calíu
en lo Janer,
per un diner
mòlt regateigen,
florins barrejen
pel que volríen,
quant han daríen
pel que no tenen,
per no res venen
lo necessari,
per voluntari
poder comprar,
è renovar
lo que bels vè,
è saben bè
altres vegades
que han mudades
forges al or,
minues, è for
de obradures,
è soldadures
lan consumit,
è llur vestit
de fina llana
seda pisana,
no vell, ans nou,
vendrel les mou
un tall novell.
Mes que al penell
les mudal vent,
may llur jaent
nunca sa stiba,
ne hon fort tiba
llur fluix voler,
mon vell saber
ha sdevengut,
may ha pogut
trobar lo lloch,
ni un temps poch
en ques reposen,
de si deposen
tot asossech,

llur

Digitized by Google

llur voler cech
qualvol no mira,
ans lo aíra,
è mes morreja,
qual parenceja
es llavorit.
Lur cap humit,
ſech, fret, ò calt,
de ſalt en ſalt,
corrent fabríca,
troba, è implíca
contradictoris,
llurs reportoris,
invencions,
condicions
sòn de Diables,
fallen vocables,
è diccions,
relacions,
per fer en vides
de ſes fallides.
David, Prophetes,
Tuli, Poetes,
Grechs Oradors,
ſetanta, y dos
Lengues del Mon;
Catholicon,
Guici, Papíes,
tymologíes
quant han ſcrit,
parlat, è dit
entrels vius tots;
no hià prou mots
qui à dir baſten
verins que paſten
tants mals com uſen,
los bens que abuſen
ni referit.

QUARTA PART.

HAurè ordit,
puix men empaig,
eſt meu eſcaig
de parlament
curt, flach, fallent:
à fil per pùa
la forja ſua
ſtil, balanç,
ſerà en romanç
noves rimades,

co-

comediades
amphoriſmals,
façeſsials,
no prou ſcandides,
al plà teixides
del algemìa,
è parlería
dels de Paterna,
Torrent, Soterna,
prenent manobra.
Si temps me ſobra,
è mon recort
ſols per confort,
è per retraure,
no leixar caure
los qui treballen,
juguen, è fallen,
uns mates baten,
los altres maten
tots enganats,
de ſeny torbats
à ſes requeſtes,
cerquen les teſtes,
troben la mort,
farèls report,
ſerà concell
de homé vell
ja ſcarmentat,
puix ha tentat
ſi volen pendre.
Si vols apendre,
nebot valent,
llig hi ſobent,
mes ab repos,
en procès clos,
ma negra vida,
de mals fornida;
vull recitar,
per eixemplar,
è document:
car mòlta gent
veent penar,
altri paſſar
mal, è torment,
nepren ſcarment,
è ſen caſtiga
qui no ſi triga
ſeny vol haver.
Del meu penſer
aqueſt trellat,
mig cordellat,
è fluix teixit,
ſerà partit
en quatre talls,

parts

parts principals
com la preſent,
lo prolech fent
caſcuna part,
te altre quart,
de parts pus chiques,
ſi tu hi pratíques,
è tens bè ſment,
prou facilment,
poràs trobar
de que menjar
à ta comanda,
pren la vianda
qual tu mes vulles,
flos, fruits, ò fulles,
reals, ò fuſt,
ſegons sòn juſt,
è ſa ſabor,
caſcun Lector
preſt trobarà
lo que volrà,
veurel tot cure,
anſque mormure,
Primerament,
en mon jovent
eſſent llibert,
lo que ſofert
recitarè.
Puix contarè
ſegonament,
bè ſteſament,
mos caſaments
negres, dolents,
ab pena tanta
per anys cinquanta:
La part tercera
à mi certera
de lluny trameſa,
una comeſſa
inſtrucciò
diu, è lliçò
ſpiritual,
è divinal.
Quarta, è darrera
clou la manera
ja enfranquit
delles partit,
ò enviudat,
com he mudat
oy en amor,
pena en dolçòr,
è concellat,
è arreglat
los meus darrès

anys vint, ò mes,
tots ſervint Dèu,
ſegons veurèu.

PRIMER LIBRE DE SA JOVENTUT.

PRIMERA PART de la fadrinèa ab ſa mare.

DOnchs Dèu aydát,
yo entonant
mon ſpill, è norma,
ſervant la forma
del abreujar,
me vull leixar
la infantèa,
ma fadrinèa,
è joventut,
en ſervitut
desheretat,
foragitat,
è camps ſeguint,
los mes de vint
anys meus millors,
ab prou ſuors,
perills, treballs,
nafres, è talls,
ab mal paſsí,
è comencí
mort mon bon pare.
Ell ab ma mare
vixquè poch temps,
è may enſemps
los viu mentjar,
ni feſtejar,
may los viu riure,
per llur mal viure,
ò mala ſort,
cert ha gran tort
per alguns mals,
no vull dir quals,
è

è nols declare,
per ſer ma mare:
jove fonch etich,
en fi frenetich,
aixi morí,
lo sèu florí
cert nom reſtà,
car ell teſtà
al plaer della,
per ſa querella
com li plaguè.
Ella hi volguè
un sèu Notari,
è lo Vicari
ſon Confeſſor
fon Marmeſſor,
è Legatari,
ſens inventari
de ſon cabal,
univerſal,
hereva fèu,
de mi fill sèu
leixà Tudrìu,
no Curadríu,
car no calía,
cinch ſous valìa
lo mèu llegat,
è publicat
lo teſtament,
de continent
me renegà,
nom abrigà
de res de dol,
lo flaviol
traguí ſens cera,
roba ſancera
cert nom deixà,
com me beixà
tantoſt de caſa,
quem donàs braſa
ben adreçat,
un peu calçat,
altre deſcalç,
gipò al fals,
tot ſquinçat,
ben deſayrat,
è ſens camiſa,
dix à ta guiſa,
ves hon te vulles,
cerca hon mulles
de huì mes ta ſopa,
eſta nit çopa,
demà camìna
à la brogìna,

è si not plau,
Bergant al Grau
té poràs fer,
ò Lanterner
de cap de guaytes,
ò si ťafaytes,
ser bon Barber,
à ton plaer
cantant çançons,
ballant als sons
de les tisores,
tots jorns dos hores,
prou guanyaràs,
ò si volràs
esser Obrer
de Tintorer,
dos sous, è nou,
hauràs per sou,
ò si Troter,
puix Escuder
esser volìes,
tambè viurìes,
pensa esta nit
ton bon partit,
not puch tenir,
ves à seguir
taula, ni llit,
tintho per dit,
compte non faces
quen mi trobases,
peus, è mans tens,
guanyat prou bens,
cerca ventura.
La gran fretura
prest matenguè,
ym reprenguè
gran malaltìa,
mare, ni tia
nom acollíren,
ni may bùllìren
ordi per mi,
tirl camì
foral portal
ves lespital
Denclàpès dit.
Aquella nit
laspitalera,
falsa roncera,
ella, y sa mòça,
percint è bòsa
fins al cotò
del meu gipò
mescorcollaren,
puix no hi trobaren

un

un diner sols,
dix, sens llançols
huí dormirèu,
demàus nirèu
vos à captar,
no pot bastar
est Spital,
ni tè cabal
per mantenir,
ni llits fornir
pera tants pobres,
per fer les obres,
è tantes Dides,
no hi basta envides,
no portau taça,
ni carabaça,
barça, cerrò,
en un porrò
aygua beurèu,
foch, sal haurèu,
è sols lestage,
pa, companage,
vi, sin volèu,
queus ne cerquèu.
A Dèu plaguè
que nom tinguè
mòlt la terçana,
una semana
hi mentjì blets,
cols, è bròts frets,
prou ensalada,
may carn cuinada.
Sortì del llit,
è mig guarit,
yo men partì,
à peu anì
seguint fortuna,
en Catalunya,
un Cavaller,
gran vandoler,
dantich llinatge,
me près per patge,
ab ell vixquì,
fins quem ixquì
ja home fet.
Ab lhom discret
temps no hi perdì,
dell aprenguì
de ben servir,
armes seguir,
fuy caçador,
cavalcador
de Cetrerìa,
Menescalìa,

ſonar, ballar,
fins à tallar
ell men moſtrà.
Coſtar cuidà
mon tant ſaber,
per ſa muller,
à la final,
volerme mal,
ſens culpa mia,
ella tenìa
un ſols fill char,
de cavalcar,
è homenìa,
gens non tenìa
tant lo guardava,
è lapartava
de tot perill,
que feu ſon fill,
hom femenì,
fer dalfanì,
è dorelletes,
ſucre, caſquetes,
è viciat,
tot mal criat,
fet à ſon lloure.
Quant lo veu moure,
inutilment,
è gentilment,
yo avançarme,
pensà matarme
la xaquioſa
fembra embejoſa,
meſclà paraules,
rondalles, faules,
ab ficciò.
A traiciò,
yo ja dormint,
ſon fill venint,
per ſon concell,
ab lo coltell,
per quem matàs,
com ſa coſtàs
haguè terror,
è fent remor,
moguìm un poch,
desfreçal joch,
dix ques burlava.
Ell tremolava,
è nom tocà,
puix nom matà,
niu ſabè fer,
lhom de paper,
fort mal meſclam,
è poſsà clam
de

de gran error,
ab mon Senyor,
mòlt bravament.
Ab ſacrament
ell adverava
lo quem poſſava,
mes lhom prudent,
veu clarament,
queta falsìa;
com la movía
la ſola embeja,
ab ſa correja
fort li pegà,
è la tancà
dins ſon Caſtell,
donam concell,
partís de fet.
Ab ſon decret,
fuy preſt vengut
en un Laùt
de Viſcaíns,
tots los veíns
me coneguèren,
è tots prenguèren
los del carrer,
grat, è plaer
de ma venguda
deſconeguda
haguì la caſa,
tant la viu raſa,
è deſrobada,
è regirada
ma mare vìu,
nis mou, nis rìu;
cuytí dentrari,
dun contrari,
ò catíu ſtrany,
de un tacany
non fera menys,
ab ſos deſdenys,
poch ſe girà,
ans me mirà
fort de mal ull,
dixme boig, çull,
tirat avant,
mans amagant,
nom feu dar beure,
nim leixà ſeure,
ſo que tiràs,
no mi trobàs
lo sèu Senyor.
Ab entrenyor,
yo deman, qui?
dixme meſquí,

à ton despit,
ja tinch marit,
cert pus honrat,
que nol orat
del pare teu,
de major preu,
è pus valent,
vesten dolent.
Prest men partì,
yom apartí,
per ma honor,
no pas per por
de mon parastre,
ja per mal Astre
se era casada,
vèuse possada
en llibertat,
gran heretat,
è Senyorìa,
tostemps tindrìa,
vèulo ballant,
jove, galant,
plegat bè stret,
tantost fonch fet,
per ella tench
un gentil rench,
los armaments,
è paraments,
tot manllevat,
hach ben justat,
fonchne ben tret,
à un bon tret
qui pot tenir
feu lo venir,
ellal combida,
ja bè, y la Dida,
sens testimoni,
fèu matrimoni,
ò sposalles,
sens ençartalles,
ni Capellà.
No hi apelà
algun parent,
ni hom sabent,
per conceller,
fonch sa muller,
sens encartar,
ni ben contar,
donalils bens:
lo mort, parens,
lo fill absent,
per lo present,
tot oblidà:
ellas cuidà

tos-

toſtemps duràs
llograr ſolàs,
è pa de noces,
tantoſt les còces
foren ab ella:
la muller vella,
lo marit jove,
que bè la ſove,
fa lo que dèu,
mantinga Dèu
qui tal pratíca,
la ques pus rica,
mes ne mereix,
menys ſe coneix,
lo fum langana,
la carn la mana,
la vella fembra,
del temps no mẽbra,
tindrà la pancha
ab plechs cõ mãcha,
ab ſemblant pell,
com terçanell,
ò chamellot,
parra boſſot,
buyt la mamella,
putli la cixella,
cap alquenat,
front ſtirat,
no tindrà dens,
conta los bens,
no los sèus anys,
dels pus ſtranys,
bolliciòſos,
è ocioſos,
menys vergonyòs,
è pus ronyòs,
pren com la lloba,
ab rahò troba
per les etats,
è voluntats,
tant variades,
colps, bocinades:
la vella enterca,
puix que mals cerca,
diners primès,
ha volgut mes
captivitat,
que llibertat,
llançant riquèa,
cerca pobrèa,
llunyas dels sèus,
irela Dèus.
E ſi quant mor,
del sèu teſor,

que com ne ſobra,
may algù cobra
dels sèus tampoch
dells ſe trau joch,
à qui la veixa,
à aquell ho leixa
en teſtament.
Puix ſcientment,
ſe encatíva,
com à catìva
ſe dèu tenir,
no pot parir,
ni dar plaer;
mes es muller,
deixovar gros,
que no llur cos,
gran dòt la mou:
ell pel dot clou
caſament negre;
los bens alegre
donchs poſſeìxca,
ella ſervixca,
vixca ab afany,
pene tot lany,
tot mal dèu pendre,
veja deſpendre
ſos bens, è rendes,
dèu fermar vendes,
è fer çaplleutes,
pagar los deutes
quel marit dèu,
en mala vèu,
ſos bens poſſats,
è ſubaſtats
publicament,
la còrt venent,
ans de ſa mort,
ſa vera ſort
veja venuda,
è fort batuda,
ben caſtigada,
è deslligada
en blanchs cabells,
dels pecats vells,
per penitencia,
ab tal ſentencia,
marit darrer
venjèl primer,
tot aixi es fèu.
En temps fort brèu
ſe deſcobrìren,
y ſe li obrìren
mòltes bambolles,
cambis, fadolles,
è

è violaris,
preus, è ſalaris
dels arteſans,
menaren mans,
dins trenta meſes,
feren deſpeſes
inopinades,
hachſe jugades
les joyes ſues,
catives dues,
ab mòlts gambals,
tots los cenſals
foren venuts,
puix abatuts
ells ſen fuigiren,
pel temps moriren,
ell caçador,
è comprador
dun Cavaller;
de ſa muller
ella Cambrera,
è llavanera.

SEGONA PART.

Com fonch afillat, y tramès.

PUix yo fuy cert,
eſſer deſert
de benvolents,
cert als dolents
nom atancí,
en mi pensì,
nom abſentàs,
quem preſentàs
à un hom rich,
qui fel amich
fonch de mon pare
è gran Compare,
è mon Padrì,
jove, fadrí,
deſempenat,
fuymen anat
al hom de Dèu:
com ell me vèu
ym hach oìt,
è hach ſentit
de qui fill era,
è ma manera:

ell me ſenyà,
è menſenyà
cert gran voler;
ab mòlt plaer
ell macceptà,
mes proteſtà,
que may nom vès,
ni quen ſabès
res ſa muller:
lo Mercader,
mòlt poderòs,
è virtuòs,
ell mafillà,
è mabillà.
com fo meſter,
ſus un Troter,
ab prou dinès,
ell me tramès
ben arreat,
camì ferrat
per Tarragona,
à Barcelona
quant arribí,
de Sanct Martì
Caſtell fort pres,
en Panadès,
hon ab gran cuyta,
ſen era fuyta,
ne viu cobrar,
preſa tornar,
no menys ferrada,
que dull mirada,
na Forciana,
qui Catalana
fonch natural.
Ab prou de mal,
è malaltía
leixat avìa
abandonat,
palau robat,
ſenſe remey,
ſon Senyor Rey,
propi marit,
mig mort al llit
en metzinat,
è fetillat,
ſegons ſe deya;
altre tal feya
à ſos fillaſtres,
è mals empaſtres
contra ſa nora,
un punt, ni hora
nunca ceſſant,
lo Rey ginyant,

ab frau, yengan,
major Joan,
après Rey fòn.
Martí Segon,
ſos fills ab dos,
com à traydòs,
desheretàs,
ſols proſperàs
ella, y als ſèus
fentlos hereus
de ſos Regnats:
per tals pecats
fon ben robada,
è tormentada,
mòltes cremades,
de ſes criades
à llur mal grat.
A Monſerrat
yo men vinguí,
y aſi prenguí
camí Francès,
fuy à Beſès,
oì la fama
de noſtra Dama,
quis diu del Puy,
tan bè me fuy
à Sanct Dinís,
puix à París,
junt al hoſtal,
prop lo portal
trobí la hoſta
prou ben compoſta,
è llì filava,
è yo fiava
que fòs ſegura,
jus tancadura,
dich hoſtalera,
eſta engevera
vos lam tancau,
è lam guardau
aixi com lull,
car mòlt la vull:
aquella nit,
pres bell partit,
matà ſon pare,
ella, y un Frare
tot ho robaren,
è ſen anaren,
mes no mòlt lluny;
à tres de Juny
ells ſen fuigiren,
à ſet moriren.
Ella fonch preſa,
è viva meſa

dins una bota,
è closa tota,
ab companyía
de serp bogìa,
è dun vell gall,
lo riu aball
la acabuçaren,
è la llançaren
feume mal joch,
ultra lor poch
lletra hi tenía,
la qual venìa
à un marchant,
fonch empachant
tots mos affès.
Mes poch après,
prenguì mes gatges,
è fiu viatges,
ab mòlt valent
ardida gent
de la Francesa,
contra Langlesa
fent canalcades,
mòlt estimades,
fort gùerejant,
è saltejant,
cobrant Castells,
mòlt jovencells
apresonaven,
yls rescataven
per mòlt argent;
cruel, urgent
feyem la guerra,
è la desferra
mòlt bès partía,
tot hom navia:
aquell Stìu
gran rich me fiu,
è ben armat,
era stimat
entrels guerrers,
no dels darrers:
en Livernada,
per la gelada,
lo campejar,
è assetjar,
prenìa fi.
E lo Dalfi,
ab los Senyors,
capdals matjors,
mòlt ben guarnits,
è infinits
gent de jovent,
feya sovent

fer

fer belles juntes,
è correr puntes,
è tornejar,
durant temps clar;
en lo plujòs,
temps enujòs,
ab mòltes gales,
feya fer ſales,
è bells combits,
dies, è nits,
ab los grans fochs,
mòlts placents jochs,
vaſtir Caſtells,
per banaſtells,
noms, è grans feſtes,
les Dames preſtes
al bell triſcar,
baix à dançar
may hi fallíen:
totes veníen
bens abillades,
è diviſades,
ab tal govern
lo temps Divern
aixil paſſava;
yom deportava
complidament,
mes bravament.
lo temps gentil,
lo mes de Abril,
fins al Setembre,
ſe feya tembre;
puix Ivernavem,
ens ne tornavem
à galejar,
è feſtejar.
enamorades,
à les poſades
ab gran plaer.

TERCERA PART.

Continùa los actes fets en París.

EN lo Janer,
una polida,
galant, ardida,
gentil Burgeſa,
flor

flor de belleça
de tot París,
un jorn de pris,
hon yo junyí,
è lo guanyí
à ſa requeſta,
me moſtrà feſta,
em feu ſaber
ſon bon voler,
lo grat, è alt,
ab prou de ſalt,
del ſèu Burgès,
car lentremès
bèl coneguè;
la queu tixquè,
è ordidora,
ſonch la traydora
de la Cambrera,
falſa tercera,
ellau tractà,
ens afrontà.
Ans que yontràs,
ni mi trobàs,
cert no hi cabí,
ni res ſabì,
feta lampreſa,
ordenà preſa
aquella nit
à ſon marit,
perque dormís,
com ho ſentís
en la ſabor,
bebeu Senyor,
dix, lo procàs,
com ſen calàs
una gran taça,
ell beguèn maſa,
lo fort dormir
fonch toſt morir:
les imperfetes,
tan indiſcretes,
mogueren crits,
foren ſentits
per los veìns,
è tots venins,
oínt los plors,
veren lo cors
ſtès jaent,
un tant calent,
mes jà finat,
per bon veìnat,
volent ſentir,
è inquirir
ſa malaltía:

ella

ella mentìa,
mòlt ſoſpirant,
dix alt plorant,
dun gràs porcell,
è vi novell,
ha mòlt tragat,
è ſa ofegat
de popleixía,
mòlt ſeſcroixía,
tots la cregueren,
è la planygueren
de ſa dolor,
noſtra blandor
fonch deſviada,
è deſtorbada,
tal ſoberch mal,
mòlts del hoſtal,
lo conegueren,
dells ho creguèren,
altres negaven,
los uns ploraven,
altres bonìen,
lo que hi ſentìen,
nos poch cobrir
tan preſt morir,
è fort deſaſtre
no leixàs raſtre
de gran ſoſpita
per mala dita,
ella fonch preſa,
è fonch deſeſa,
è favorìda,
per ſer nodrìda
entrels de Còrt.
Mes un fill bort,
quel mort tenìa,
la perſeguía
fort bravament,
diligentment
ne feu lanqueſta,
à ſa requeſta
inſtant fortment,
pel parlament
fonch condemnada,
ſer ſoterrada
viva de jus,
lo mort de ſus,
è viva treta,
duta en carreta
foral rabal,
al cab dun pal
no gayre baix,
obrat com aix
meſa la roda,

per

per lull hon roda
ella lligada,
aparellada
daball foguera,
com metzinera,
hi fòs rodada,
è ſocarrada,
fins tot fòs cendra,
la jove tendra
de pena fort,
è dura mort,
ab pacencia,
près la ſentencia,
è la rebè,
à mi tambè
qualque beuratge,
ò mal potatge,
ſetillerícs,
ò porreríes
me haguera fet;
per ço de fet
maconortí,
ym deportí.
Mes aquell any
un cas ſtrany,
en lo Mon nou,
jorn de Ninou,
ſe ſdevench,
yo tinguil rench,
fiu combidar
tots à çopar,
è rigolatge,
los de paratge,
qui junt avien,
alli tenien
de tots potatges,
de carns ſalvatges;
bolatería,
paſticería
mòlt precioſa
la pus famoſa
de tot Parìs,
en un paſtís
capolat trit
dhom, cab de dit
hi fonch trobat,
fonch mòlt tobat
quil coneguè,
regoneguè,
que hi trobarìa.
mes hi avía
un cab dorella,
carn de bedella
creyen mentjaſſen
ans

ans que hi trobassen
dunglal petit
tros mig partit,
tots lo miràm,
è arbitràm
carn dhom cert era,
la Pasticera,
ab dos aydans,
filles prou grans,
era Fornera,
è Tabernera,
dels qui venìen,
alli bebìen,
alguns mataven,
carn capolaven,
feyen pastells,
è dels budells
feyen salcices,
ò llonganisos
del Mon pus fines,
mare, y fadrines,
quants ne tenìen,
tants ne veníen,
è no hi bastaven.
Elles mataven
alguns bedells,
ab la carn dells
tot ho cobrìen
asaboríen
ab fines salses
les dones falces,
en un clot tou,
fondo com pou,
descarnats hosos,
cames, y tosos
allís metìen,
è jal omplìen
les fembres braves,
cruels, è praves,
infels, malvades,
è celerades,
abominables,
cert los Diables,
com los mataven
crech los aydaven,
è lo Dimoni,
fas testimoni
quen mentjí prou,
may carn, ni brou,
perdius, gallines,
ni francolines
de tal sabòr,
tendròr, dolçòr,
may non sentí,

E per

per lo matì,
de totes tres,
feren quartès,
è llur posada
fonch derrocada,
è laplanaren,
sal hi sembraren,
è tots los cosos,
tallats à trosos,
cent ne contaren,
los soterraren
en lloch sagrat.
Mòlt haguí grat
daquell Paìs,
may viu divìs
vandolejar,
ni breguejar,
homens prou richs,
è pacifichs,
súaus, benignes,
dones malignes,
mòltes vegades,
viu condemnades,
mil bandejaven,
mes ne pentjaven
que de raíms
per varis crims.
Unan pentjaren,
viva scorcharen,
gran fetillera,
è metzinera,
de nit venìa,
sens companyìa,
sola pujava,
è arrancava
dents, è queixals,
dels qui en pals
alts execats
eren pentjats,
la falsa folla,
dintre una olla,
ben enguixada,
llum amagada
ella tenía,
è si sentìa
algù passàs,
è sacostàs
la descubría,
de lluny paría
spaventable,
cap de Diable,
per cinch forats
ben compasats
los raigs eixìen,

ulls,

ulls, nas, paríen
gran boca ab foch,
ab ſemblant joch
tots ſeſpantaven,
fuigir cuytaven,
gens nos tórbava,
ans acabava
ſos maleficis,
porch plè de vicis,
un mal mati
fonch Sanct Marti,
ella trobà,
la pell leixà
per fer nebòts.
Puix ixquen tots
mòlt bella flota,
ſen fort derrota
ab lo calt Sol
de Juliol,
en les companyes,
è Gents ſtranyes
qui eren vengudes,
fem corregudes,
nons hi trigam
que calcigam
tota llur terra,
benhatja guerra
ſa Rey cortès,
lo Rey Francès
me feu llargueſa,
una Duxeſa,
folla guerrera
ma preſonera
de gran fiança,
per ma quitança,
è del botí,
quant lo partì
per part donà,
ellas finà
entregament,
dos mil, è cent
dobles de nau
ella pagau
ſos fill baſtart,
anava en part
los dits croixint,
è dix bonint,
quin Dèu vos ſal,
tenìm hoſtal
de llits fornit,
digau marit
cinch cavalcans,
preats, galans,
ſpluga bous,

per quins cinch ſous
los acolliu?
è yo ſabiu,
un bell robì
yo li doní,
è la falague,
è de fet pague
quant deſpenía:
lo prohom tenía
com pare sèu,
per ſon corrèu,
yo fuy perſona:
com à lleona
ellam mirava,
nom oblidava
lo benefici,
feya ſervici,
è gran honor
al prohom major.

QUARTA PART.

Clou ſon viatge, tornant à Valencia.

EN aquell punt
q̃ yo fuy junt
en la Ciutat,
haguí comptat
quants anys avía,
trobí complía
los trenta y dos,
ab Corredòs
yom avenguí,
comprì, paguì,
lalberch aqueſt
arreìl preſt
dabillaments,
è forniments
com convenìa.
Sovint venìa
la ranyinoſa,
vella envetjoſa
à viſitar,
per aguaytar
ſi res portava,
ò ſim donava
lo marit sèu.
Com ella vèu

yo

yo com venía,
è quant avia
dallà embiat,
ò cambiat,
mo vèu cobrar,
è bè ſmerſar,
bè li plaguè,
com coneguè
que rich venía
ella tenia
una coſina,
tantoſt barrina
fos muller mia,
ella membía
la Corredora,
gran ralladora
entrametent,
punta corrent,
è mòlt rebeſa,
ellam endreça
ſon parlament,
dun caſament
mòlt ſingular
vos vull parlar,
duna Doncella,
bona, è bella,
ben endreçada,
mòlt heretada,
rica, pubila,
daqueſta Vila
dels bons parents:
en dot ha trenta
milia ſous,
en timbres nous,
tots en moneda,
una arboreda,
gran Alquerìa
dix poſſeìa
prop la deveſa,
ſenſe deſpeſa
dix ſe farìa,
ſegons volrìa
queu ordenàs:
quem demanàs
aquella tia,
quil trametìa
yo de concell,
vos fillol dell,
y ella della,
bona parella,
ſi vos me creèu
ab dos ſerèu:
falſa parlera,
vella velera,

mem-

membabuixà,
ym tabuixà:
de tot mentìa,
de ſa falsìa
yo la creguì:
al prohom preguì,
è ſa muller,
en tal penſer,
maconcellaſſen,
è marreglaſſen:
yo la prenguì,
ſiu avenguì,
arau ſabrèu,
you dirè brèu.
Ellam ſoptà,
è fort reptà,
perquem tardava,
è que ſperava
altre laurìa,
quiu grairìa:
tant ho çuytaren,
quens ſpoſaren,
ellas dotà
del que portà,
ſenſe fermança,
ab confiança
cert ſanament,
è planament,
aixiu paſsì.
De fet pensì
que li darìa,
ò que farìa,
yo proveì,
è larreì,
perles, tobins,
velluts, cetins,
conduyts, marts vays,
vernìus, duays,
percots, gonelles,
angles, bruixelles,
è bell domàs:
arrunçal nas,
cabotejant,
è morrejant,
ab grã menyſpreu,
donà del peu,
veſtit nou vol,
diu que duu dol,
no hi veu brocat
de vellutat,
hi fall, faldetes,
tot par robetes
de creatura,
falſa coſtura,

è

è mal tallat,
pitjor forrat,
diu mal del Sastre,
sofrì lempastre,
no li dich res.
En mi reprès,
yo stich mirant,
la fi sperant,
volguì probar
son eixovar
sil me daríen,
ò empagaríen,
sens demanar,
cert losperar,
fonch foch de falles,
trenta mil malles
fonch la moneda,
cert larboreda,
è lalquerìa,
fonch malquerìa
bens confiscats,
hypothecats,
en plets pendents,
encartaments,
de quantitats,
censals quitats,
fictes, coberts,
à còrt oferts,
mal carregats,
deutes pagats
sens cancellar.
Vam concellar,
qui bèm volía,
è mòlt sabìa
en aquests fets,
que leixàs plets:
may per jamès
rebíl promès,
pagat aixi
ja nom deixì
fer lo degut,
baguim begut
ja les adìves
à mi nocìves,
al cos, y bòsa.
Era mòlt ròsa,
blanca, polida,
è ben sabida:
yo no present,
ab tots rient,
la llengua asida,
ab mi cosida,
com si fos muda,
tostemps premuda,
sols

ſols mormurava.
Un jorn plorava,
dixli perque,
hoy per ma fè
no plor per res,
dich queu com es,
dix ben fartau,
per quem matau,
leixaume ſtar,
volent reſtar,
ſens del tot rompre,
yo sò qui compre
alfarda, treça,
lliſtada peſa,
bell drap de coll,
corda treſcoll,
bonys, è polſeres,
ſpill, orellères,
creſpina, trena,
collar, cadena,
coral, è llambre,
aloes, è ambre,
prou adzebeja,
clavèr, correja,
bòſa, agullèr,
pinta, crenchèr,
ſtoig, gavinets,
guants, ventallets,
calces, tapins,
ab ſcarpins,
de vellut blau,
mig cofre, y clau,
quant trobar puch,
è tot lo hi duch,
res non volguè,
nim reſponguè,
toſtemps callant:
yo deballant
un jorn la ſchala,
dix una, y mala:
dolent catiu,
yo malalt viu,
mes malam viſt,
malam prenguiſt
per tots tos obs,
tirar los ſtrobs
ſabrìes mes.
Son entremès
bèl coneguí,
no hi reſponguì,
en mi penſant,
que per avant
lo ſeu deſdeny,
qui per poch ſeny
vè,

vè, è jovent,
plena de vent,
è mal nodrida,
no may ferida
per Sor, ni Frare,
filla sens mare,
feta à sa guisa,
que à la divisa,
sino gran fum,
llur mal costum,
yol me guarría.
Puix à llur tia
fiu scomesa,
fuigint despesa
de bodes fer,
en lo Janer
de matinada,
poca amaynada
sent huit, ò nou:
ella queu ou,
è ses parentes,
mòlt malcontentes,
totes rabìen,
è cridant dìen:
ix de la roca,
que ab tan poca
menciò facen,
elles que tracen
com se faràn,
demanaràn
tots los honrats,
Nobles, Jurats,
Cavallerìa,
al ball de dia,
irà honrada,
alt cavalcada
en coset blanch,
durant lo banch
del frè patents
dels sèus potens,
puix prou ne tè,
è vol tambè
robes novelles,
joyes pus belles,
mòlts sonadors,
è mentjadors
tots ben casats
mudar mòlts ats
complidament.
Mesquinament,
è amagada,
esta vegada,
nous ho pensasseu,
niu començasseu,

E car

car acabat,
menys adobat
may ho veurieu,
pensar deurìeu
ella dhon vè,
è li convè
solemne festa,
ella qui resta
soperbiosa,
tota briosa,
los ulls regira,
totas remira,
gronyint flastoma,
com quis pren ploma
del cap, è pits,
ungles dels dits
se remordìa,
en aquell dia
per tals afrontes,
yo fiu mos contes,
al temps de roses,
tenir mes coses
aparellades,
è arreglades.
Al terç Dumentge,
sis vol hi mentje
tot lo veínat,
rostit, cuinat,
sis vol ho bullen,
facen ques vullen,
en aquell jorn,
de cert en torn
trecentes lliures,
despès en viures,
tots hi mentjaren,
è ben ballaren
à llur plaer.
Lo desplaer
fonch meu à soles;
trobí violes
en lo meu hort,
è morritort,
doncell, ab malva;
entrìhi ab salva
mon primer past,
mentjí ab tast,
è fort mostalla,
al cap sens falla
bè lam sentí,
è nou mostrì,
dissimulant,
è no mostrant,
en res coneixer,
com man fet peixer;

de

de cert penſau,
per haver pau
fuy pacient:
Dillùns ſeguent,
com fonch dinats,
los combidats
tots ſen partìen,
è ſols me díen,
gracies grans,
è mòlts infants
os done Dèu,
ſi res volèu
yo sò tot voſtre,
ſi bè nou moſtre,
del que sè fer,
al meneſter
manau de mi.
Fan ſon camì,
leixen mal sà
lo novensà,
la novenſana
romas ufana,
com pago vell,
mirantſe bell,
roda ben alta,
dels peus ſa falta
nunca mirant,
mes yo tirant
al pacifích
vos certifích,
que mon poder,
art, giny, ſaber,
quant treballava,
tot ſeſpletava,
de nit, è dia
en cercar via,
per quens amaſſem,
è concordaſſem
com ſe pertany,
ab quant afany,
è temps perdent.
Primer volent
la ſolaçar,
è abraçar
à totes parts,
ariçòns, carts,
porcha creſpina
no tenen ſpina
pus fort punyent,
porcell grunyent
tota la nit,
eran lo llit,
com ſe gitava,
primer cercava

lo coixinal,
de ſon ſenyal,
nu del llanſol
ſiſtà hon ſol,
après rallava,
ſi yo callava
no reſponent,
deya dolent,
sò endiablada,
ò sò orada,
nom reſponèu?
mal ſclatèu,
tenintli corda,
may me recorda
reſtàs la mia.
Si ſadormía,
mòlt menujava,
com ſorinava
tant, y ſovint,
lo llit podrint,
dalre pudìa
quant li venìa
ſon ordinari,
ſens pus penſarhi,
camés, è cuixes,
les calces fluixes,
tot ſen omplìa,
draps ſis metìa,
ab tal olor,
è tal color,
com Dèu ſe ſab,
llançaval drap
per los racòns,
daball caixons
entre la palla,
no hi donà malla
hom ſi trobava,
ellal deixava
hon li caìa.
Mig any veſtìa
una camiſa,
de ſa diviſa.
gentil brodada,
tota chapada
de rojes flors,
nunca del cors,
ſino podrida,
troſos partida
la deſpullava,
tal la llançava
baix en la cova,
mudavas nova
cada veſtida,
mes no coſida
punt

punt per ſes mans.
En les nits grans,
è menys de dia,
yo may dormía
ſens porgatori,
en lo ſcriptori
tant meſpayava,
ſi cavalcava
fent qualque volta,
à Miſſa ſolta,
yo men tornava,
è macoſtava
al mal dinar,
ſeya cuinar
yo finament,
è netament,
als meus ſclaus
ella les claus,
ni tancadura,
menys la meſura,
ni regiment,
del forniment
de mà tocava,
ni ſen curava,
res no hi ſabía,
nis comedìa
res ordenar,
menys lo manar
ſols de paraula.
Seyas à taula,
avent mentjat,
è almorçat
ja dematí,
toſtemps ab mi
enfaſtijada,
è deſmentjada,
daltres viandes,
feya demandes,
cert impoſsibles,
mentjars plaibles,
dels ques coíen
no li plaìen,
tant faſtijoſa,
com deſdenyoſa,
è delicada,
com enfitada.
Sola çopàs,
es menejàs
lo candeler,
fonch lo ſcuder
dins lo reboſt,
no vinguè toſt,
caych la candela,
feu bè la vela
per

per les toballes,
leixà fer falles,
è flamejar,
per no tocar
lo sèu, de mà
cert ſen cremà
bè la mitat.
Senyalat plat,
certa ſcudella
tenìa ella,
taça apartada;
tal no tocada,
ſon drap de boca;
tallar ſens broca
no conſentía,
ni mentjarìa
carn del mercat,
ſi hom pentjat
algù hi avia,
ni permetìa
fruitan portaſſen,
bè que hi compraſſen
conills, perdius,
francolins vius,
de nit à fòſca
en ells la mòſca
nunça ſi met,
plomat ſecret
un gran coixì,
ſe quen omplì
en la cambreta,
foguèr, olleta,
allis coìa
de nit, è dia,
ſenſe Cuinèrs.
Los jorns faenèrs,
entre ſemana,
may era ſana,
al llit ſeſtava,
ellas llevava
tocades deu,
com à la Seu
Dèu ſe alçava;
nunca filava,
ni dins dels guans
treya les mans,
jamès coſia,
ſols clau tenìa
al sèu mig cofre,
plè de girofre,
è droguerìes,
les averíes
de ſa perſona,
alguna ſtona

ellaſpiava,
mes ne paſtava
paſta de muda,
oli de ruda,
è de ginebre,
pòlç de gingebre,
molla de muja,
ab unt de truja,
ò de rovell,
ab cert bermell
tret deſcudelles,
morros, è celles,
ſempeguntava,
quant ſen untava
faſtig me feya,
ab por ſe reya
de romprel pint,
meſtre de tint
de full urgella,
no aparella,
ni fa mes tines.
Ans dematines
ellas llevava,
es perfumava,
fentſe bèn olre,
los jerns de colre,
la matinada,
era afanyada,
pèr ben lluir,
al bell febrir,
dos, ò tres hores,
com van les Mores
que ſon çabíes,
en ſemblants dies,
tal ſen pintava,
en Miſſa entrava
com ja preycaven,
ſinos llevaven
per ella totes,
ſi feya bòtes,
les ques llevaven,
fort ſe beſaven,
ab dos premudes,
è revengudes,
tots temps torbava,
è ſaturava
lo Preycador,
per la remor
del combidar,
è ſaludar,
ſi tart venìa,
pus tart neixìa,
ab anellada,
nera llançada.

Yo lasperava,
tot se cremava,
quant mal dinar,
pitjor çopar,
ne haguì callant,
è suportant,
è quant mal dia,
res nom valía,
ans pitjorava,
ys rebelava.
Ma de paper,
ploma, y tinter,
ella tenìa,
que nescrivìa,
may ho sabí,
per cas trobí
tot en la plega,
que fos seu nega,
porfidieja,
cridant braveja,
puja la quinta,
mes yo de tinta,
ses mans çullades
viu prou vegades.
Durant Ladvent,
ni fanchs, ni vent,
no lo hi vedava,
ellam tocava,
mes de cent sous,
cada dijous,
ab noves manyes,
y ab ses companyes,
è manllevades,
è replegades
per la carrera,
no sens faldera,
passant per Lonja,
ab una Monja,
no menys febrida,
ni ab mes brida,
al sèu costat,
per lo mercat,
feya la bolta,
à regna solta,
mirant les tendes,
è per les sendes
feyenli lloch,
com si fos joch,
Mestre Corà,
qui dir porà
dels Ciutadans,
gentils galans,
com los donava,
ols demanava

à

à tots de fira,
may ſen partira
no fos deſpès,
donat, mal mes,
tot en ſtrenes.
En Magdalenes
aprés entrava,
crech ſeſcanſava,
oraciò,
collaciò,
no sè que hi feya,
venir la veya
dites Completes,
per Menoretes,
ò Boſerìa,
feya ſa via
quant ſen tornava.
Sovint anava
de nit al nou
bany Dençanou,
ò Denſuau,
en lo Palau,
al deſpullar,
y al bell ballar,
en bells tapits,
ahuchs, ſalts, crits,
ab ſes veines,
perdius, gallines,
pollets petits,
juleps, ſolſits,
hous ab gingebre,
los durs ab pebre,
grech, è clarèa,
ſenſe perèa,
la malvesìa,
per cortesìa
en gobelets,
los artalets
nols hi preaven,
è ſi ampraven
pegats de lambre;
benjuì, ambre,
aygues, almeſch:
feya fer freſch
mòlt citronat,
carabaçat,
prou gingebrons,
è canyellons,
fin tartugat,
è caponat,
en lletovari,
Lapothecari
pus ancià,
En Macià

Marti ſabent,
en ſon jovent,
qui la ſervía,
mil ſous navía
de tres vegades,
yo dich auſades
del que hi reſtava,
que bès pagava
de cadandana,
cert Na Farſana,
ſa Banyadora,
ſi bè lunhora
era complida,
ans que finida
fos llur banyada,
acompanyada,
de fabres, pardos,
ab balls, alardos,
cants, è cançòns,
ab mòlts brandons
ella tornava.
Si may goſava
dir dè hon venía?
Com? reſponìa
ab gran furor,
en la color
nou coneixèu,
no mereixèu.
ſemblant tendror,
ni tal olor
vos en groſsèr,
lo traveſer
es pera tals,
ab los capçals
deuen dormir,
è no tenir
tan empachades,
ni agreujades,
tals com yo sò.
Semblant cançòns
deya, è pijòs,
de hui mes à vos
nous val corona,
de Guillamona
content ſeríeu,
tant amaríeu
una Aldeana,
dona Serrana,
qui viſten capes,
del temps de Chapes
sòu, è dantany,
no sòu denguany,
ja nous uſau,
vos jaus pixau

en

en la çabata,
la nostra gata
vos ne portau,
mòlt cavalcau
tort en la cella:
fèu la scarcella,
ò curt gambal?
sonau tabal,
ò cornamusa?
tambè se usa
sonar llaùt,
è lo vellùt
de tripa, groch,
è calçar soch,
pus alt lo dret,
mostrauvos fret,
è tant suau?
perque plorau,
fèu la mostalla?
com la muralla
desembancau,
sech, flach tornau:
podèu mentjar,
que à blanquejar
lhorta comença,
per mes ofensa,
ò per mes toch,
leixant lestoch
vos teníu fulla,
no pòt lagulla
cosir ques roma.
La Còrt de Roma
haurà à sentir,
è departir
tan gran error,
revenedor
feu tal parell,
un cos tan bell
alt com plançò,
ab un besò
chich caganiu,
sech ronadiu,
flach, setmesì,
avar, meixquì,
menja bonico,
caga poquico,
sart, mirmidò,
pus ver capò
sò emparellada,
mal consolada
com yo porè,
sè que farè
de tals lliçons,
ab agres sons

ſovint ne oía,
è ſofería.
Dijous llarder
diguì muller,
lo temps ſacoſta
de pendre poſta
en penitencia,
per continencia,
partixcam llit,
dix havèu dit
mòlt bè preycau,
ara ſcoltau
dirè tambè,
lhom qui ſabſtè
daixò en Quareſma,
à Cinquageſma
cornùt ſe troba,
eſpolç ſa roba
qui apartarne
vol que nos arne,
prou es ſimolſa
qui no la ſpolſa
un hora al dia:
En caſa mia
ſi no junyìen,
ò no corrien
toros per feſta,
caſcuna feſta,
fins llums enceſes,
mòltes enteſes,
os ho cuydaven,
les qui filaven,
com diu la gent,
ab fus dargent
ſi ajuſtaven,
tambè cridaven
jovens ſabìts,
ben ſcaltríts
llançats entrelles,
à coceguelles
ells començaven,
puix pſalmejaven
de ſes endreces,
teles, è peces
que fan ordir
al bell mentir,
puix una ſclama,
laltra difama,
altra deſpita,
laltra ſoſpita,
altra flaſtòma,
conten prou broma,
tot de mal dien,
è hi afegíen

ab mòlts envits,
de llurs marits,
è ſen burlaven.
Après jugaven,
volèu palleta,
daume mandreta,
qui tè lo anell,
dhous eſt ramell,
capſa ab comandes,
ab ſes demandes,
un arbre, y cant
ocell donant,
mes dir rahòns,
deſvàriòns,
è maravelles
de cent novelles,
è facecìes,
Phyloſophíes
del gran Platò,
Tuli, Catò,
Dant, poesíes,
è tragedíes,
tots altercaven,
è diſputaven,
qui menys ſabía,
mes hi mentía,
è tots parlaven,
no ſe ſcoltaven,
yo bèu ſentìa,
mes nom plaìa
ſon negre ſtrado.
Cercantli vado
que lamansàs,
abonançàs
de lariſpèa,
per ſa vivèa
dubtant no ſurta,
com à la murta
yo la menege,
è llagotege,
ella menys ol,
tempte ſi vol,
res no li cele,
yo li revele
tot quant ſabìa,
è quant avía
tots mos ſecrets
haguèls retrets
toſt en publích,
de cert vos dich
que feya rims,
recitant crims
quem afigía,
en eretgìa,

re-

rebelliò,
ò traiciò
ella ſabès,
que hi cabès,
cert nou celara,
ans macuſara.
Ventla mudable,
è variable,
mudì-lo treu,
pensí per preu;
que la compràs,
è lam tiràs,
fentli parences,
è prometences,
que tot lo meu,
ſerìa sèu,
ella preſent
fiu teſtament,
fentla hereva,
de fet capbreva
tots mos cenſals,
perpetuals,
è los movents,
ab ſos parents
ella feu lliga,
menys que una figa
tot ho preà,
mes bès pensà
ella que fora
mort yo, Senyora,
è partirìa
ab quis volrìa,
com ſperava,
è deſitjava
que yo morìs.
Pensàs cobrìs
la deſamor,
lexàs remor,
ni tempeſtat
ſa malveſtat
llavors doblà,
deſamoblà
la caſa mia
del que avìa
furtà, robà
en quant trobà,
avinentèa,
no hach perèa
dempenyorar,
è traſegar,
una tendera,
è ſa faldera
eren de lliga,
feyen botiga,

tres hi cabìen,
è revenìen,
robes de llits,
bancals tapits,
teles, tovalles,
è vitualles,
argent, or, coure,
quant ſe pot moure,
tot ho furtaven,
è traſegaven,
ab arterìa,
baraterìa,
los ajudava,
preu que tocava
del que venìa,
ſe deſpenìa
no sè en què,
crech per ma fe
tot ho llançava,
may no pagava
res que prenguès,
de res deguès
à miu dreçava.
Ab mi comptava
leſpecièr,
Saſtre drapèr,
è Coſturera,
tapins Velera,
lo Brunatèr,
è Confitèr,
la Bunyolera,
è Caſquetera,
tenìen talles,
ſegons les ralles,
yo pagador
del Ordidor,
ò Teixidora,
Canejadora,
ni Banover,
ni Perpunter,
de lli comprat,
cuyt, ni filat,
may no viu contes.
Y vent tals ontes
perdiciò,
deſtrucciò
tan manifeſta,
altre nom reſta
experiment,
darrerament
per enſajar
de bandejar
los ſeus guarips,
joch de naìps

de

de nit jugaven,
ab dos rumflaven
ella partía:
ſovint prenìa
les copes totes,
trinca de ſotes:
ſi ans jugava
copes llançava,
puix nom valía
baſtons ſervía,
com al badoch
mudava joch,
no del noguèr
dantli lloguèr
perque del fruyt
jugavan buyt,
per reduirlà
jugue àbirla
ſovint ab ella,
joch deſcampella,
ni de la choca,
com ſi fos roca
menys ſe movìa,
ſi reſponìa
ſols diguès buf,
avía xuf:
ſi deya baf,
tantoſt lo çaf,
al cap ſentìa:
ſa malaltìa
vent incurable,
deſeſperable
de millorar,
de pijorar
eſſent yo cert
lo cap obert
enfaſtijat,
mòlt enujat
mudì deſtil,
fiu codicil
del tot caſſant,
è revocant
lo teſtament,
ſabiament
yo posì preſt
en còrt proteſt
dins temps degut,
com may rebut
lo dot haguès,
quey reſponguès
li fonch manat,
ben intimat
ab ſcriptura,
ſa oradura

nos

ños mitigà,
nis caſtigà
gens per aixo.
Lo sèu caixo
plè dampollètes,
è ſcudellètes,
è barralets,
ab mil potèts,
tot ho trenquì,
è li prenguì
ſos ornaments,
abillaments,
anells, manilles,
vels, beatilles,
largenterìa,
è pellerìa
men alleujaren,
è mo pagaren
tantoſt, ò tart:
mes no lo quart
del que coſtà,
may ſacoſtà
à la rahò.
Com Pharaò
cor endurit,
dur, empedrit,
è pus malvada,
aconcellada
no sè per qui
mòlt lo hi graí,
ab llarch cartell
poſſam llibell
fort de repudi,
ab gran ſtudi
articulà,
è preſt probà
que era caſada,
daltri ſpoſada
primer de mi,
è que dormí
ans ab aquell,
cert un cornell,
ella cornella,
feune parella
lo magnifìch
En Guaderích
lo de Solèr,
Canonge ver,
Doctor Legiſte,
gran Canoniſte,
Oficial,
traguè lo mal
de caſa mia
feren ſa vía.

Yo delliurat,
è deferrat,
tret de gran fanch,
romanguí franch,
cert quim tragués
ſi yo hi jagués
de mig Dinfern,
en lull un pern
ſi mi ballava,
quim delliurava
mes alegrìa
no moſtrarìa,
gran goig haguì
com romamguí
daquell Diable
incomportable
deſobligat
llicenciat,
poder entendre
ſi volguès pendre
altra muller
com carceller
pres me tenía,
ma homenìa
puix fonch quitada,
è reſcatada
yo reposì.

SEGON LIBRE.
COM VOLGUÈ PENDRE BEGUINA.

PRIMERA PART.

PUix prepoſsí
un vot complir
ans del partir,
una beguína,
quem fonch veína,
per mi pregada,
è ben pagada,
fiu guardadora;

receptadora,
è tot lo meu
al concell sèu
acomanant,
yo confiant
del beguinatge;
fiu mon viatge
devès Sanct Jaume
dichli stojaume
ab mòlta cura
sots tancadura
lo queus coman;
al Sanct Joan,
ò Juliol,
si Dèu ho vol
serè tornat,
è ben ornat
del necessari;
pensí danarhi
camì tirant,
poch sospirant
per lo passat,
assolaçat,
per lo present;
eram placent
pensantme forro,
è tret del corro
hon mescorchava,
emgarrochava
la Carnicera,
al mig jorn era
passat Bunyol,
è post lo Sol;
fuy en Requena;
per bona strena
trobí gran festa
prou deshonesta
no coneguda:
mes avenguda;
una sposada,
ja deflorada
ans de casar;
lo jorn darrar
aparellada,
ben emperlada
sabè fingir,
mostrant tenir
al cos Diable
spaventable,
torcent la cara;
pres una vara
mou tots de brega;
la gent saplega
maravellats,

los peus lligats,
les mans tambè,
la gent ne vè
devès la Sgleya
alli sin feya
defictiòns,
è variòns,
ab lo sposat,
lo bon Curat
vol la senyar,
de sus possar
aygua beneyta,
surt la maleyta
fingint pintures
de diablures
diu que no hi crèu
fentli la Crèu
ell la conjura,
ella perjura,
de Dèu renega,
ell si carrega
ab tot son seny,
pus fort la streny,
diu ixca tost
per lloch dispost,
no fent gens mal,
à la final,
la resabida
mudant veu crida
non vull eixir
sens ben obrir,
ò squinçar
ben eixamplar
aquell forat
qual tè guardat
mes en son cos,
cridà lespos
ab alta veu,
al plaer sèu
per hon se vulla,
puix tost sacul la,
rompa, y squeixe,
puix no la veixe,
mes nol forcèu,
nel conjurèu,
pregaulo ixca
sols ella vixca
no cur de pus,
dient Jesus,
fingint sestorta,
mostras mig morta
com smortida,
sbalaìda
clamà del lloch,

baix

baix dix, gran foch
cert me ha deixat
tot ſcorchat,
par foch ſalvatge,
ſuch de plantatge
crech lan guarì,
aixi cobrì
ſon falliment,
tot hom content,
lo novio mes.
Dimecres après
com men eixìa
fel companyìa,
è fent per mi
de cert trobì,
ſeguint monjoyes,
plans,monts, è foyes,
è rius paſſant
fuy al cos ſant
de la Calçada,
Ciutat murada,
una vil hoſta
roín diſpoſta
à puterìa,
llavors tenìa
en ſa poſada
una bregada
de Pelegrins
vells, è fadrins,
hu lin ſaltà,
è requeſtà
li fes plaer,
nou volguè fer,
la vil bagaſa
mesli la taça,
dins ſon fardell,
partintſen ell
menys la trobaren,
feu quel pentjaren,
lòs altres tiren
llur vot compliren,
com ſen tornaren,
de fet anaren
veurel pentjat,
poch apartat
del gran camì,
viu lo fadrí,
dix, deſpentjaume,
beneyt Sanct Jaume
ma ſuſtentat,
lo greu pecat
fonch deſcobert,
è fonch pus cert,
car com cuytaſſen,
el

el demanassen
al President,
ell responent
à llur querella
per maravella,
dos cuyts ocells
presents tots ells
resucitaren,
è alt cantaren
gallina, è gall,
sens entrevall
lhosta damnada
prest fonch pentjada;
Yo caminant,
adès pensant,
adès rient,
fuy en ponent;
asi vetlí,
del tot complì
ma romería.
Yo men venía
viu fort pelèa
dins unaldèa
en un carrer,
marit, muller,
viu emplaçar,
fort acusar,
que adulterava,
ella negava,
ferro calent,
bermell ardent
li feren pendre,
vèren encèndre
de fet la mà
totas cremà,
no la scoltaren
de fet votaren
sentenciada,
fonch degollada
per son marit.
Fuy en Olít
Vila mòlt bella,
dona ja vella
hi viu portar
à soterrar,
sobre lo cos
mòlts grans plos
feyen, è plant,
una cantant
alt endechava,
è coblejava,
mal dient fort
la falsa mort
per masa tost

ha-

haver desboſt
dona ſemblant,
darrer leixant
lo marit viure,
prenguim à riure
com les oì,
era fadrì
jove, lo mort,
è per ſa ſort
vint y cinquè
marit dels què
haguts avìa
mentres vivía,
elles encara
lo cap, è cara
ſen arrapaven,
cabells pelaven
com no morìa:
ans romanìa
lo jove viu.
Paſsì lo riu
gros Daragò
en Alagò
desfiu ma troſſa,
en Zaragoza
galant entrì,
è dret tirí
deſcavalcar
al Sanct Pilar
qual quant vivía
Sancta Maria,
Angels obraren,
ells lo portaren
per ſalvetat
à la Ciutat:
hòn preycant
Lapoſtol Sant
mes gent lo oí
es convertì,
puix à la nau
hoſtal, penſau
millor poſsí,
dones trobì
mòlt diviſades,
ençafranades,
ab mil tocados,
mirils ſtrados
de les Senyores,
punts, ni tiſores
no ſi tocaven,
nis practicaven
fuſos, filoſes,
les generoſes,
è grans nobleſes

com

com diableſes
aixis deporten,
allis conforten
los Strangers
no en vergers
car no ni hà,
viu lendemà
comoviment
de mòlta gent
per vna preſa
en carçre meſa
hon era ſtada
tres anys tancada
adulterant,
marit inſtant
denunciada
ſentenciada
pera pentjar,
fent ſemprenyar
à un bergant
articulant
de ſon prenyat,
fonch porrogat
leixecutar,
per ſcapar,
près per partir
avent parit
fort treballàs
preſt ſemprenyàs
quatre vegades,
continuades,
un mateix dia
ella paría,
è ſemprenyava,
aixi guanyava
lo porrogar,
feuho durar
pus de tres anys,
ab los tacanys
qui li aydaven,
los que poſſaven
en la cadena,
à la cinquena
yo fuy preſent
per manament
dels Salmedines
quatre Madrines
la remiraren,
è depoſſaren
ab ſagrament
concordament
no ſer prenyada,
fonch enforcada
al Mercadal,
hon

hon lo dogal
li fonch tallat,
car fonch dubtat
concebiment,
gran movïment
al ventre vèren,
preſt la metèren
dins lalmodí
bè sè per qui
lo ventre obert
pus clar, è cert
à ull mirada
fonch prenys trobada
avent mentit,
fals referit
les paſtoraces
de madrinaces,
lo llur fals dir
la feu morir,
mòlt mes parira
ſi no morira,
tambès morí
dins lo fadrí
ſens batejar,
è feu errar
los Alguasìs.
Ans quem parìs
una torbada
dona barbada;
tant rabioſa
com anſioſa
de ſer amada;
entenebrada
per lo Diable;
feu cas mirable;
gran arrogancia,
fet dimportancia;
è gran ſpant,
contaminant
la ſua fè:
no sè perquè,
ſols gelosìa
crech la movìa;
ellas clamava,
mòlt la tractava
ſon marit mal,
pensà al Raval,
ò Morería,
concell aurìa
dun Sarraì
llur Alfaquì,
per ſon diner
lo fitiller
dix ſil pagava,

è li portava
ben amagat
lo Cos Sagrat,
cert ell farìa
que la volría
bè ſon marit,
preſt fet, è dit,
en la Capella
qui es mòlt bella
de Sanct Miquel,
calat lo vel
ellas confeſſa
ab mòlta freſſa,
pres falſament
lo Sagrament
Sanct del Altar,
com qui torcar
ſen vol la boca,
la Sancta Coca
ſen trach ſancera,
en candelera,
ò cofrenet,
com pus ſecret
poguè, tancà,
de fet tornà
dix jal tenìa,
hon ho volía.
Dix queu portàs,
è com cuytàs
ab mòlta raixa,
obrint la caixa
que hi hach deixat,
fonch transformat
un bell infant,
tot rotilant,
è lluminòs,
mòlt graciòs,
tot nu jaent,
lo qual veent
com qui Sol mira
al Moro tira
tota ſglayada,
alienada,
fora de ſi,
lo Tagarì,
perro malvat,
tot atronat,
dix ſen tornàs,
tot ho cremàs,
proveiría
per altra via:
La renegada
endiablada
folla, dement,

Dèu no tement,
no res dubtant,
ni gens pensant
en lo que feya,
crech que no veya,
feu gran foguera,
la candelera,
mes sus en mig,
après afig
llenya, y carbò,
tost lo caixò,
fonch bé cremat,
tot abrasat,
lo Sanct Coset
del Infantet
romàs illès,
de foch sospès,
lo seu cremar,
restan la llar
mirablement,
pus resplandent,
è semblant viu
entrel caliu
no socarrat.
Tant lleig pecat
nol puch narrar
sens fort plorar,
lo paper mullc,
lo ja scrit çulle
llachrymejant,
continuant
sos pensaments
porta sarments;
llenya mòlt mes,
pi sech, y mes,
mes foch encèn,
mòlt fort entèn
fer de tot cendres;
era Divendres
entorn mig dia;
è bè sabía
lo perro cà
fer la çalà
en semblant hora;
arrapas, plora,
no sab que fer,
veyal sancèr,
no gens fumat,
ni alterat,
brases, è foch
tot li fa lloch,
cega per ira
lo camì gira
ves la mesquita;

plorant recíta
ſon mal novell
per mal concell
sèu quant ha fet.
Lo vell Moret
ix del Alquible
per lo terrible
por dabalot,
penſa quant pot,
en sí diſcorre,
ſols li ocorre
dir à la fembra,
qui ſpines ſembra
deſcalç no vaja,
qui mòlt ſenſaja
al aygua anar,
ell ha leixar
lo coll, ò lanſa,
tota ſperança
tinch ja perduda,
ſi nons ajuda
Dèu poderòs,
morts ſom ab dos
ſi noſtre cas
pels Populàs
serà ſentit,
prengam partit
tal quens delliure,
que pugam viure,
ab dos morrèm,
ſino corrèm
dret à la Seu,
è vos al peu
del Confeſſor,
lo gran error
que fet havèu
confeſſarèu,
è yo mon mal
al General
major Vicari,
ſens gens mudarhi
recitarè,
acuſarè
mon falliment
diſcretament
proveiràn,
ſins guiaràn,
è ſom ſtorts,
ab dos ſom morts,
Ley mudarè,
renegarè
de Mahomet,
aixiu promet,
tot aixis feu.

Biſ-

Bisbe ſabèu,
manà al Vicari,
ab ſon Notari,
ſe desfreçaſſen,
è que hi anaſſen
à la veſprada
après tocada
la oraciò,
relaciò,
certa li feren
del que poguèren
un tant mirar,
puix feu manar
al gran Prior
ſon Confeſſor
ab certs devots,
bons Sacerdots,
la nit vetlaſſen,
tot ho guardaſſen
dant bon recapte,
de ma Diſabte,
hach ajuſtats
los quatre ſtats
homens de titols,
los dos Capitols,
Religions,
Nobles, Barons,
è Cavallers:
los Conſellers,
ò Conſolat
de la Ciutat,
gran part del poble
al lloch pus noble
Sanct Salvador,
ab gran fervor
volguè preycar,
manifeſtar
lo dit atràs,
tant orrent càs
exorbitant,
mes confermant
la noſtra fè,
devot è bè
feu lo ſermò,
gran profeſsò
mòlt ſingular;
feu arreglar
primer les Creus,
ab altes veus
los coronats,
è ordenats,
Pange cantant,
los llechs portant
llum en les mans
los

los ſenys ſonans,
è les campanes,
ſens mans humanes
pels campanàs,
è com tornàs
ab gran honor
en ún plat dor
lo cos poſſat
fonch depoſat,
ſenſe tancar,
ſobre lo Altar
de Sanct Valero,
è tot lo Clero
llegint, vetlant,
è contemplant
tota la nit,
lo Sanctſperit
hach revelat
al Sanct Prelat
la Euchariſtìa
que la farìa.
De fet ordena
res no ſi vena
de ma Dumenge,
è no ſi mentje
carn per algù;
tot hom dejù
vinga ſcoltar
lo ſanct orar,
volguès veſtir
à Miſſa dir
del Sagrament
ſolemnement,
adès cantant,
adès plorant,
per la oferta
ell no concerta
ni vi, ni pà,
ſols en la mà
lo ſanct cos près,
dient lo vès
com loferrí
ſe convertí
cobrant la forma,
ſegons la norma
quen lhoſtier
per lo ferrer
era ſculpida
arredonida,
com fonch primera
hoſtia vera,
la qual ſumì.
Aixì finì
la furioſa,

è

è perillosa
dabalot gesta,
solemne festa
miraculosa,
è profitosa
als bons, è fels,
als mals infels,
è folls increduls,
heretges emuls
contrariosa,
è vergonyosa
à dones tant,
per temps avant
sabì la fi,
com cert ferì
la donal llamp
anant al camp;
en Zaragoza
buidì la bosa,
tant aturant
strados cercant
gran temps perdì.
Tirì camí
fuy à Terol,
de un fillol
secret, honrat,
y fuy amprat
à ser compare;
fonch la comare
una noblesa
gran confraresa
de Sancta Monica;
una Veronica
dorniellada,
mòlt bè smaltada
li viu als pits,
gests, è vestits
tots de beguìna,
de la Regina
Dona Violant,
llavors regnant;
era nodrida,
fresca, polida,
ab dos anant,
è passejant,
cercant lasgleya,
per lo que veya,
metem en noves,
contes, è probes,
bè cortesana,
mostrantse sana,
cateminant,
è batejant,
de peus stiguè,
may

may ſe ſeguè
aquella nit;
lo fill parit
mateix avìa,
quant ſe atrevia,
per fer ſon fet,
del fillolet
propia mare,
tambè comare
fonch, è padrina;
ella madrina
fonch, è partera;
pare cert era
lo Capellà
quil batejà:
may viu tal acte,
creyem llur tracte
fer ben cobert,
fonch deſcobert.
Puix caminant,
è rominant
que fer deurìa,
è com viurìa
ſenſe deſtorb,
dins en Segorb
yom recordí,
è acordì
que la beata,
ſim era grata,
è fos honeſta,
humil, è preſta
al que volguès,
que la prenguès
per companyona,
è muller bona,
mòlt à mi cara,
ſeràm avara
no guaſtarà,
ni raſtrarà
tan llongues faldes,
è tindrà baldes
en la fineſtra;
es dona deſtra
pobra criada,
no gens dotada
mòlt de bè ſab,
è del ſeu cap
ferne ma guiſa.
Lhome diviſa
en ſi propon,
è Dèu diſpon,
è proveix
à quil ſervix
al profit ſeu,

ell ſols prevèu
lo venidor;
fa lo millor,
per bè nos moſtre
al util noſtre:
Sa Mageſtat
per pietat
me inſpirà,
è concellà
miràs lo pas,
ans que cuytàs
ſaltar avant.
E fuy membrant
de un retoch,
qual dix un coch
à ſa ſenyora,
gran tragadora,
qui maſas cuyta
crùa, mal cuyta,
ò maſa calda
ab que ſeſcalda
prèn la vianda,
ſi la comanda
no fos divina,
la vil beguina
del primer alt
de calt en calt
cuyta, ò crùa,
veſtida, ò nùa,
haguera prèS,
fonch lo revès.
Quant arribí
del que trobí
dirè ſumari;
tot lo contrari
del que penſava,
yo jam cuydava
ſer adreçat,
è ben caſat,
ſols encartar
li lexovar
me convenia,
cert jam tenia
per repoſat,
è beſmerſat
de bon cabal.
Mes lanimal
fet à reveſa,
veig que confeſſa
llarch, è ſovent.
yo tinch bè ſment
com ſe comporta
veig que quant porta
es tot pintat,

humilitat
non hi viu mòlta,
à part scòlta
mòlts parlaments,
perdons, convents
mòlts ne visita,
prenguì sospita
de sa manera.
Restà darrera
ellan lasgleya,
ab mòlts se reya,
com lo preych feyen,
è totes seyen,
sagenollava,
ò de peus stava:
si la tocaven
qui prop li staven
de fet bonía,
may se movía
sisvol vinguès
qui mes valguès,
è fos qui vulla,
ab una agulla
totes punchava,
è barallava,
per quempeyeu?
quèm strenyèu,
com no callau?
mòlt me torbau,
no destorbeu,
qui servix Dèu.
A totes hores,
ses belles hores,
historiades,
è ben pintades,
dor tancadòs
mòlts giradòs
sovint obrìa,
cert no sabía
coneixer lletres
arreu los metres
fingint llegìa
los ulls vogía
de çà, y dellà;
un Capellà
la combregava,
hostia li dava
sens consagrar,
à may fallar
cada semana
com à terçana,
fent paroixysmes,
ab certs sophismes,
ells senteníen,
ab

ab dos venìen
al combregar,
davant Laltar
de la Capella,
portavas ella
ſa taballola,
ell ab la Stola
idolatraven,
puix alt parlaven
per ques oís,
en Paraís
que deſijam,
preſt nos vejam,
ay pare meu,
foſſeu, y breu;
ja filla mia
huì fos lo dia:
yo ja ſo preſta
aqueſta ſeſta
ja la fruís:
lo Paraís
que nomenaven,
è deſijaven
era un llit,
pintat, fornit,
ab ſes cortines,
altres beguìnes
ſes companyones,
è tacanyones
en aquell lloch:
Per fer ſon joch
ſi concertaven,
è replegaven.
Un Menor Frare
li deyà mare
davant la gent,
è mòlt ſovent
la viſitava,
è li moſtrava
per ſon deport,
de manacort,
è contemplar,
è de parlar
del divinal,
del mundanal,
è vida activa:
Mòlt era ſquiva,
baixet parlava,
è començava
Ave Maria,
è lloat ſia
Dèu Jeſu Chriſt,
Que de ſus viſt
cot, è mantell

de gros burell,
roba juſana
de fina llana,
prima lliſtada,
vert, blau pintada
duya almeixìa.
Ella teixía
de ſon ofici
algun cilici;
tots los venía,
may ſen veſtía
algù en la ſquena.
Dijous de Cena
dhabit veſtida,
è prim cenyìda,
la creu portava;
may ſe tocava
de diſciplina.
Al coll juſtìna
duya, è moſtres
de Pater noſtres,
è Agnus dor,
en dret del cor
lo llit volìa
llà hon dormía
fluix, moll, è blà,
egual, è plà,
ab flos, è rama,
ab timiama
lo perfumava.
Acoſtumava
taula vaſtida,
è ben facida,
no quareſmal,
mes de carnal.
May dejunava,
ni peix menjava,
gran mal li feya,
è aixiu deya;
quant ſe llevava
aconſolava
lo ſeu ventrell
ab un gòbell
de malvesía.
De hypocresía,
è de parença
haguí creença,
tot ſon comport
fos de coll tort;
mes advertint,
è inquirint
de honeſtat.
gran malveſtat
la beateta

avia

avìa feta
prou ſubtilment.
Ella vilment
ſe trobà prenys,
poch mes, ò menys
de uns tres meſes,
ab certes preſes
de diablures
dos creatures
ſe feu ſortir,
è abortir
ſecretament.
Yon fuy felment
certificat
de ſon pecat,
ſenſe blaſmar,
ni difamar,
li fonch preſt dit,
cercàs partit,
yo li preſtì,
è la veſtì
tota de nou,
ultra ſon ſou,
mes de pagada,
ſen fonch anada
caſa llogar,
al bovalar
dels Auguſtins,
entrels beguìns,
è Sanct Franceſch,
al carrer freſch
hon fan roclòns
per los perdòns
poder guanyar,
ſenſe banyar
los ſeus tapins.
Alguns veìns
lo hi demanaren,
è lan reptaren,
per quina vìa
de caſa mia
ſen era eixida,
fom deſeixida
de ocaſiò,
de traiciò
ell minfeſtava,
em requeſtava
ab ſa bellura,
rompès coſtura,
ab vot ſarcida,
è recoſida
ab fermetat
de volentat,
diu ſom guardada,

è apartada
davinentèa.
Deya malèa
fals inculpant,
è increpant,
qui mal no hi mir,
è oí dir,
com à altres dia;
que no podía
Dèu prou ſervir,
volguin eixìr.
Son beguinatge,
è beatatge
en mal finaren;
è ſeſpletaren:
car quant fonch vella
deyas doncella
tota devota,
fonch alcavota
duna veìna,
bona fadrina,
fonch acuſada,
ſentenciada,
bè laçotaren,
è bandejaren.

SEGONA PART.

Com près viuda.

EN aquell any
Mosẽ Cõpany,
valent Confrare,
ell, è lo pare
den Remolins
eren veìns,
antich Prevere,
la de Sanct Pere,
Miſſa oìda,
un jorn me crida,
dixme, Moſenyer
yo hi vull bè ſtrenyer
mes perdonau,
no ignorau
quel caſament
es Sagrament
per Dèu manat,
è ordenat

dins

dins Paraís?
perçous avìs
per charitat
ja la mitat
teniu del temps,
à veles, rems,
vos vè vellèa,
dot, ni riquèa
nous dèu torbar,
yous vull trobar
muller barbuda,
una tenguda
en gran ſtima,
huì es la cima
entrenviudades,
lo Mon auſades
cercar porìeu,
no trobarìeu
mes fes per vos,
ha trenta y dos
anys temps complit
daltre marit
es ja uſada,
dona trencada,
ab mis confeſſa,
yo sè ſandreça,
es guanyadora,
gran manadora,
tot ho ſab dir,
no vol coſir:
car preſt eixorba
perquel cap torba,
ni debanar
per no çullar
mans de ſaliva,
filoſa ſquiva,
mes tix bè vetes
de ſeda ſtretes,
è tè gran preſſa,
cert una peça
tix caſcun mes,
poa dinès,
may ſenverniça,
ou ſovint Miſſa
es en la Seu,
ſabèu hon ſeu
daball la Trona,
es coſa bona,
voſèula veure?
non podèu beure
en carabaça,
aqueſta abraça
huì los majors
dels Regidors,

fe-

ſerèu parent,
en regiment
de fet caurèu,
per ella haurèu
tots los Oficis,
è beneficis
mòlt preſtament,
de cert nous ment,
jurvos per Dèu
qui viſt avèu
huì en mes mans,
com dos germans
ab dos viurèu,
anèm veurèu,
creume veniu.
De fet la viu
prou rebedora,
è paſſadora,
fuyne calènt,
ſemblam valènt,
è fer per mi
tantoſt fermí
lo maridatge,
aqueſt potatge
lo Capellà
lo tornellà,
fonch ſocarrat
ell enganat
me enganà.
Preſt demanà
alguns dels ſeus,
è yo dels meus;
mes leſpoſar,
ab repòſar,
may ſencontraren;
deſquens arraren
ſens beneìr,
lo malaír
quins acoſtà;
ens ajuſtà,
mòlt ſi uſava;
ella abuſava
de fets, è dits,
fentme deſpits
rebotejava,
deya, rallava,
Paraís haja,
è bon pos nhaja
mon mort marit,
dell he parit
yo tres vegades,
en tres anyades,
que ſom ab dos,
yo veig que vos

no curau gayre,
ab gran repayre
yo, y ell vivìem,
tots nus dormìem,
ensemps les festes,
dijous, è festes
volaterìa,
à la Alquería
sovint çopavem,
mes nons popavem,
com feu vos ara,
nons era cara
cosa volguda
millor venguda,
è mes amada,
dell acceptada
fuy per ma fè,
de vos nou sè,
gens nol seguìu,
ja fos ell viu
costàsmel dit.
Deya en lo llit
segons que veig,
cert mal, è lleig
vos me tractau:
car retractau
tot quant yo man,
si res deman
may sen fa res,
vostres dinès,
è quant tenìu
de miu cobríu,
res nom fiau,
ni confiau,
sabèu guardar,
veigvos tardar
que res nom feu,
del que sabèu
may men parlau,
nim revelau
vostres secrets,
cent mil retrets
semblants me deya,
pijor me feya.
En obres, gests,
en tots sos fets
era malvada,
mula folgada,
moìna parda,
treta dalbarda,
mula de Moro,
brava com toro,
falsa traydora,
rebusnadora,

desenfrenada,
desaveada,
de frè, cabestre,
mòlt fort en destre,
pijor en cella,
queus dirè della?
Quanta malèa
tota lasprèa
que al Mon sellig
mes ni asig,
tota maldat,
poca bondat,
al mal promptèa,
al bè perèa,
de mòlt parlar,
è poch obrar,
mòlt envejosa,
sopperviosa,
lo Capellà
quant men parlà
bè dix barbuda,
lluny la saluda
diu la referta.
Ficta coberta,
fort coratjuda,
nunca batuda,
ne ultrajada,
senyorejada
nunca per hom,
may per mon nom
me nomenava,
aixim menava,
com si fòs gòs,
ò portàs bòç,
vell avançat
yo ja cansat
de tempestats,
è malvestats,
perquem fartava,
men apartava
de sentir crits,
remors, brogíts,
è bregues braves
ab les sclaves
que foren meues
les que duu seues
mòlt favorìa,
è aborrìa
tots mos parents,
è ben volents
amichs antichs,
criats de chichs
mal los volìa.
May se dolìa,

ne duya dol,
ſi qualſevol
dels meus morìa,
è ſi guaría
nols viſitava,
à tots vedava
nos acoſtaſſen,
ni may entraſſen
en ma poſada,
mal repoſada,
maliciosa,
de mi celoſa
ſtretament,
pacientment
may ho prenìa
ſi tart venía,
è quant hi era
tots temps guerrera
davam torment.
Rahonament
may comportava,
ſi hom contava
quants anys avía,
lo cap tenía
ja bruixellat,
lo front ruat,
è no parìa:
no li plaìa
dels anys parlaſſen,
nils hi contaſſen.
May concebè,
è yo sè bè
en queu perdìa;
ella anys avía
quant menganì,
è la prenguí
quaranta, y mes:
la que tal es
ja poch conceb,
com qui vell cep
empeltar vol,
tart na mallòl,
mes puix purgava
della ſperava
que fill nhaurìa
no romanìa
per ſer mòlt graſſa,
ni magra maſa,
ni malaltía,
no la retìa
parir inhabil,
mes era habil
punta corrible
ab mi terrible,

è desamable,
inacordable
peral concebre,
per lo pesebre,
temptant entrar
may impetrar
poguì son grat,
è sens desgrat
fos lacostar.
E lempeltar
no ha obs força,
lescut descorça
eixerç agulla
cove se culla
quant es de tempre,
ab dellit sempre
obrant sens cuyta
lo ques fa ab lluyta
may ha sahò,
per tal rahò
no semprenyava,
ella reinyava
incessantment,
è inconstantment
hi treballava,
mes ho fallava
no component,
è disponent,
à sí mateixa,
ella no deixa
cercar metjeses
velles urqueses
emprenyadores,
les Banyadores,
Mores, Madrines,
les Adevines,
è Apothecaris,
los Arboraris,
è triaguès,
hon que poguès
remey trobar,
volguè ensajar
una tacanya,
metjesa stranya
fonch de Bigorra,
qui vella, y porra
tot Aragò,
de Rossellò,
fins à Valencia,
ab sa sciencia
gorrat havia,
quant li venía
qualque raixosa,
è desijosa

de

de fills concebre,
clavells, gingebre
los feya pendre,
dantlos à entendre
per la fredòr,
que lo llavòr
poquet impur
del marit llur
res no hi valìa,
ella tenía
en sos retrets
jovens ben trets,
bons companyòns
qui los renyòns
tenìen calts,
ans de tres salts
li prometía
que prenys sería,
mòlt hi guanyava.
Com practicava
de Medicina,
dita madrina
per mala via;
la muller mia
beu coneguè,
mes no volguè
semblant metjía;
sols aquell dia
fóch hun poch bona,
à poca stona
mo contà tot.
Del primer bòt
dret men anì,
è referì
lacte tan vil
al bon Boìl,
Governador,
son Assessor
misser Rabasa
dix, tal bagasa
mon concell es,
sens fer procès,
si es contra fur
gens no men cur
per evitar
scandaliçar
tan trist marit,
à mija nit
dins sa posada
ser ofegada
secretament;
discretament,
è bè fonch fet,
quant bòrt secret

restà ledesme.
A mon bon esme
cert dos millès
de sous despès
Metjes pagant,
cercant, mudant,
fins als Astrolechs,
ab falsos prolechs
jutjant falsìa,
per Grumencìa;
è ses figures
fan oradures,
mes la quils crèu
à tots arrèu
recorreguè,
tots los creguè,
uns calda deyen,
altres la feyen
freda, y humída,
ò adormida;
tots variaven,
è langanaven
dells ser lligada
enfitillada
li feyen creure,
ferenli beure
mil beurajades,
prou mal forjades
en banys, untures,
è faixadures,
perfums, è cales,
ulceres males
li concriaren,
è li causaren
salt de ventrell,
en lo cervell
melancholía,
è melerchía.
mòlt la guastaren,
è la cremaren
tota secada,
y eticada,
per lo parir
cuydà morir.
Lanima ab cos
yo dirte gos,
ò abjurada,
ò cert damnada,
que fora morta:
sino quen lhorta
al alquería
que yo tenìa
la fiu portar,
y fiula star

per mes dun any
avìa bany,
è mòlts deports,
ab bons conforts,
è valent Metje
ſon mal de fetge,
è batiments,
ſmortiments
è la flaquèa;
ſino bravèa
la tot curà.
Poch apurà
ſa conſciencia,
per apariencia
ſe confeſſava,
è no ceſſava
que no bornàs,
è preſt tornàs
al natural
ques inmortal:
car la ſperança
dhaver criança,
un horal dia
li recudìa.
Feu prometences
fer abſtinences,
leixar arrèus,
nomines, breus,
tot ho cremà
en lendemà
tallàs la coa.
Volta la proa
als Sanctuaris
donà als ſuaris
bells veſtiments,
mòlts ornaments,
calcèrs, tovalles,
grans preſentalles;
terraces, lliris,
imatges, ciris,
dargent, è cera,
perque ſaſpera
no fos fruſtada.
Era temprada
cercar les vetles,
ermites, cetles
cada Diſabte,
mes lo recapte
quella cercava
may lo trobava.
Dèu nou volìa,
car nol colía
de tot ſon cor,
del oy, rancor

nos

nos deſeixìa,
no mereixía
may obtinguès
que retinguès,
ni que fill entre
dins lo ſeu ventre,
may ni rebè,
ni concebè.
Tots temps enteſa
en tal empreſa,
giral penell
à mal novell
fent malefici,
è lladronici
de un fals crim,
machinat prim,
malvat diforme,
mòlt lleig, enorme,
fingìs prenyada,
è mija anyada
ella ginyà,
è trachmanyà
ab tots ſos ſenys
moſtrarſe prenys
dix ſent me llaſſa
un mes me paſſa
ja ma camiſa,
de bona guiſa,
è prou porguí,
deu draps nhaguì,
com sò dolenta,
trop me calenta,
ſino vomíte
tantoſt menſite,
moſtra petits,
ja vol confits,
demanal moll,
la carn del coll,
è los copròns,
menjar carbòns,
fingìs maſtega,
algeps roſſega,
è bèu lleixiu,
è ſobreviu
dix ques cenyìa
aximpenyía
lo temps avant,
à part davant
les mans plegades,
tenint alçades
gros infingint,
è afigínt
als pits cotòns,
los mugoròns
duya

duya alquenats,
morats, tenats,
moſtrant ſenyal.
A la final
fidelitat,
è veritat,
poſſant à part
ſupoſa part
ab ſos mals tractes,
è pijòs pactes
ab la Madrina,
è la Padrina
cert no poſembres
les males fembres
elles ordíren:
fals part cobrìren
en certa hora
que fuy defora
preſt fóch partera;
la falſa artera
mes ſent lo llit,
mòlt envellit
de huit pams alt,
feune bell ſalt
la ques deyama,
trencàs la cama,
lo cap, è braç,
ab lo cabaç
de les cotètes,
è vanovètes,
del fill tan char
feren tancar
fineſtres, portes,
ab tancaportes
de raç, cortines,
perdius, gallines,
infinits hous,
noſcades nous,
è totes ſalſes,
les dones falſes
prou ni ſpletaren:
E concertaren
que fos la dida
qui hach parida
la creatura.
Per oradura,
pus fort erraren,
car hi teraren,
Dèu no temènt,
lo Sagrament
del SanctBaptiſme,
mes Dèu altiſme
qui bens, è mals,
è cominals

M tots

tots inveſtiga,
è los caſtiga,
lo pus cobert
fa mes obert
res no li cela,
tot ho revela.
Les males mares,
ab grans compares,
rebatejaren,
è galejaren,
feren gran feſta.
Dèu los tench preſta
dolor, è plor,
la ſua flor
entrelles geya,
la unas reya,
laltra cantava,
lo chich mamava,
tots ſadormiren,
dormint ſe giren
qualſevol delles
braç, y mamelles
ſus li poſſaren,
mort lo trobaren,
ben acoſtat
jus llur coſtat,
la mort los cou,
la bregas mou,
è fort baralla,
grans crits ſens falla
feren abduy.
Yo ſempre hi fuy,
è ben cuytant,
y mes cuydant
que fos fill meu,
girìm à Dèu
ab continencia
de paciencia,
è beu prenguí:
mes reprenguì
fort les ſembraces
dormidoraces
de negligencia,
è gran ofenſa,
per lomicidi,
è fillicidi
à Dèu han fet.
Per llur fort plet
tots los veìns,
vells, è fadrins
ſe deſpertaren,
tots hi paſſaren,
tot llur ruido,
crits apellido

los

los fonch publích:
yo lo melich
viu arrancat,
caygut, ſecat
ja de mòlts dies,
per mòltes vìes
fonch divulgada,
è publicada
llur traiciò,
è ficciò.
Envergonyìda,
è perſeguida
Benaguazir
hach à fuigir
linquiridor
Governador,
è llur Fiſch,
paſsà gran riſch
no la tenygueſſen,
è la prengueſſen.
Jamay menjà,
ans ſe pentjà
deſeſperada,
puix deſpentjada
jorn de Capdany
fõch en mal guany
fora ſagrat
toſt ſoterrat,
aquell ſon cos
hajahi mal pos.
Per tal abùs,
reſtí confùs
ab prou vergonya
per la llur ronya,
è embarç,
pel fort agraç
quelles mentjaren,
à mi reſtaren
les dents muçades,
è deſcalçades
injuſtament.

*** *** ***
*** ***
***

TERCERA PART.

De Monjes.

HOneſtament
préguí conort,
è reconfort
com mils poguì,
è diſponguí
mos mals refent,
è contrafent
mon dol plaer
triàs muller.
Fonch macuſada
una criada
de Moneſtir,
volguì ſentir
de qui partìa,
una ſa tia
men feu parlar,
feume contar
quera chiqueta,
quá fonch Mógeta
ella veſtida,
ſeguí llur vida
com à Novicia
ab amicicia
dintre vivint
anys prop de vint,
è Labadeſa,
ques fes profeſſa
la requeſtava,
è no goſava
dir ſon propoſit,
ni fer opoſit
al sèu combat:
del llur debat
fuy encertit,
ſemblàm partit
prou acceptable,
ben agradable
per mòlts reſpectes,
de totes Sectes
era çullat,
emburullat,
fallíam eſta:
jorn de la feſta
de Sanct Antoni

fiu

ſiu matrimoni,
volguìla rebre,
coſtàm bel pebre.
Errì mos contes,
haguì mes ontes
que dels primès,
Dèu ho permès
à mon juì
pel perjuì
un tant deſorde,
fet contra lorde
volguèm punír.
Ja nous vull dir
tot per menut,
com fuy venut,
è rebujat,
quant enujat,
è decebut,
vull per rebut
arau hajau,
ben plau ojau
de tot les flos,
lo quen lo clos
apres avía
yo no ſabía
lo perfumar,
è deſpenſar
confits de Monjes,
ponçis, toronges,
pomes, llimòns,
codonys, torròns,
è llepolíes:
les praderìes,
aygues, ramets,
perfums, peuèts,
cordős, fraſquètes,
trenes, bosètes,
flochs, agulles.
Del que mulles
devèm haver,
ſentir, ſaber,
bondats, virtuts,
ſolicituts,
ſtalvíar,
è meſurar,
guardar, fornir,
tallar, coſir
dē mans ab tera,
en tot ſoltera
honrar, è obrir,
amar, ſervir,
en tot complaure,
may deſcōplaure,
preſt obeìr,

ſe-

ſecret tenir
gens non tenìa,
ſols entenìa
metres entorn,
paſſar lo jorn
ſenſe fer bè,
may pus ſabè
del recitat.
Diverſitat
hach qualque pocâ
à poques toca,
no mal parlava,
ans arreglava
la barbellera
no diſmendera,
ni tampoch folla,
mes era molla,
tal lam paſſava,
è comportava
puix dembregar,
reborregar
ſe divertía,
yo la ſeguía
deyali Dama
per cobrar fama
de bon caſer,
è ſolacer,
ſab Dèu ſim cou,
è quant me mou
tanta fluixèa,
è tal mollèa.
Tot ho guanyà
quant ſemprenyà,
è parì fill,
un grà de mill
no deſemblant;
ans tot ſemblant
à mi en la cara,
mòlt me fõch cara,
puix fonch partera.
Vibla lletera,
diguì pregant,
daqueſt infant
quens ha Dèu dat
per ta bondat
ſies tu dida,
puix eſt fornida
de llet tan bona,
voltàs redona,
com lo peix feu
qui lo fill sèu
en laygua llança.
May ſi atança,
ne pus ſen cura,
ſa

ſa creatura
no la torcà,
com fa lo cà,
nil mira burça,
com fa la ſturça,
nil alendà,
com lleò fa,
lo char fill meu
cert menys lo veu
que ſi fos orba,
cuquella corba
que fills renega.
No pens ne bega
dix ab grans crits
llet dels meus pits,
yo novençana,
no pellicana,
placer vull pendre,
nom plau deſpendre,
los pits nafrar,
per al fill dar
la ſanch del cos;
mes am repos,
no sò Serrana,
ni Hortolana,
ni de treball,
huì ab bon tall,
ſou eixit abte
hajau recapte
de llet ſtranya:
Una Alemanya
yo sè Tendera,
gran filanera
com les de Silla,
ha parit filla,
es dona pobra
no tè que cobra,
perque avance
farè la llance
al Hoſpital,
aqueſta ay tal,
per vos llogada,
è ben pagada,
lous criarà,
com mamarà
vos ho veurèu,
ſi vos volrèu
yol alletàs,
è quem guaſtàs
aqueſt mon cos,
è ſenta plos
tota la nit,
ys cague al llit,
pix als coſtats.

Si

Si tal pensats
heu acordau
à mi nom plau,
puix sou potent
fiau content
que yous parixca,
mes queus servixca;
los fills allète,
è quem splète
nuncau veurèu,
nous ho cuydèu
car may serà
nuncas farà
clar vos ho dich;
si sou menich,
avar, dolent,
deyau la gent
aran sò certa,
feu sis desperta
puga mamar,
nol vull amar
tant que à mi noga
cuydau me moga,
quel he engendrat.
Fom regirat
lenteniment
pel moviment
extraordinari,
en poch temps vari
torní groch roig,
mudàs lo goig
tot en enuig,
lo seny me fuig,
sobrevem ira,
amor me tira,
la iram cobra,
voler me sobra,
disputal seny,
natura streny,
rahò mafronta,
fluixí tal onta,
puix coneixìa
bè com eixía
lo sèu gosar,
è tant rallar,
è parlería,
de groserìa
de sentiment,
atreviment
pel parteratge
del nou Lenguatge
feya parlar,
volguì callar,
è no respondre
per-

per hon dispondre
la creatura
haguès pastura
al necessari,
pagant salari
à qui la críe,
ella que tríe
faça cercar
mercat, ò car
al carrech sèu.
En temps fort breu
fonch regirada,
è capgirada,
fentse Senyora,
per la penyora
quen mi avìa,
tant satrevìa,
puix fonch parida
llevas la brida,
la regnas cala,
tornas cucala,
è cadernera,
gallina era
que tots téps calla,
mes en la palla
com ha post lhou
tot hom la ou,
ellal festeja,
tant lo meneja
trencat lo beu.
Cert tal si feu
mon fill per ella,
primer ovella,
en après gata
que sos fills mata
tant los remuda,
ans era muda,
après çabida,
sovint revida
mudar de dides
quantes parides
de poch trobaren
si remudaren,
una dorm masa,
laltra llet grassa,
blava, ceroça,
laltra ayguosa,
laltra cabruna.
Faltalin una
que era veada,
sols dansalada,
alls, y formatge,
mòlt tart potatge,
carn algun dia;

ſana vivìa,
criava ſans
ſos fills davans.
Ab almorçars,
è berenars,
turmes raſoles,
è lleteroles,
formatges freſchs,
moſcats, è grechs,
è forts fins vins,
que tots matins
feya taſtar,
li feu guaſtar
la bona llet,
lo pobrellet
près lo ſpaſme,
barrètes, aſme,
alferecìa,
epilepcía,
è mòlt alforro
torcè lo morro,
haguè bocatge,
è foch ſalvatge,
nunca dormì;
de pergamì
li feu mamella.
Ella hi apella
mòltes madrines,
mil medicines,
meneſcalìes,
è burlerìes,
unten, è faixen,
ſovint desfaixen,
refreden, guaſten,
ſuòr li taſten,
ara ſalada,
adès gelada,
troben que bull,
fanli per ull,
res no aprofita,
prenen ſoſpita
ſiu han fet bruixes,
en pits, y cuixes
blavòrs trobaven,
nos recordaven
daver mudades,
è remudades
quaranta dides,
llets infinides
tant diferents,
pels mudaments,
è concells varis
tant voluntaris,
ellal matà,

el

el aplatà
dejus la terra.
Ellas aferra
ab tots los ſans,
plegà les mans,
tornàs à Dèu
com ellas vèu
del fill partida,
è aborrida
de mi tant fort,
à ſon gran tort
ellas coneix,
que bèu mereix
per culpa ſua,
ella tant ſua
ſuòr de mort,
no pren conort,
diu mon fillet
fill de ma llet
yo natural,
è maternal
laguès nodrit,
cert es podrit,
ell ja no fora,
fort ſentrenyora
de ſi mateixa.
Del fill ſe deixa,
ves mi ſe gira,
callant ſoſpira,
res dir nom goſa;
tot li fa noſa,
pren la gran baſca,
gratas, è raſca
hon no li pru,
tot li ven cru.
Après plorava,
alt endechava,
ves les cremades
velles damnades
Monjes cerreres,
mal concelleres
tant mal deſvíen
les qui ſi fien,
ell fora viu,
mala les viu
ja conegudes
yo ni cregudes
may les haguès,
aixi plaguès
à Jeſu Chriſt.
Yo pare triſt,
deſconſolat,
è tribulat,
oìnt ſon plant,

è contemplant
ſa paſsiò,
compaſsiò
haguì gran della,
de quis querrella
volguí ſentir,
è ſens mentir
mo contà tot,
de mot à mot
llarch rahonant,
è blaſonant
la ſua ſchola.
Com beſtiola
dix enfrenada
han enganada
à mi na triſta,
qui he ben viſta
experiencia
de llur prudencia,
dret, y envès
pera quant es,
puix man traída
llur negra vida
quant hi ſabrè
dirivarè.
Sols de les males,
per que de tales
no es dir falsìa,
clar es de dia
quant ſe deſperten,
preſt ſe conſerten
per oratori,
linvitatori
que ſaben dir
es maleìr.
Primerament
en lo jovent
qui les metè,
qui les rebè,
è qui bo hi fô,
per llur lliçò
del Martylogi,
qui contal vogi
que fa la Luna
canta la una
cant pus placent,
diu altament,
puix ſom reſtades
encarcerades,
per força meſes,
noſtres empreſes
deuen ſeguir,
nons cal tenir
vots fets per força
caſ-

caſcuna torça
al ordel nas,
ſemblants cantàs
totes les lloen
ab amen cloen,
llur bon acort,
vanſen al hort
deixen lo cor.
Al refector
à tart ſi meten,
en cambra ſpleten
la llur ſabor,
del dormidor
ſcuſes prenen,
fingint mal tenen,
dormir hi fuigen,
temprades puigen
al mirador.
Del parlador
tart ſen partixen,
parlen, ordixen
ſos caſaments,
dòns, è preſents
tots ab uſura,
è fan ſegura
mercaderìa.
Si dalegria
donen torròns,
ſperen capòns,
ſi granyons, fava,
demanen ſclava.
Sanctes Prophetes
paren travètes,
è fan ſer vells
à jovencells,
è homens ſants,
caèntni tants,
mes que hom creu,
fill es de Dèu,
mes es que Papa
lo quin ſcapa,
Angelical
es lhom carnal
de carn eixint
en carn vivint,
è no tombat,
coinquinat
en tal ruìna.
Una merlìna
un jorn parlant
ab un galant
jove pubil,
preſt ſeduíl
llur amiſtat,

no ſer pecat
tòt amor pura
que tots tẽps dura
no perilloſa;
ans eſſer coſa
mòlt meritoria,
tenguès à gloria
quel decebè,
ell hi vinguè
aquella nit,
ab gran cõvit
ellal rebè,
dix deixarè
lo maridèt,
negre velèt
ans de res fer,
feu meſt plaer,
nous enuigèu
de fet maurèu
toſt ferà fet,
lo jovenet
dix tot alegre,
perquè vel negre,
de jorn portau,
aral deixau?
ella reſpon,
mòlt preſupon
lo que dieu,
vos no curèu
daquell perquẽ,
car yo mel sè.
Tambè primer
dix vull ſaber
unes tals coſes:
dix ella ſpoſes
ſom les Profeſſes,
Monjes Frareſes
totes de Dèu,
lo vel quens veu
al cap portar
nos fa membrar
per cert indici
leſpoſalici,
perçol portam,
yaixil deixam
en tals afès.
Quant lo procès
hach ell oït,
donchs per marit
dix Dèu teníu,
è yo catiu,
à mon ſenyor
ſerè traydor
fentlo cornut?

ſi Dèu majut,
que nou farè,
ans men irè:
de fet partì
en lo matí
primer ſeguent
de continent
al Moneſtir
vench per oír
lo ſanct Ofici,
un Crucifici
de fuſt obrat,
aſsitiat
en la paret,
quāt fonch en dret
viſiblement
lo cap movent
lo ſaludà,
è quant tornà,
Miſſa acabada,
altra vegada;
Dèu ho permès
que la gent ves
la cortesìa
que li retía
moſtrantlin grat,
lo bon Prelat
daquella Sgleya
li dix que feya,
ò com vivia?
que viſt avìa
li referì:
lo bon fadrì
dix no ſabía
dhon li podìa
allo venir:
Mòlt poch ſervir
ha fet à Dèu,
ſinol que feu
aquella nit
ſegons es dit.
Altra velada,
enamorada
del Confeſſor,
moſtrant terror
de malaltìa,
dix que volìa
dell confeſſar,
feta buydar
la gent defora,
fingint que plora
dixli tancàs,
è que miràs
daball lo llit

no fos oìt
lo que diràn,
nil que faràn,
dix ell, digau,
è començau
cruant senyant,
ab plos pregant
Dèu quens ajut,
lo prhom segut
lo cap se cobre,
ellas descobre
dient mòlt sùa:
mostrantse nùa,
diu ques descobra,
è faràn obra
la perquehi sòn,
no vull del Mon
sino sols vos,
puix som abdos
hajam plaer,
ab bon voler,
è fin amor,
lo Confessor,
no mal parler,
dix, mon poder
no basta absolre,
nius puch yo tolre
tan gran calor.
Tanta dolor
dels pecats vostres,
mil paternostres,
ni vint saltiris,
trenta cristiris
nous bastaràn.
A Dèu vos coman,
è tirà via,
en aquell dia
endiablada
fonch conjurada
per bona via,
è responìa
dins lespirit,
ja per ton dit
non eixirè,
sols men irè
per lo clamor
dun Confessor
al foch plegat,
è no cremat,
ha tocat pega:
neta, y entrega,
ha tocat peix
neta sens greix
restant la mà,
en

en lendemà
Vicent Ferrer,
lo Sanct darrer
canonizat,
fonch lo temptat,
ell hi vinguè,
è nol traguè,
no sabent res
del que dit es.
Altra tambè
scometè
un Metje prhom
de bon renom,
jove polit,
dix en lo llit
yo gran mal tinch,
dreta à vos vinch,
sè quem guarrèu
prest sius volèu,
hon dix lo Metje;
es en lo fetge?
nous ho vull dir,
ja presumir
ho deveu vos,
dix colerós
sil mal no sè,
com lo guarrè?
adevinau
tant hi pensau?
bè sòu mal pratich;
mes que fleumatich,
è dir nous puch
may haurèu such,
si no fenèu,
è no spremèu
fort la taronja,
tal es la Monja,
queus dich, dormiu
ja nous oìu?
ell gens nos mou,
vos Joseph sou
lo Egypcià
Valencià,
fosseu cuydava,
aixil tentava,
deshonestat,
llur sanctedat
en aço stà.
Masam costà
llur concellar,
è fals brellar
per ma siplèa,
è bestièa
çreureles tant,

car

car inseſtant
me la Priora,
quem fes ſenyora
dix me manava,
em concellava
ſi fill parìs
menſenyorís,
may nom proſtràs;
mes quem moſtràs
un tant altiva,
nom fes cativa
de marit vell,
contèntes ell
del toch, è viſta,
puix que conquiſta
muller tan bella,
è sòu bè cella
peral cavall
del cap aball
anau polida,
è ben guarnida,
à tots manau,
vos no ſirvau,
ſiau ſervida.
Altra revida
la Sacriſtana,
ſi res vos mana
lo vell eixorch,
gronya com porch
non façau res,
è mes que mes
ſi vol crièu,
lo que parrèu,
per res nou feſſeu
nous hi perdeſſeu:
car lo criar,
fills alletar,
preſt fan vellir,
y enllegir,
lo cos afluixa,
los pits engruixa;
la faç desfreça.
Mes Labadeſa
me doctrinà,
concell donà
quem fes malalta;
è qualque falta
en ma perſona.
Alguna ſtona,
ò pus ſovent
ſegons lo vent
fingis tenir,
no prou oìr
al cap dolor,

è baticor,
ſmortiments,
afollaments,
mal de neulella
en la mamella
no ulcerat,
mes començat
cancer tenir.
Mòlt pots fingir
ab gentil art,
ſecret apart
met en la orina,
cendra, farina,
oli, cals, llet:
algun cuquet
chich de forment,
fes cautament
Metje ſabut;
pratich, aſtut
vell no la veja,
ſi la meneja
coneixeria,
divulgaría
ton artifici,
Metje novici
lagotejat,
è ben pagat,
te planyerà,
è complaurà
per ſon jovent,
no prou ſabent
ſenganarà,
publicarà
que tens grans mals,
mil cordials,
confits aloſes,
è quantes coſes
deſijaràs,
atenyeràs,
ſi tot tè fall
faixat un all,
ò porrellètes
fan bambolleètes,
tambè moſtalſa
lo cuyro talla,
color altèra,
pebre ulcèra,
polvoriçat
ſobrepoſſat
ahon ſe vulla,
ab unagulla
te pots punchar
lo paladar
ſecretament,

O2 po-

poràs ſovent
ab ſech toſsir
ſanch ſcopir
de tiſiquèa,
ò etiguèa,
por moſtraràs,
ſempre ſeràs
ben coſceìda,
tantoſt guarída
com ho volràs
eſſer poràs,
febres tenir,
nos pot cobrir,
coneixersía
bè tal falsía,
den malaltir,
ò del guarir
quant fonch meſter,
la quiu ſab fer
mòlt ſen ajuda
lo ques vol muda,
un no hi oì,
lo mal haguì,
ja sò guarida,
ja sò ferida,
la ſcuſarà
del que volrà,
tots fets faràs
ſi bem creuràs.
La qui te lhort
tancat ben fort,
y dintreſtà,
apoſtatà
en lo paſſat,
ha prou caçat,
lo Mon cercant,
è traſpaſſant
per Ceca, y Meca,
la Vila ſeca,
è vall de Andorra,
bolta Dentorra,
è Sancta Creu,
per tot arrèu,
fins pont trencat,
al lloch ſagrat,
puix receptada,
ben caſtigada
me feu membrant,
fos recordant
del manament
del creiximent
multiplicar,
è augmentar
lo Mon omplir

de

degués complir,
mes fent camì
com malaì
Dèu la figuera
per no fruytera,
ni tenir figa.
La Ley Antiga,
qui no paría,
no conſentía
entrar al Temple,
bè ſabs leixemple
dix de Sanctana,
com canya vana;
popul, chop, albet,
olm, vern, è ſalcet,
qui fruyt no fan,
è al foch van,
com la cugula,
è com la mula
que fills no ſembra,
la eixorca fembra
es reputada
ſi bè ſtimada
fer vols que vixques,
fes que parixques
à quinque for,
ab gran error
per ſos dinès,
aqueſt has près
marit ja vell?
fes aparell,
ſi veus te fall,
dun altre gall
millor granat,
fes à ton grat,
mudanhi tants,
fins tants infants
te vejes vius:
ſit fallen nius,
la cambra mia
vull tua ſia,
hon fer poràs
lo que volràs,
entrant per lhort,
per ton deport
yo ti combide,
è not oblide,
quel Metje mana,
per viure ſana
la jove plena,
de llur colmena
al temps la breſca
ans maſa creixca
convè li tallen,

ſinos hi fallen,
de mares mals
paroixiſmals,
precipitant,
è profocant,
mil paſsions,
de cor torçons,
ſmortiments,
retorciments,
ſpaventables,
de geſts mirables:
llur maſa mel,
ſe torna fel,
malvat verí,
ajudathí,
mena les cols
ſi viure vols,
iràs carrera.
Y la cellera
major ma dit,
à ton marit,
ſi tu nol venç,
en lo començ,
eſſent novici,
toſt pendrà vici,
daltra faena,
viuràs ab pena:
donchs nol malvees,
moſtra quel prees
mes de parença,
en ta creença
ſens ell la ſpleta,
nos entremeta
ſaber que fas,
dhon vens, hon vas,
qui va, qui vè,
com, ni perquè:
è ſi comença,
guarda not vença,
perque not fart,
ginyal ab art
al començar,
ò enfornar
ſens bon acort,
lo pas fa tort,
clotòs, morrut,
è geperut.
Dix la roncera
de la Fornera,
volent fer pica,
en caſa rica,
ay que partir,
al Moneſtir,
daunos ſovent,

ar-

arros, forment,
ſalſes, perfums,
fruyta, llegums,
oli, mel, vi,
llenç, ſeda, lli,
de bona caſa
prèn bona braſa,
lo quens darèu,
aixous nhaurèu,
ſil vell ſe mor
yo he gran por,
tant es dolent
en teſtament,
ni codicil,
tant es de vil,
que pus nhajau,
les mans amprau
mentres porèu,
è ſi volrèu
guardat vos sìa,
la cambra mia
ja la ſabèu,
alliu tindrèu,
ſi or portau,
tancat ab clau,
ben ſtojat,
è ben guardat,
trobarho heu,
ſervirvos nheu,
com ſia mort
lo vell roig tort.
Altra meſcriu,
marit ſerviu
com à ſenyor,
com dun traydor
dell vos guardau,
car ab fals dau
lo marit juga
ſiquell quant puga,
de ſis feu quatre
ſos daus rebatre
bè ſapiau:
ſi li parau,
caminau fort;
ſi sòu dacort
vos pagarèu,
è plorarèu.
Plore meixquina
per llur doctrina,
è grans errades
que man moſtrades,
aixi ploroſa,
è ſoſpitoſa,
avent oit

tot

tot quant ma dit,
è ben notat,
avalotat,
leixilan banda
à la comanda
de Lucifer.
May poguì fer
se corregìs,
ni ques regís
ab savièa:
car dinfantèa
desque fonch nada
fonch doctrinada
dins lo Covent,
qual fonch jovent
tal avançada,
tots temps cansada,
mòlt ociosa,
mes pereosa.
Altra vegada
que fonch prenyada,
la voluntat,
ò lo prenyat
qual lahi moguè
may se sabè,
del vi novell
del Monestrell
beure pres tema,
plè de berema
era lo trull,
al major bull,
è fortalèa,
sense perèa
ellahi muntà,
ben apartà
fondo la brisa
sens pagar sisa,
pens ne beguè,
è romanguè
lo cap ficat,
dhon apartat
la brisa avìa,
lo cos tenía
sobre la vora,
morì en mal hora
de mort honrada,
masa soptada
no speràl part.
Yo restì fart
enfastijat
ben enujat,
ja amortallada,
en la vesprada
fiu la portassen,

è soterrassen
al Monastir,
de dol vestir
no men volguì,
poch men dolguí.

TERCER LIBRE.

PRIMERA PART,

De la lliçò de Salomò.

PEr reposar
volguim possar
al llit enjorn,
ans de retorn
yo fuy despert:
quant he sofert
lo pensament
stesament
mo presentà,
primer contà
tots mos anys mals,
recogitals
ab amargor
dolor, agror
danima mia,
presents tenía
afliccions,
è passions
mig oblidades,
è ja passades,
per tant plorant,
è xanglotant
yom rebolcava,
è fort bascava
prou tormentat
descontentat
de ma ventura,
com per natura,
ò per mal fat,
ò per pecat,
ò grosseria,
tant soferia

tostemps penant,
may oblidant
que nos fa res
si no es permès
per Dèu manant.
E rominant
ma qualitat,
yo fuy temptat
com no tenia
nim romanía
algun hereu,
lo temps tan breu
de poca vida
à mi combida
prenguès muller,
sols per haver
ò fill, ò filla,
è fos clavilla
del fust mateix,
de un gran feix
de mes parentes,
è ben volentes
unam triàs,
qual me semblàs
voler menys gala,
è pensant quala
jam alegrava:
car yom cuydava
lo parentat,
nostra amistat
redoblarìa,
forçarlaurìa
deute y natura,
llur oradura
après pensava,
delliverava
tot lo contrari,
trobant me vari
dopiniòns,
feyam rahòns
del divinal,
à la final
yom dellibère:
que pus no spère
prenga parenta,
sols hi consenta
lo sanct decret
si fent pertret
en Còrt Romana
de mòlta llana
ferse porìa
aixis farìa,
aconortat,
è confortat

fan-

fantaſiant,
ò dormitant
yo ſtant aixi
ſobrel coixì,
haguí terror,
per la orror
gran que ſentí,
yom deſpertì
endormiſcat:
mes arriſcat
los ulls girant,
è remirant
yo res no viu,
oì quem diu.
O hom canſat,
vell amanſat,
empageſit,
vell envellit
en tos mals dies,
yo crech ja ſies
deſpoderat,
apoderat
per filles Deva,
deſpertat lleva,
no hajes por,
obril teu cor,
è les orelles,
grans caramelles,
ſon eſtes tues,
convè que ſues,
puix varieges,
è tant vaneges,
ara ploraves
com te membraves
dels improperis,
è vituperis,
ontes, deſpits,
quals has ſentits
en lo paſſat:
vell acaçat
tu to volguiſt,
car no creguiſt
lo ſanct ans voſtre:
ara gran noſtre
Apoſtol Pau
en mòlta pau
fores vixcut,
fill ſèu tengut
concell hagueſſes,
penes y preſſes
te auríes tolt,
puix fuiſt abſolt
de la primera
tala com cera

perquen cerquist,
altran prenguist
mòlt voluntari,
sens ben guardari
tut ingeríes,
è coneixies
que tenganaves,
perque tornaves
entrar al llaç
com perdigaç,
soltat plomat,
mes reclamat
tornal reclam,
de coan lam
may hi donist,
è coneguist
que la llur esca
not era bresca,
ni canyamel:
ans era fel,
amarch doncell
en lam y brell
tut hi metìes,
tals les volìes,
donchs perq̃ plores?
è dins dos hores
lo teu cervell
giral penell
ab tan poch vent?
vell ignocent
tan mala vida
tan prest toblida:
de tantes plagues,
jat afalagues?
de tant forts greuges,
tan prest talleuges?
fet than mil faltes
è ja ten altes?
ara ten dols,
ara les vols?
tu minyonejes,
ja les bandejes,
tantost les guíes,
è donchs ja tries?
aixiu vols fer?
Lo Carnicer,
ques negligent,
qui va sovent
al bestiar,
per bous triar,
triant, tríant,
è confiant
de son saber,
veuse llauger,

pert

pert ne la por
à la fi mor,
toro, ò rancall,
los met daball.
Aragonès
ne diu bon vès,
mostins, è perros,
qui per los cerros
los lobos cazan,
lobos los matan:
à la final,
hom feminal
triant morràs,
not guardaràs?
ni sabs fugir
donchs vols morir?
sabs que lo gat
poch scaldat
tem laygua tebea,
queda, è rebea,
tem gat mullat,
en lo filat
llaços, è brell,
en lo costell,
leixades plomes,
pardals, palomes
no hi tornen mes,
pardal may près
fonch, ni trobat
ja descoat
daball la llosa,
linfant no gosa
tocar lo foch,
si qualque poch
la ja scalfat,
tu socarrat,
pelat, è sech,
ungles, è bech
tant scatit,
cuytat, ardit
ja tornaràs,
ja dius pendràs
muller parenta,
pus tost empenta
de mort nhauràs,
prest la veuràs
de tu senyora,
mes manadora
esser volrà,
menys te tembrà,
per quet encegues;
par masa begues
tant perts lo sest,
no has tu llest,
hom

hom de parens
pot haver bens,
bona muller
nos pot haver,
ſinos de Dèu,
dò es tot ſèu,
daball lo Sol
Joſeph tot ſol
obtench tal dò,
hom del Mon no
jamay obtès;
al Mon no es
dona complida,
è proveìda
de ſabièa,
virtuts bonèa,
è de ſeny clar,
nol cal cercar
car no ni ha
bes trobarà
en qualque part,
mas lluny, è tart
muller tal qual,
è cominal,
tolleradora,
ordenadora,
queu com curoſa,
en abundoſa,
caſa fornida,
mes regida
per lo marit.
Tan mal profit,
tal pertinacia,
tan gran audacia
pels, è repels,
tants de recels
les dones tenen;
que may obtènen
ni obtendràn,
quantes ſeràn,
nom apurat,
net, è tarat
de ſi, ſino
mes, ò pero;
de muller bona,
la que menys trona
que menys lampega;
q̃ menys mou brega,
que menys fa, tala:
qual es menys mala
com lagre vi,
es dit bon vi
es dita bona,
tal es qual dona;

Dèu

Dèu hon li plau
noy fa res grau
dafinitat,
ni parentat,
Còrt consultar,
ni dispensar
en grau vedat,
à la bondat
noy afig res,
tart, ò jamès
casats parents
son opulents,
fills, pau, ni pa,
à tart ni ha:
hoc prou remor,
poca temor,
è feres manyes:
has vist destranyes
mullers mal manses,
è no ten canses
nit descontentes?
mullers parentes
encara cerques?
de menys enterques
fas inventari?
mòlt voluntari
vens à llurs bregues,
no par conegues,
la llur ferèa,
ni ta fluixèa.
Lhom diligent,
ardit, sabent,
qui bes meneja,
sabs senyoreja,
ab sa prudencia,
la influencia
celestial,
imperial
te monarchía,
è senyoría,
è mòlts regnats,
millars armats
capitaneja,
Si patroneja
castells, è naus,
turchs, tartres, sclaus,
fa obeìr:
per son servir
doma, y amansa,
carrega, cansa
de castells grans
los Orifans,
Onsos, Leons,
Ceryos, Mufròns,

fa mansuets
toros masets,
lo mul, è mula,
trets del adula,
ab mòs, è trava,
los assuava,
è fa acostar
al cavalcar,
è fa parlera
la cadernera,
al puny dhom cuyté,
onsos falluyten,
grues ballar,
lo ca callar
mostrant al braç
cobrar matraç,
è dir al cau,
lligat sal brau,
mes ab collar,
agenollar
fa lo camell,
lo cavall bell
enfrena, y ferra;
no es en la terra
brutal tan fer,
hon siu sab fer,
sol domestique,
è pacifique.
Mes la malvada
muller elada,
ser corregible
es impossible;
nos pot domar,
menys avear,
al llur poch seny,
no hi val congreny,
derrocador,
trava, tortor,
art, ni destrèa:
mòlt mes vellèa,
aço vell trist
tu bè ho has vist,
mil nas tocades,
è practicades,
tots temps fellones
com à lleones,
à tu senyores,
ja les enyores,
è creus, è penses
que tu les vences
tals feres fembres.
Be crech te membres
dels set marits
jovens ardits

la-

laciviosos,
libidinosos,
galants orats,
enamorats
duna doncella,
filla mòlt bella
de Rachel,
dels de Israel,
com del primer
fins al darrer
foren trobats,
morts ofegats
al costat della.
Esta querella
tots la sabèren,
no sabstinguèren
fer casament,
tots follament,
perço perìren,
è tots morìren.
Quantes vegades
nhas sposades
morir devíes:
car sols seguìes
la voluntat
desatentat,
sit tens per dit
ton foll delit,
ab jove fresca,
muller te cresca,
è llonch temps dure;
yot assegure
destrangulada,
è de ulcerada
mòlt prest sens triga
certa veixiga
de gran ardor,
dolor, cuyçor
en lorinar,
è tremolar
cap, peus, è braços:
ab cuytats passos,
de popleixía,
ò litargìa
ben tost morir.
Si per parir,
puix fills no tens,
dius que la prens,
quit assegura
que creatura
della veuràs?
è fin hauràs
filles, ò fills,
orphens pubills,

te naixerien,
è may hauríen
etat complida
durant ta vida.
los llurs tudors,
è curadors,
tos pubils tendres,
pendràn per gēdres
fershan hereus
de tots arreus,
è ta muller
marit certer
ton enemich
sit sab antich
aquell pendrà,
es pagarà
de dot, è creix,
traurà bon feix
ab lo furtat,
è apartat
del millor munt,
casat defunt
may fonch trobat
amonedat,
la viuda amaga
ultraixos paga
del creix, è dot
com millor pot,
lo creix aument,
injustament,
mòltes lo prenen,
que saben vènen
ja encetades,
è violades,
al encartar,
dot, eixovar
lo pert per dret,
la qui comet
fer adulteri,
à vituperi
del marit sèu,
è morir dèu
sentenciada,
apedregada
per la Ley Vella.
Dins en Castella
mor degollada;
alt enforcada
en Aragò;
per lo Fur no
mor en Valencia,
sols penitencia
pecuniaria,
feb fornicaria,

pu-

puta, bagasa,
al simple passa,
puniciò,
sabent que no
ha ben pagat
dot encartat,
sens consciencia,
obtę sentencia
de pagament,
la còrt venent
sens encartar
fan stimar
tot val no res,
yl quil diu es
ben subornat
esli lliurat
tot à menys for,
no li fa por
vendas retracte
per lo fals acte
abdol que fan,
ni per engan
de mig es dit.
Quant lo marit
es ja finat,
nols par pecat,
ni esser vici,
furt, lladronici
robar del mort,
nils par fer tort
al hereu gens,
robant sos bens,
quant vel Notari
fer inventari
los cofrens scriuẽ,
buyts, è diriuen,
llarch la pintura,
è tancadura,
joyes, ni roba
no sen hi troba,
per mortallar
han à comprar
capell de cap,
camisa drap
de la Botiga.
Hihà enemiga
al Mon major?
Chaim pijor
pus adversari?
trobas Cossari
pus celerat?
hihà collerat
major traydor,
ni robador

en Balaguèr,
que la muller?
totes goſades,
totes uſades,
ſon de furtar
ſi baratar.
altre no poden
ſos fills enlloden,
è deshereten,
los bens ſe meten
dels fills llevar
per augmentar
dot, à les filles,
joyes, hoſtilles,
cambra, xobar,
los fan pagar,
triant al ull
lo corumull
dels millòrs bens.
Tu bells ulls tens,
è nohi vols veure,
tornes à beure
lo vomitat,
enormitat,
fer vols com gòs,
vell toſegòs,
etich, è ſech.
Per Dèu te prech,
que renunciès
ſes companyíes
no temptes Dèu,
pren concell mèu
ſi mil mudaves,
è les triaves
bè duna en una,
per llur fortuna,
è qualitat,
per llur pecat
ſerìen tals:
car tots ſos mals
ſon per natura,
de rara cura,
ò incurables,
ab los Diables
qui fa llaurada
gran agullada
ha meneſter,
è ton meſter
no baſta tant,
ni hi fuy baſtant
yo quant vivía,
llur vana via
nos pot trobar;
ans en lo Mar
hon

hon es passada
nau aviada
se trobarià,
es mostraría
alt senderola
per llà hon bola
locell en layre,
entreguart, scayre:
llivell, compàs,
llur font, ni pas,
barrachs, ni valls,
deu scandalls
nohi plegaríen,
ni trobarìen
llurs forts atalls.
Trenta batalls
han en llur seny,
per bell desdeny
sonen ensemps,
aço es al temps,
doblen, repiquen,
lo que pratiquen
nos pot entendre,
ni menys cõpédre
sa intenciò
la afecciò
nunca lanferma,
que les desferma
nos hom al Mon,
ni may hi fon,
haja vist quart,
ni quinta part
del que yon sè.
Yo sò Mosè,
Solomò Rey
dantiga Ley,
gran sabidor,
Rey, è Senyor
mòlt rich potent,
en mon jóvent
mullers prenguí,
yon replegui
fins en setcentes,
è ben trecentes,
drudes amigues,
mil enemigues
en quem metèré,
que fer me feren
nou cal dir ara,
quant me fonch cara
llur mesiò,
la raciò
de muserìa,
carnicería
cert

cert infinida,
è ſenſe mida,
botilleria,
paniçeria
inenarrable,
coſa mirable,
tantes hoſtilles,
xorques, manilles,
collars, veſtits,
tants llits fornits,
orfebreries,
tapiçeries,
nos pot aſmar,
menys ſtimar,
los artificis,
nils edificis
dels meus Palaus,
ab quantes claus
eren tancades,
è ben guardades
per caponats,
altres armats
deforal clos,
en torn del fos
de jorn guardaven,
altres vetlaven,
è tot valia
lo que podia.
Altres ſervien,
or deſpenien
innumerable,
ineſtimable
fonch la deſpeſa;
per mi mal meſa,
mal ſmerſada,
del tot llançada:
ſols ma valgut
que he ben ſabut
llur qualitat,
ſon vanitat
de vanitats,
diniquitats
iniquitat,
è pravitat
de pravitats,
per llurs pecats
lo general
Diluvi qual
preycà Noè,
de çert vinguè
car ſe lliuraven
dones ſe daven
als ſeus Diables
coſos palpables
fal-

falſos prenìen,
è ſubcumbìen
furtant, prenent
daltri ſement,
ab diabolica
art no catholica
ells engendraven,
è ſemprenyaven
de fills malvats.
Quantes Ciutats
ſon derruídes,
è ſubvertides
per ſes ufanes,
pompoſes vanes,
terç Diſaìes
lligint veuríes
Dèu que promèt
hon ſe permèt
elles collegen,
è ſenyoregen
ſes chaperíes,
quinquilleríes
qui les conſent
ſa part ne ſent.
Gran Ninivè
perço cayguè,
Colach, Sidonia,
Tyr, Babylonia,
Troya, Sodoma,
Carthayna, Roma,
lo gran Sagont:
huin reſtal Mont
antich mòlt vert
aquell de cert
quis feu tal mal
per Anibal,
huí dit Morvedre,
no ſperes medre
pus en creixença
Caliz, Ciguença:
quals en Caſtella
perderen bella,
è gran Potencia
vella Valencia
fonch derrocada
per inculpada
dincontinencia,
laltra Valencia
dita Vellarda,
gran, è gallarda,
tant pus antiga,
quan gran amiga
dels vells Romans
llurs Capitans,

Q. Aquilino,
Q. Valentino,
Q. Sertori:
Grans del Pretori
quant hi vingueren
franca la feren,
may cens pagava
quant dominava
lo llur Senat
girat llur ſtat,
regnant los Gots
may mudà vots,
ni ſenyorìa,
may com dormìa,
ſegur de nit,
Taulfus dit,
llur Rey matà,
nis rebetlà,
com Barcelona
dins en Girona:
Bamba regnant,
Rey coronant,
altre dit Pol,
no fonch hu ſol
car altreu feu
Ciutadà sèu
En Berenguèr,
cognom Ollèr,
Rey per ell pres
feune quartès,
lo Pol fonch Grech,
tots temps ſe ſtech
eſta Valencia,
ab gran prudencia,
mòlt fideliſsima,
per gent nequiſsima
Moriſca ſtranya
puix tota Spanya
fonch calcigada,
è diſsipada
feuho la Cava,
la qual criava
lo Rey Rodrich,
llavors te dich
mal temps paſsà,
puix la quiſtà
Rodrigo Cit,
Diegues dit,
Campejador,
ſegur Senyor
mentres vixquè:
mòlt mes creixquè
per Jaumel Bo,
Rey Daragò,

quant

quãt lach guanyada,
è lach poblada
de Clerefia,
Cavallerìa,
artiçat poble:
Conftant inmoble
gent valentifsima,
terra amenifsima,
tota de rech,
en va feftech
com la affetjà,
è campetjà
tant temps fobrella
Rey de Caftella
ab fon poder,
fonch li meftèr
perques falvàs,
que fen pujàs
per repicar
al campanar
de Sanct Vicent;
la gent valent
fi sò pensàs
quell repicàs
pogueral pendre.
Sabès defendre
del Rey malvat
efta Ciutat
mòlt valentment,
è llealment
abfent fon Rey,
per tal fervey,
è valentìa
per cortesìa
de tot peatge,
è cabeçatge,
morabatí,
la enfranquì
lo Rey sèu Pere;
qual alt profpere
en lo Cel Dèu,
com tanta hi veu
fidelitat,
fèu la Ciutat
noble real,
com pus lleal
la coronà,
è li donà
com mòlt lamàs
fola portàs
en fa bandera,
penò fenyèra,
altres fenyals,
armes reals

ſoles pintapes,
no gens meſclades
ab lo paſſat:
lo camp daurat
bermells baſtons
ſobrels cantons
dor coronat,
hon tu eſt nat,
è tè leſtatge
lo teu llinatge
dantich ſolar.
Huetaviar
lo sèu riu blanch,
com ſi fòs fanch,
ò munt de fems
en antich temps
lan diſsipà,
è derrocà,
puix alt obrada
fonch fort murada
contra lo riu,
après Dèu viu
pels habitans
eſſer Chriſtians
la ben guardada,
amplificada,
feta major,
mes del millor
de là Ciutat
del nou poblat,
è vell ricòs
per les erròs,
primerament
daquell convent
quin temps paſſat
fonch començat,
quant era horta
fora la porta
del mur antich,
per fer caſtich
dun orrent cas
en lo camp ras
deyas Rovella,
aras apella,
è ſe nomena,
la Magdalena,
hach mal inici
del crim, y vici
abominable,
fet per diable
dona vilment
hach fonament.
La pecadora,
qui gran Senyora
fonch

fonch, è Comtesa,
per ser revessa
à son marit,
seguint partit
per sa fortuna
se feu comuna
en lo publich,
fonch son amich
un Cavaller,
un Mariner;
puix la hi tolguè,
è las tenguè
peix li venìa:
mòlt la seguía
lo gran senyor,
plè de furor,
è la cercava,
tot sol anava,
è desfreçat,
desesperat
cercant lo Mon,
quant asi son
lo marit sèu
de fet la veu
vil envellida,
è mal vestida,
venent lo peix,
allí mateix
la volch matar,
è degollar;
carnicerìa,
peixcaterìa
se abalotà,
tot hom cuytà,
è la hi llevaren,
presa portaren
à la cadena,
per fer smena
de semblant vida,
repenedida
dins la caseta
de parets feta,
hi fonch tancada:
emparedada,
sola reclusa:
ja hui nos usa
lo emparedar,
ni sola star.
Lo marit Comte
donà per conte
son eixovar,
è feu obrar
lo Monastìr,
per sostenír

allí tancades
dones errades
dincontinencia,
fent penitencia,
per temps avant,
mòlts ajudant
fonch ampliat,
è fonch fundat
de Obſervança
à la uſança
de Preycadors,
ab tancadors
alli les tench.
Après al Trench,
hon Dèu nol volen
dones, ni colen
manades feſtes,
algunes preſtes
fer en ſes tendes,
publiques vendes;
may à Dèu lloen,
ni Miſſes oen,
de fals pes uſen.
Altres hi cuſen
robes girades,
portes tancades,
Dumenge tallen,
Diſabte ballen,
cuynen Divendres
ab fàbes tendres,
cebes, è alls,
carn, è taſſalls,
galls, è hanins:
als Florentins
Venecians,
los navegans,
en les galeres,
ſon grans parleres,
ab lo cardò,
è llarch ſermò,
tant ſaben dir
quels fan veſtir
lo vell per nou,
è de un ſou
ne fan ducat,
lo mal cuynat
qui vè après
tal mateix es.
Les peixcadores,
grans robadores,
ſon dentradòs,
è caladòs,
è bruginès,
al vendre mes

peix

peix de fer esch
venen per fresch,
lo dalbufera,
riu de Cullera,
per peix de mar,
lencamarar
saben bè fer,
del garrofèr
Altèa Ibìr,
cert vos se dir
per Calp lo venen,
è totes tenen
sa paltonera,
servix primera,
sa bosa après,
sols los darrès
mostren no pus
ab tal abùs
als parçonès,
è traginès;
als de la quinta,
à sobre pinta
los fan les barbes,
falses alarbes,
set preus demanen,
è gens nos manen
per llurs Jurats,
nos son girats
jals fan bef, baf,
lo Mustaçaf,
sos balancès
hi van de mes:
ans daforar
solen mostrar
triar millor
ab aquell for
ne val sotil.
Ab tal stil
en lo mercat,
en và sitat;
per tot si roba,
lloch no si troba
per pollacères,
è vidrières,
taules, è gavies,
tendes, è rabies,
les strangeres,
è forasteres,
descaminades,
son menassades,
fan los despits
cercant partits
lo mercat roden,
trobar no hi poden
lloch,

lloch, ni repos,
venen en gros
ſou per tres malles
ſes vitualles,
les concertades,
agabellades,
tenen tercères,
ab ſes manères
tant exquiſites,
rompen les fites,
compren arrèu
ans lleven Dèu,
cada matì
del ſou florì
fan revenent
robant la gent,
altres roncères,
è regatères
revenedores,
enganadores
de venedors,
è compradors,
en pès, y preu,
may lo llur peu
eutran laſgleya.
No menys hi feya
feſtes trencar,
ſofer obrar
debanadores,
llates deſtores,
peſos, granères,
què les fuſtères
als catius fien,
tamben venien
tot en les feſtes,
per totes eſtes
fer tals pecats
daquells veìnats
la Pellería,
Trench, Fuſterìa:
fins mig mercat,
nhas viſt cremat
anys ſis quaranta,
pus de ſetanta
caſes alberchs.
Sino per prechs
dels Vicents dos
intercesſòs,
per llur Ciutat,
martyriçat,
y Confeſſor,
lo Preycador
qui Dèu pregaren,
eu impetraren,

totas cremava.
Tambè pregava
la llega gent,
devotament,
ab crits, è plors,
davant lo cors
ſanct conſagrat,
al foch portar
per ſanctes mans
dels Capellans.
Dèu ſuplicat
per tants pregat,
com li plaguè
de Ninivè,
ab en Jonàs,
perço romàs
tot nos cremà.
Mòlt hi aydà,
car Dèu irat
fonch mòlt placat
per la juſticia,
daquella nicia,
enrabiada,
qui degollada
fonch lo jorn ans,
altres aydans
ſquarterats,
è rocegats,
hu ſols penjat,
per crueldat
quella tractà,
aixis placà:
com quant Ceſar
feu lo matar
dels Diſrael,
per lo bon cel
de Finehès,
è com ſoſpès
la mort mòlts dies,
à Ezechíes,
per penitencia,
per tal ſentencia,
è preſt procès,
Dèu ho remès
per bons reſpectes,
mudant efectes
no mudant ſell,
nil llur concell,
car es inmoble,
com quant lo Poble
lo Bedell fèu,
parlant ab Dèu
Moyſès ſant,
è ſuplicant

pel Poble tal
no feu lo mal
que fer volìa.
Bèu mereixìa
esta Ciutat,
per vanitat
ells consentir,
dones regir,
massa manar,
fent revocar
stabliments,
dabillaments,
delles profans
imposats vans,
fent perdonar
deixant doblar
en llur vestir,
lo destruìr
que totes fan:
car totes van
ab grans entulls,
pompes, ergulls,
vanes despeses,
faldes bè steses,
ab forradures,
è trepadures,
draps de gran preu,
ab gran menyspreu
tot ho rocèguen,
de fanch empèguen,
fan ne granera
per la carrera
qui lo fem torca:
Tambè Mallorca,
la llur riera
tota ribera
los derrocà,
mòlts ne matà
per altres tals,
dir tots sos mals
mòlt llarch serìa,
no hi bastaría
tota la nit,
eu repetit,
alguns per moure
que son, vull cloure,
superbes vanes,
vils inhumanes,
en homens mil
no hi hà un vil,
è si ni hà
algun vilà
en lo miller
fau la muller,

è qualſevulla
dona lo çulla,
mare tambe,
bell nom obtè,
honrat en Còrt,
cornut, è bòrt,
baſtart malvat,
afeminat,
gayol fembrer,
è bagaſer,
concubinari,
è fornicari,
mancip cachat,
nos hom tachat
per algun vici,
reputat nici,
vilà dolent,
ſinol volent,
en res amant,
participant
gens ab alguna.
Tota llur cuna
Ley, art, è manya,
practica ſtranya,
hypocresía,
è roncería
te vull moſtrar,
è declarar,
curt per ſemblances
per ſes uſances
aixi diverſes,
è tant perverſes
obres, è manyes
sòn alimanyes,
ſerp tortuoſa,
sòn, è raboſa,
mona, gineta,
talp, oroneta,
muçol, putput,
gall, cutibut,
aranya ab tela,
tava, muſtela,
veſpa, alacrà,
rabiòs cà;
la ſangonera,
è vermenera,
moſca, è grill,
llebre, conill,
drach, calcatrìs,
tir, baſalìs,
vibra, parida,
è cantarida;
la onſa parda,
è lleoparda,

S llo-

lloba, lleona,
la ſmicona,
sòn llop de mar,
lo peix mular,
drach, è balena,
polp, è ſerena,
de milà coa,
à qui la lloa
de llur bellèa,
mes de noblea
sòn bell marì,
de llur verí
oìr nols plau,
ſin ſcoltau
qualſevol delles,
dir maravelles,
è grans llaòs.
Del llur bell cos
nos farta may,
com papagay
de llengua juga,
diuſe tartuga,
jamay ofèn,
res no deſpen,
ni beu, ni taſta
com tortra caſta
en vert nos poſſa,
com mariposa
del ayre viu,
vetlant ſe diu
grùa, gall, oca;
curoſa lloca,
cadella amiga,
ſirgant formiga,
ſimpla coloma,
lliſa de ploma,
è ſenſe fel:
nos para pel
com de ſi ralla,
è ſis baralla
façallevar,
è mal meſclar
nunca ſen canſa,
mes sòn balança
de carnicer,
è de barquer
retorçùt rem,
sòn munts de fem,
ſi gens ſe muden,
olen, è puden,
çabata ſtreta,
qui par ben feta
al mirador,
è fa dolor,

è

è ull de poll,
al peu del foll
corrents atzebres,
lludries, nebres,
hon bo, ni bell,
ſino la pell
als no ſi troba,
de pellers roba
à grãs chichs coſos,
als flachs, è groſos
à tots ſerveixen:
mes preſt ſeſqueixẽ
sòn rocì ſart;
car ſols à part
giren laſquerre,
pus preſt quel ferre
ſi hom nol malla,
ò nol treballa,
prenen rovell,
sòn oripell,
è brut ſtany,
portes de bany,
è de riuñores,
sòn cantiplores,
brunyets, poliges,
obertes ciges,
pintat carnèr,
ſens centener,
sòn la madeixa,
è joch de fleixa
per cego fet,
fir caſcun tret
foral terrer,
ſens cab carrer;
ò atſucach,
è ſens fons llach;
è brolladòs,
de voladòs
vidres, ampolles,
groſes bambolles
del mal çabò,
fum de carbò,
daguila ploma,
caſcada poma,
ram de tavernes,
buydes ciſternes
res no retenen.
Pedra al cor tenen
com les ſponjes,
torbats relonges
per rodes cordes
ſonen diſcordes,
sòn contrapès
falſant lo pes

de la romana:
dőchs quils comana
qualſevol fet
tenir ſecret,
pert com Samsò
ſa queſtiò
trenta mantèlls
als jovencells
ſos companyons
ans de ſet jorns
hach à pagar,
ſaygua ſtojar
vol en ciſtella,
eñ bòſa vella
ſens tancadòs,
ab boques dos
met ſon cabal,
en lo foch ſal,
foch en bombarda,
mig jorn nos tarda
parra nhan feta.
Artùs, trompeta,
è companyons,
per los cantons,
crida Real,
è general,
publicà veu
del ſecret ſeu.
Lo Redemptor,
al quen Tabor
volch fer ſecret,
no feu pertret,
dones vingueſſen
ne res ne veſſen,
mes lo matì
quant ell ſortí
reſuſcitat
del vas tancat,
è Moniment,
com preſtament
à ell plaguès
toſt ho ſabes
tota la gent.
Primerament
à dones clar
ſe volch moſtrar
en ans del dia:
car be ſabìa
toſt correríen,
eu preycaríen
res no tement,
publicament,
com la Serrana
Samaritana

cuy-

cuytà preycar
dins en Cicar
de ſa venguda,
ſdevenguda
de plè lavía,
ham dit tenìa
marits morts cinch,
lhome qui tinch
ara yo viu
veritat diu
nos mon marit
per lo ſeu crit
tots preſt ixquèren,
è lo rebèren.
Bès de notar
lo ſimular,
è ficciò
del fill minyò,
Romà diſcret,
mudant ſecret
à ſa ſenyora,
ans duna hora
les Ciutadanes
dones Romanes
dellàu ſabèren,
de fet vingueren
les ancianes,
è novençanes
al Capitoli,
ab malempoli,
è abalot,
à dir llur vot
ab brams, è crits
ſi los marits
dos ne preníen,
elles pendríen
caſcuna tres,
y ençarà mes,
lo que ſi fia
trobahi falsía
com Lunicorn
quin pert lo corn;
alſis met foch
de ſerp nol toch,
metlas al coll
en ma del foll,
met sòn coltell
nau, è caſtell,
beu en flaſcò
lo fort Samsò
ne fonch lligat,
orb encegat
al lo cap ras
Rey Ypocràs
Phy-

Phylosoph vell,
Poeta aquell
en alt pujat
restant pentjat
Duch Sisarà
quant si fià
aygua volguè,
mes llet beguè
feuse cobrir,
mes sa dormir
contra la pau
un ben llarch clau,
ab gros martell,
per lo cervell
li fonch ficat,
è travessat
de pòls à pòls,
sobre la pòlç
quen terra stà
ell mort restà
certs infinits
ne sè scarnits.
Qui les doctrina
pert disciplina
en và tè schola,
llava rajola,
repasta tests
ab lhom de fets
qui dorm rahòna,
al sòrt sermona,
è Missa canta,
la serp encanta,
castiga saura,
è lestany daura,
vol fòndre ferre,
que nos aferre,
plega la edra,
en alt la pedra,
per si pujar,
vol avear,
dels fills tolpans
per dar als cans,
en laygua scriu,
lor llançal riu,
met vi novell
en odre vell,
ab rot ambùt,
llum jus lalmùt
ell vol possar,
perles sembrar
als porchs davant.
Socrates quant
volch smenar,
è ordenar

mu-

muller, ò filla
de fort jahilla
abdos dun feix,
aygua hou peix
llavat avìen,
per quant bonìen
garronejaven,
è bravejàven;
còm sapartàs
per bon solàs,
sus li llançàren
tot lo çullaren,
de semblants sons,
crits, llams, è trons,
yo ja sabìa
pluja nhaurìa
dix tollerant.
Joan parlant
de negres bodes,
quals ab Herodes
feu sa cunyada,
fort desdenyada
per sa doctrina,
feu que Herodina
lo fes matat,
lo cap tallar
als seus doncells.

Quin pren concells
no mor de fam,
com feu Adam,
è vol cercar,
è creu trobar
en lerm spigues;
en lo cep figues,
raím, è peres
en les figueres,
en larbre sech,
de lloch sens rech,
fruyta rosada,
de mar salada,
vol aygua dòlça,
han poca molsa,
such, è sabor,
de vera amor,
llurs pensaments,
è parlaments,
concells reports
tots venen torts
ab ficciò,
è passiò,
propria llur
lestil be scur,
è males arts,
tots son brocarts;

è ab retochs,
dits equivochs,
è amphibolichs,
may ſon catolichs,
la llur rethorica,
es methaphorica,
è varions
cacefatons,
gentils, è vils
deſtils ſubtils
ſaben ben dir
fals bon oír,
com elles ploren,
marits com moren
alt endechant,
fan elegant
parlar plaent,
no altrament.
Bella parlera
fo, y concellera
Rebeca ſola
com feu caçola
à Jacob fill,
de un conill,
ò cabritet,
feune broet,
ab quenganà
pare, y germà.
Per leſcoltar
llur concellar,
Saùl gran Rey,
cercant remey,
trobà la mort.
Per mala ſort
en tot mal guany
yon fiu Deu ſtrany,
per llur concell,
fiu Deu novell,
el adorì,
apoſtatì
contra mon us,
non vull dir pus.
Qui haver vol
delles coſtol,
quant es malalt
farà bon ſalt
del llit al vas,
moſtrant ſolàs,
è gran amor,
è ſots color
de mòlta cura,
ſenſe meſura
de brous prépſats,
è deſtilats

en

en ampolletes,
ſolſits dollètes,
celiandrats:
è mòlt picats
lembotiràn,
è faſsiràn
com al porcell,
may lo concell
del Metje tenen,
elles ſentenen,
la malaltìa
nol mataría
fer la morir,
ſols lembotir,
è faſsiment,
honeſtament,
certs infinits
han mort marits,
è may à mort,
criminal cort,
per tal falsìa,
les ſentencía,
ni eixecuta,
ni les reputa
hom per pijòs,
ans per millòs,
ſino matar,
ò ſi ſalvar,
lo marit volen,
tambel ſe colen
negligentment,
lo pus dolent,
moble que tenen
al llit leſtenen,
quant marit jau,
dient llevau,
ſus que haveu
nous jahilleu:
car lo llit tira,
ab gran ſquira
ſi mòlt ſe plany,
ſus en mal guany,
ſius sòu canſat
deſnaturat
no sè ab qui:
pur no ab mi
beus ne guardau,
llevau, tornau
al altre niu,
de hon veniu,
legua prenyada
pach la cibada,
puix reſta prenys,
ab crits deſdenys

del llit larrullen,
garrons li bullen
dels de cabrò,
cor de moltò
li fan ſolſir,
lo vi jaquir,
un hou en truyta,
ò qualque fruyta,
dient menjau,
no febrejau,
no ſerà res,
de fredor es
ſobrepòſſada
cuytan cendrada,
madeixa crua,
lo vent deſnua,
rajola, teula,
calda meteula
ſobre lo mal:
cert un cantal
ben ſcalfat
de vi ruixat
es fina coſa,
ſaquet, ventoſa,
è tabalet,
albaranet
al coll lligat,
vime tallat,
no hi ha res tal,
Metje no hi cal,
maten de fam,
è dient dam
no hi cal deſpendre,
ſi volen pendre
ſols dayguaſal,
peu criſtorval,
ab un diner
yol porè fer
un bon criſtiri,
voſtre martyri
no durarà,
preſt paſſarà:
puix nol ſerveixen,
aixil deixen
à la ventura.
Dèu, è natura
ſinols guarien,
les mes morrien,
algunes certes
per ſer cobertes,
è dar creença,
ſols de parença,
è ombrallum
delles perfum
com

com ſeràn etichs
los dies cretichs,
vint, è un jorn
metent ſentorn
ſeràn paſſats,
mòlts acuſats
Metjes demanen,
mes del que manen
may ne fan res;
lo quels plau es
collacions,
perficcions,
è que tots veigen
que ſi menejen
diligentment
al pagament,
lo llur marit
enmalaltit
florins vells tria
ellals çambía,
baratarà,
è comprarà
timbres trencats,
è ſtiſorats,
nachcis, è mals,
falſos reals,
ſabudament,
generalment
han falſa paga,
ſi donals paga,
è poch profit.
Si jau al llit
marit malalt
quant à sòn alt,
è pren plaer
de la muller,
è per la colica
porten creſolica,
portant turqueſes
cauen bè ſteſes,
ſanes ſe lleven
les pedres beuen
polvoriçades,
en llimonades,
è reſtaurant
alquermes tant
que nols profiten,
ans ſen enfiten
ne ſtant pel coſt
ſols vinga toſt,
los marits paguen
ans que sò traguen,
cert nou aforren,
è may ſe morren

 fins

fins destruít
han lo marit.
Qui les defen,
sa vida ven,
la fe, y honor,
è sa valor,
sin empren llissa
se embardiça
per llur malicia,
contra justicia,
è veritat,
sa malvestat
volent cobrir
solen mentir
en lo camp clos
perdrà lo cos,
perque les creu,
è tempta Dèu,
ell hi morrà
os desdirà
com à vençut,
è abatut,
mentres viurà
eu restarà
après sa mort
totstemps recort,
lo Cavaller,
Jordi guerrer
cuydà avançar
per defensar
del Rey la filla
dintre la Illa
hon eral drach,
tal premi nach
mòlt poch après
ell ne fonch près,
è fort batut
dins en Barùt
fonch scorchat,
per mig serrat.
Qui les comèt,
è sarremet
cera bermella,
molla sagella,
lo vidre trenca,
de llenç romp llenca,
chich afalaga,
la llum apaga,
è roses cull
un mirall dull,
ò donatiu
algun motiu
fals de grandèa,
ò de bellèa

de

de perſonatge
de gran linatge,
ficte lagot,
obtè llur vot
de foll amor,
mes preſt ne mor.
Qui mòlt ſi feixa
la forca, y deixa
cap ſemblanquix,
preſt ſenvellix
com lo pardal,
è lo fruytal,
fent mòlta fruyta
morir ſe cuyta,
mor com llebrer
en lo femer,
qui les ſervìx,
è obeix
fent mil plaès,
per un no res
ſamor finix.
qui les ſeguix
fins à la mort:
mes nhan recort,
ni la virtut
de gratitut,
quel chich infant;
es orifant,
qui ſi acoſta,
è pren per poſta
tal ſerrat abre
llit mes que marbre
dur fret banyat,
acompanyat
deſcorpions,
ſerps, ſcurçons,
no de fluixell,
tot laparell
es ginjoler,
garaguller,
è gavarrera,
de romaguera,
è dargilaga,
viu ab gran plaga,
ab ſemblant oſta
tant indiſpoſta,
qui hi participa
mort ſanticipa
com llurcheller,
è traginer,
qui vol guardar
tal beſtiar,
de no fer tales
de feres males,

ram-

rampellament,
crebantament,
è altres dans,
no hi basten cans
murat castell,
lloba, pastell,
reixa, grillò,
de full presò
no hi cal res dir,
ell vol morir
com lleoner,
tal carceller
en và trabulla
per cos dagulla,
ò portal vell,
vol pas camell,
è pendre vol
lo raig del sol
ell à grapades,
à cullerades
tota la mar
vol mesurar,
en clot la buyda
folgar qui hi cuyda
suòr de mort,
sens may deport
en si remira,
brugina tira,
è cava mena,
lo molì mena,
quis diu de sanch,
catiu may franch,
la tirant serra
daball la serra
la serradura
als ulls satura,
talla pedrera,
qui bè nespera
speral punt
que puig amunt
laygua del riu,
que torne viu
speral mort,
è bufant fort
en sa fornal
phylosophal,
pedra curable,
or fer portable
argent de coure
gran hos ha roure,
ab garbell poa
vol per la coa,
ò per lasquena
tenir morena

an-

anguila viva,
donchs qui no ſquiva
ferir les roques,
ab ſemblans coques,
naus, caraveles,
ſens rems, è veles,
carta govern
en foch Dinfern,
quis vol calfar
dins en lo Far,
prop Mongibell,
leſtrangol vell
bolcà fumòs,
en port fangòs,
platja Romana
Valenciana
hon llaural ferre,
en ques aferre
nos pot trobar
qui hi dèu calar,
ni vol ſorgir,
fuigir, fuigir
à veles plenes
de tals Serenes
encantadores,
falſes cantores,
à tots encanten
qui no ſeſpanten
del llur moral,
perquel coral
llur amoròs
mal deleròs,
ſil poſſeeix
ſovent guareix,
ſil natural,
è menſtrual
li fan ben veure,
yot vull fer creure
quant lhan horrible,
fort abhorrible
extremament.
Generalment
los animals
que sòn brutals
fan maravelles
dells llur femelles,
may ſon geloſes,
ni receloſes,
elles ab elles
baques, ovelles,
egues, ſomeres,
mòlt grans raberes,
ab un mardà,
toro, guarà

ſe companeixen,
may ſembregueixen.
Cert temps del any
ab poch afany
llur mal ſplèten
ſols ſi juſmèten
fins que ſemprenyen;
tantoſt los renyen
nols cauſen pus,
fins per llur us
avent parit,
è fills nodrit
los mou natura:
A dones dura
tot lany bon tempre
meſclanthi ſempre
llur voluntari,
lo llur armari
porten cobert
ſovint obert
los ſials plau
ſis pert la clau,
ò ſis aprima,
ò ſi ſeſquima
en altre pany
pera tot lany,
sòn deſdenyades
per ſer prenyades
dien, treballen,
ſofiren, callen,
aixi ſeſcuſen:
mes no refuſen,
ni ſen enuigen,
nunca rebuigen
colps de guerrer
per fills haver,
tot frau faríen,
enganaríen
lo pare llur,
ab vi fort pur
donat ab art
Loth ja vellart
lo decebèren,
dell concebèren
ſes filles drudes;
lo prhom de Judes,
ja vell, è ſogte,
ſa nora ab llogre
lo penyorà,
dell ſemprenyà
de dos en una:
totſtemps la Luna
bonals hi par,
à treballar,

è menar mans
ven ab engans
eſſer prenyada
una banyada
en comù bany,
tornant ab guany
dix ſemprenyà
quant ſe banyà,
cert ſens marit,
è ſens dellit
quella ſentís,
Avenroìs
quiu deſcrivì
algun matì
ho ſomnià.
Bè sè ni hà
de cloſes nades,
ò no paſſades
vergens de dit
no deſperit,
vergens de fet
mes contra Dret
dites doncelles,
ab coceguelles,
ò no sè com,
mes no ſens hom,
ni ſens plaer
fills ſaben fer,
ab natural,
ò manual,
cert inſtrument,
forçadament,
shan dobrir
ans del parir,
les mes ne moren,
com ſe desfloren
les nades cloſes,
no cal fer gloſes
noves llectures
per creatures,
totes hi penen,
è fort entenen.
Gran arterìa
hach Na Maria
de Mompeller,
Reyna muller
del Rey En Pere,
anant darrere
lo decebès,
è concebès
qualque fill dell,
en un Caſtell
hach sòn obtat
un sòn Privat

lohi feu anar
cuydant trobar
qui mes amava.
Ella callava,
ell era lloſch,
lo retret foſch,
no diſcernía
ab qui dormía,
altras cuydava
nos talayava
ſa muller fos
preſtàlil cos
ben contentada,
reſtà prenyada
de fill Senyor
Conquiſtador
de tres Ciutats
ab ſos Regnats.
Na Sarrahí
no requerì
fer emprenyar
ſa moça Agar
dejus ſa falda
tant era calda?
puix no paría,
è no tenia
fill della nat,
fill adoptat,
almenys haver,
per infants fer,
velles modorres
eixorqües porres
moltes hi roden,
quant als no poden
han fill furtat,
ò manllevat,
ſupoſant parts
fills ab tals arts
tu jan has viſt,
mentres tenguiſt
la viuda xorca
tambèn la forca
deſta Ciutat.
Per tal tractat
dues meſquines
has viſt madrines,
ſentenciades,
enſemps pentjades
ab un tercer,
ab gran ſaber
Na Nohemì,
moſtràl camí,
temps, è bon hora,
à Ruth ſa nora
com

com concebrìa,
cert ſis cobrìa
jus lo mantell
de Boç ja vell,
è prop parent,
al cap jaent
ab tal pertret
haguen Obet,
ſieneralment,
g tens beſment
totes hi dancen,
y may ſen canſen
per fills haver,
è per plaer
auràn rebut,
ò concebut,
è mes ne reben,
è reconceben
dos, ſet, huit, tres:
en mòltes mes
grans quantitats
multiplicats.
Sè tres mullès
fills dunſenès
cent vint, y huit
aver parit
en mòlts parells,
daquells ocells
dits, è infants
nats tants germans
de Godofrè
caſcun naixquè
ab sòn collar
en lo tallar
ſe tornà ſigne:
ſinol inſigne
dit de Bollò,
ſi fonch, ò no
Apocryph par,
Langles en clar
te ques Canonica
aquella Chronica,
es Poesía
ficta falsìa
com cent novelles
als oínts belles.
Lo fet daquells
dits nou porcells
coſa es comuna,
ſetanta una
fills animats,
tots figurats
cos ab melich
en un bolich

los abortà,
è los contà
Jutje comú
de hu en hù.
Duna ſabs bè,
ab tù tinguè
afinitat,
per un orat
que la ſglayà
com ſafollà
de ſet juſtats,
vius batejats
may pus nhaguè,
recorreguè
à la Metjeſa,
com à Deeſa
cert la teníen
lès quehi venìen,
venguèhi ab dues
parentes ſues,
à totes tres
en bany les mes
medicinà,
ó metzinà
may no pariren
les dos moriren,
en lendemà
ella reſtà
ſet anys lligada,
morint orada
ſenſe teſtar,
continuar
los plau la rubrica
totes han lubrica
la afecciò
per paſsiò,
è gran calor,
fan mes error
al engendrar,
ſenſe llabar
ſeràn freçoſes,
è fan Hebroſes
ſes creatures,
lleiges pintures,
è variades,
davant poſſades
quant concebràn,
com de Labàn
à les ovelles,
ò penſant elles
daltri figura,
torben natura
virtuts majors
manen menors

los

los animals
à naturals,
è per llur cuyta
no ſerà cuyta
prou la llur ſanch,
de pare blanch
hauràn fill negre,
de sà, y alegre,
de ſeny catholich,
fill malencolich,
è maniach,
dhom fort fill flach
desfigurat,
lleig mort feat,
per falliment
de llur ſement
tant indigeſt
ixen de ſeſt,
fanne ſens braç
hu gran cabaç
dells cap dins pits
hermaphrodits,
altres ſens ſes,
altres ſens res,
ſens peus, è mans,
è dos germans
abdos pegats,
dells encegats,
nats sòrts, è muts,
dells paren bruts,
mes imprudens,
è negligens
ben indiſcrets,
cinyenſe ſtrets,
ballen à ſalts,
fan los llits alts,
è grans tapins,
è per bocins,
ſils miraràn,
ſafollaràn
ſi preſt nõ menjen,
è ſi nos venjen
de quis diſcorden,
è ſi no morden
al Frare al coll
anant en foll
ſtropeçant,
è mòlt uſant
amprar la clau
lo que bels plau
ſovint ſaborten,
ſi lo que porten
les vergonyoſes,
è rabioſes

nols

nols plau moſtrar
per abortar
cobertament;
mes ferament
Metjes demanen,
è los enganen,
moſtren orina
daltra veìna,
tots mals atorguen
perque les porgué,
ſagnìes facen,
queu arrebacen,
fanſi empaſtres,
è mil deſaſtres,
ballesta encollen
perques afollen.
Com Dèu nou vol
ſis prenys dun Sol,
ò daltres mes
al ſetè mes,
ò huit, ò nou,
è ſi nos mou,
de deu fins once,
ſiu creus catorce,
è mes encara,
per çuna, xara
dona Moriſca,
ſet anys ſarriſca
reſtar prenyada,
deſcompanyada
del marit ſeu,
vengut ſil veu,
ques ſua jura
la creatura,
dins ha dormit
fins la ſentit
bon creureu ſa.
Si mòlts ni hà
los de pochs meſos
no ſon ateſos,
è tots perixen
ſols ne partixen,
los ja complits
criden prou crits
al parturir,
qui ver vol dir
nos dolen tant
com es llur plant,
è continença,
à la naixença
ſi ja no moren,
A, O, E, ploren
pel pecat Deva,
per la ques lleva
me-

melich tallat
men mal lligat,
llabats, bé bolcats,
ò enconats
alguns ab mel,
los mes ab fel
delles quils amen
la llur llet mamen,
los mes ab plors,
puix per les flors
de ques nodrìen
dins, è peixíen
per los melichs
pobres, è richs
han per egual
tots semblant mal,
pigotes, rosa;
mes fils fa nosa
lo fill qûes nat,
en han mal grat,
nols plau que vixca
dells fan perixca,
bollit, cremat,
nu soterrat:
altres ofeguen,
en mar los neguen,
en pous, è rius
ne llancen vius
sens batejar.
Dells fan menjar
tallats à trosos
à porchs, è gosos
malignament,
negligentment,
altres devoren,
è los acoren
per malandreça,
llur sanch se vessa
pel meliquet
restar fluixet,
trobenso mort,
altres mòlt fort
stret bolcant,
altr'enconant
ab medicines
pus ver metzines,
altres desvìen
los quals envìen
secretament,
è nuament
als Spitals,
ò als portals
de la Seu possen,
mòlt poch reposen
des-

desparterades,
dun mes llevades
ja van al bany,
è faràn pany
per haver llissa,
ixen à Missa,
ab fill, ò filla,
com la conilla,
ab ventre gros
llet no nhan ros:
meten dos fills
à grans perills
abdol de mort.
Mes per deport,
è gallàrdìa,
per fidalguía
la mes pait delles
per llurs mamelles
servar gentils
tenen per vils
mares qui críen,
sa carn avìen
dides hi lloguen
sos fills alloguen
com la cuquella,
sos hous pon ella
en nius stranys
dels fills afanys
nols plau sentir,
è fan mentir
la llur llabòr
per sa erròr,
è oradures,
ses creatures
mig aborrides
dònen à dides,
è les mesquines
no guarden quines,
quines, ò quales,
bones, ò males,
si malaltices,
entulladices,
si masa traguen,
sis embriaguen,
si fels, è castes,
si de llet bastes,
folles verdoses,
braves iroses,
si amigables,
afalàgables,
è humanals:
virtuts morals,
males costumes,
dirè en sumes:

mòlt

mòlt se deriuen,
ab de que viuen
llet de les mares,
mes que dels pares,
no sols moral,
mes natural
la llet altera,
si de somera
mama la llet,
lo chich potret,
may porà ser
cavall llauger,
ni bon ginet;
lo moltonet,
è fill dovella,
si mor ella,
de cabra mama,
com cabrò brama,
corre, surt, salta:
dretet li salta,
naixli la banya
grossera, stranya,
no prima, blana,
li fa la llana:
Pijor fan dides
mal comedides,
dida embriaga
lo chich ne plaga,
è la bagasa
semblant atrassa,
dida Juia.
pauruch lo crìa,
la poch sabent
fal ignocent,
qui no tè llet
flach, è magret,
de fam lo mata:
femta de rata,
chinches menjant
cristall portant,
ò caramida,
si daltra dida
qui la hi furtà,
mentjant dun pa
la llet no cobren,
perque sen cobren
los bolquès çullen,
daygua los mullen
fingint prou ixen,
è que bè pixen:
si tot los fall,
quants ab cascall
per fer dormir
los fan morir,

ols fan dements,
no tendràn dents,
jals fan mentjar,
dells fan mamar
llet danimals,
è reſten tals
per temps avant:
chica mamant,
una doncella,
llet de cadella
que vomitava,
mentjar tornava:
hu llet de truja,
en fanchs ab pluja
en lo femer,
fonch sòn plaer
jaure çullat,
è rebolcat:
altre Ermità
cerval crià:
un altre egua
dins una llegua,
ſi fanchs trobava
en cent pixava:
puix llet no tenen,
perquen emprenen
fer ſemblant tala,
ſi han llet mala
com no ſen deixen,
puix les coneixen,
les inhumanes
no Chriſtianes
en la color,
ſabor, olor:
Dèu les ne paga,
è dòna plaga,
per tal no cura
obrant natura,
ſi llet bermella,
de llur mamella,
ix, è no blanca,
mòlt preſt nols mâca
del tot ſer folles,
mes per ſer molles
de flach recort,
algun fan tort,
viſch, è guerchèr,
lleig, ſquerrèr,
è geperut,
contret, ventrut,
per mal ſocòs,
trencat, potròs,
è cames tortes:
dormint com mortes,
al-

alguns plorant,
altres mamant,
maſa, los maten:
altres ne ſclaten
ſus ells llançades,
endormiſcades
negligentment.
En mon jovent,
yo, Rey regnant,
viu cas ſemblant,
entre fembraſes,
ab dos bagaſes,
una ab tal ſort
ſon fill hach mort,
preſt deſpullàl,
è cambiàl,
ab altre viu,
laltra ſentiu,
veureu punyades:
foren llunyades,
fonch tal conteſa
davant mi meſa,
la matadora,
gran ralladora
fort defenìa,
puix conſentía,
è requeſtava,
è fort inſtava
yol mig partìs;
que no morìs
laltram pregava,
è fort plorava
tot loy donàs,
ſols viu reſtàs;
fiu dret juì,
puix conſeguí
qual mare fòra,
la dormidora
fiu caſtigar.
Sens comparar
fonch cas pijor
de gran error
mares traydores,
diſsipadores,
è celerades,
delliberades
tan ſcientment,
com follament
propris fills manqué,
ulls los arranquen,
è alliſien,
perque mils ſien
acaptadors,
è vividors

ſobrel paìs,
de bon avìs,
art doctrinal,
dot, è cabal
ſos fills hereten,
de cert cometen
mòlta maldat,
lo fill ſanat
volent mancar:
mes vull contar
llur crueldat,
è pravitat,
per incident,
lo ſòlcli torcent.
En temps antich
no feu publich,
acte malvat,
è celerat,
Semiramis,
que feu morìs,
è de ſa ma
un fill matà,
per no complir,
ni obeír
ſon manament,
gran foch ardent
que ſi ſentía,
sòn fill volìa
lo hi apagàs,
è lan fartàs;
ell lo hi negà,
perçol matà
la furioſa
llibidinoſa;
mòlts ne elegí,
è ſen ſervì
fins refuſaven,
com ſen canſaven,
pus no podíen,
ni la plaìen,
feyals matar,
à cans donar,
ans los forçava,
puix los matava.
Be fonch ſemblant,
eixorbitant,
è cruel acte,
dos feren pacte
ſos fills mataſſen,
è ſels mentjaſſen;
la hu menjaren,
puix pledejaren
pel quì vivia,
morir devìa

tam-

tambè mentjat:
E aſſetjat
Hieruſalem,
en un ſtrem
de la Ciutat,
no fonch trobat
per los veìns,
olor ſentìns
de carn mòlt fina,
que una veìna
viuda Juía,
mig fill coìa
en aſt partit,
com à cabrit,
perquel menjàs,
è que ſtojàs
laltra mitat,
del fill cuynat
beguès lo brou.
Ara de nou
en la Bretanya,
mare tacanya
dun fill mòlt bell,
per lo budell
laſt li metè;
pel cap ixquè
al foch lo mes;
com sòn fill vès
mort, è roſtit,
pare, y marit,
bon Chriſtià,
à Dèu cridà
viu lo hi tornàs,
è reclamàs
al Vicent Sanct
Ferrer, pregant,
reſuſcitàl,
nos animal
sòn fill matàs
perquèl mentjàs?
Una malvada
Regina fada,
deyas Athalia,
fartá dalgalia,
com à çabìa,
de malaltía
Dèu li ferí,
fill quin morí
preſt feu cercar,
preſos portar
los fills reals,
tots ab deſtrals
ſquarterar
feu, è matar

gran

gran quantitat.
Johàs furtat
chich qui mamava,
per quil amava,
fonch amagat,
è ben criat
al Temple dins
per los Rabins,
ab tal remey
fonch après Rey.
E Na Thamar
no fèu matar
lo gran Rey Cir,
è feu partir
lo cap del cos,
ſenſe repos?
Rey de ſanchs Got
en lo plè bot,
dix vull ſartar,
è confitar
perques venjàs.
Un altre cas
vull dir terrible,
no menys orrible,
dira mòlt lleja,
de gran enveja,
iniquitat,
è crueldat,
de feres dones,
les Amazones,
quant començaren,
dels que reſtaren
vius llurs marits
ſans, ò ferits
duna batalla,
de colp deſtralla
les enviudades
abalotades,
tots los nafraren;
tambè mataren
pares, germans,
fills, chichs, è grans
tots hi moriren,
après ſumiren
caſi infinides
enſenyorides,
han mòlt vixcut,
è prou creixcut,
matant los fills
com à conills,
no les femelles,
mes les mamelles
dretes llevades,
ab archs armades
fent

fent cruel guerra,
gran part de terra
cert conquiftaren,
edificaren
Temple bellifsim,
mes nefandifsim,
obra mòlt vana
de Na Diana,
fent Dèu ftrany
dor, ò deftany
fus contrafet.
No fonch malfet
com Na Juftina,
mare mefquina
Demperador,
del Creador
renegadora,
Emperadora
dels Arrians;
dels Chriftians
pus de vint milia,
à fa familia
martyriçar
feu, è matar,
ans Chriftiana,
puix Arriana
apoftatà,
puix fclatà.
Una vil fembra
del nom non mẽbra,
la qual tenia
fill, qui feguía
al Sanct Andreu,
com ella veu
jove polit
del parel llit,
linftà çullàs,
è violàs,
fer nou volguè,
recorreguè
ellal Pretor,
poffant clamor
de violencia;
fens audiencia
del ignocent,
no mal merent
fonch condemnat
fer ofegat,
llançat al riu;
Dèu lo feu viu,
Andreu pregant
del Cel rajant
llamp la ferì,
è defcobrì

fa

ſa malveſtar.
No menys pecat,
è deſamor,
feu Na Leonor
Reyna Chiprana,
qui fonch germana
del vell quis dia
Duch de Gandìa,
à sòn cunyat,
tot deſcuydat,
lo feu matar,
è feu entrar
dins Famagoſta,
mes que llagoſta,
gent Genoveſa
de toba feſa,
è violada
en la entrada
prou ni haguè.
Cert bè tinguè
iniqua furia,
è gran lluxuria
una en Caſtella
Regina vella,
mare del Rey,
cercant remey
à ſa calor,
per folla amor
dun Tagarì,
donant verí
al Rey fill ſeu.
Altre mal greu
de no menys dan,
quals als chichs fan
vull recitar,
lo mal criar
dels fills fadrins,
quels fan roíns,
ben empeſtats,
è viciats,
cobrint, ſcuſant,
deſenculpant,
ſes oradures,
è traveſſures,
friandarìes,
è llepolíes,
lladrupejar,
taçanyejar
aixils deſvìen:
pares bels crien,
ab rahòls baten,
mares quels maten
veurèu cridar,
è flatomar,

pa-

pare cruel,
ab lo ſeu vel
los ulls los torqué,
aixils enforquen,
dogàls los filen,
los mes avilen,
ſi hu ſols nhan,
pus foll lo fan,
è ignocent,
groſſer, dolent,
viudes pus nicis,
de pijors vicis,
los mes pentjats
sòn ſos criats,
los alcavots,
è galiots,
fembres errades,
è coronades
en lo publích,
viudes te dich
les ben criades,
folles, irades,
ſi carta giren
pus fort los firen;
è ſens rahò,
ab bon baſtò
veurèu ſovar,
cap, braç trencar,
cruixir los hoſſos;
la carn à moços
danques tallar,
ſtopa lligar
groſſos moixells,
ab bons cordells
al ventre, y cames;
encendrehi flames
leixant cremar,
nas, dits llevar,
è à les filles,
ab les clavilles
ferir de punta,
la pell pus junta;
è vergonyoſa,
ab fus, filoſa,
arrancar lull,
leixarmen vull,
llur crueldat,
iniquitat,
inſipiencia,
è negligencia,
pus recitar,
per apartar
leſtil de llarch,
deſcolle larch,

è pus nols tire,
la ladre gire,
torne al camì
dhon maparti
al natural
llur general,
perque pensaren,
è començaren
la indicible,
pudent, orrible,
fort llebrosia
la sodomia:
pecat no poch
digne de foch
del mundanal,
è infernal,
al anima, y cos,
dins lo llur cos
no ben tancat
per tal pecat,
ò com Dèu vol
formarse sol
del ques possible
lo menys nobible,
millor vivent,
ocultament
obrant natura,
de podridura,
dumòrs corruptes
sovint nohi dubtes:
fergantanetes,
serps, granotetes,
rates penades,
feres alades,
è baboïnes,
per draps cortines,
bolen, è van,
cranchs, polps si fan
dits companyons,
semblants ronyons,
moles disformes,
de lleiges formes,
è monstruoses,
mes sòn ventoses
dodre mig buyt,
daygues conduyt
tabal, tambor,
par la remor
de llur costat,
ventositat,
grosa vapòr
de llur fredor,
dins engendrada
en la illada,

mòlts

mòlts ſons fa fer,
com fa troter
de Lenguadoch,
no dura poch
ſer menſtruoſes,
mòlt enujoſes,
lo quart del mes,
pertant james
les dones Gregues
Monjes, è llegues,
ni les Juíes,
huit, ò nou dies,
mentres ſanch tenē,
no van, ni venen
à Deu pregar,
al Temple entrar
nols es permès,
en Leſtiu mes
per tant com pudē.
Del drap quesmudē
fetilles fan,
del quen roman,
may bon paper
dell ſen pot fer,
ſin fas penò
mes al maymò
de les Galeres,
bon vent no ſperes,
ans les perdràs,
ſil cremaràs
may clar flameja,
totſtemps blaveja,
no val res leſca,
la nafra freſca
ſi lin fan bena
ſe ſtiomena,
ò ſi fan cuchs,
qui tala buchs,
ſi del fum porta
dabelles morta
cau la mitat,
embolicat,
ab tal bafor
de la llavor,
dels cuchs de ſeda,
mes ſen refreda,
no ſen aviva,
ò ſeſcalvía,
pur viune poca,
ſil drap la toca,
ſi sòn preſents
tocants veents,
quāt hā llur magna,
lhome ques ſagna

pus ſanch no ix,
ò ſeſmortix,
ſi tals ſaturen,
quant Metjes curen
home nafrat
es tart curat,
ò ben preſt mort,
ſi van per lhort
los arbres ſequen,
maten, entequen
erbes ſin cullen,
è leſpill çullen,
è com llobs miren,
mes ſi may firen
ab ſa ſaliva,
no ſperes viva
'leſcorpiò
infecciò,
è verins obra,
lo vi quels ſobra
en la llur copa,
ò ſi fan ſopa,
è lhom ſi beu
rentar la dèu.
De furioſes,
è rabioſes,
goſets orinen,
è ſenverinen
per traciò
complexiò,
mudant ab art
de certa part
lo mir ſit toca,
la mort te floca
com Aleixandre,
quin celiandre
per llonch us,
ab cert greix fus,
com diu la gent,
ſe fan unguent,
è bruixes tornen,
en la nit bornen
mòltes ſapleguen.
De Dèu reneguen,
un boch adoren,
totes honoren
la llur caverna,
quis diu viterna,
mentjen, è beven,
apres ſe lleven,
per layre bolen,
entren hon volen
obrint les portes,
mòltes van mortes

en

en foch cremades,
ſentenciades
ab bons proceſſos,
per tals exceſſos,
en Catalunya,
tal fet ſis llunya
de veritat,
jas declarat
en lo decret,
allàt remet,
fet es mirable,
lo gran Diable
qui les ginyà,
hi tè la ma.
Ell les engana,
è les profana
fins que sòn preſes,
en carçre meſes
à mal sòn grat,
la llibertat
com lhan perduda;
pus nols ajuda,
nils val pus lart
delles ja fart
quant sòn al foch,
ell ſen trau joch,
è ſen fa trufa,
al foch los bufa,
mes les damnades
sòn inclinades
naturalment,
mes follament
sòn fitilleres,
è ſortilleres,
conjuradores,
invoçadores,
è adevines,
mòltes meſquines
ab grumancia,
nigromancia,
sòn Pythoneſes,
les Diableſes,
totes malignes,
cert ſon indignes
per los ſguarts
de males arts,
è fals compàs,
et aliàs
hom ſi acoſte;
mes dèu ſer hoſte
de ſols mig dia,
è tirant via,
poch aturant,
è menys curant

del

del llur acoſt
qui paſſa toſt,
è tant lhom canſa
llur amiſtança,
afecciò,
dilecciò,
treua, y amor,
ſens oy, rancor,
gronyìr, reìnyar,
no pot durar
al mes un hora,
ſino ab nora,
ò ab fillaſtre,
ſogre, paraſtre,
ſogra, cunyada,
acompanyada
ab quis que ſia,
la revesía
es llur camiſa,
ſens pagar ſiſa,
ab quants pratiquẽ,
ab tots repiquen,
neguen ſi deuen,
crim fals alleuen,
ſecrets deſcobren,
ab ales cobren,
ab lo bech piquen,
è prevariquen,
mentint difamen.
Puix res no amen
eſſer amades,
vana, y debades,
es tal uſança,
ſols ſa criança
ques tendrelleta,
mentres que alleta
la pot amar,
lo deſmamar
parteix lamor
en lamargor
daceber groch,
qual en lo broch
de llurs mamelles
ſe poſſen elles
quãt los deſmamẽ,
ja par deſamen
ſa creatura,
moſtrant figura
començament,
è caſament
de la margoſa
vida penoſa
que paſſar deuen,
qui llur llet beuen,
è

è mal cuynat.
Per mal veinat,
è ſobres dan
que totes fan,
à tot veì
hi proveì
Calixte Papa,
veſtint la Capa
Dapoſtolat,
vent aſſolat,
è jas perdia,
de dia en dia
Lecleſiaſtich,
è Stat Monaſtich
tot Sacerdoci,
poſſat en oci,
ſe divertía,
es convertìa
en dar plaès
à ſes mullès,
è ſoſtenir,
è mantenir,
elles guarnides,
caſes fornides,
dèu invocar,
è convocar
tot lo Apoſtolich
Senat Catolich,
ab gran conflicte
ell feu edicte,
è decret llarch,
llevant lembarch
tot raſament
del caſament
als Capellans,
ſols apellans
foren los Grechs,
qui com folls llechs
fan matrimonis,
llurs patrimonis
per los fills venen,
tots alienen,
è deſtruixen,
Dèu no ſervixen
delliurament,
lliberament
viuen Latins,
qui tots matins
miſſant cõbreguen,
tots àDeu preguen,
dien ſes hores,
mullès, ni nores,
gendres, nebodes,
caſaments, bodes,

res nols embarga,
be fonch amarga
un temps la Sgleya,
com ellas veya
ser enganada.
Una malvada
hom se fingìa
per sa monía,
è ficciò,
elecciò
fonch feta dell,
Papa novell,
evidentment,
è dignament
Dèu la matà,
ella sclatà,
mostràs ser dona,
per tant en trona
publicament,
ab tocament,
si es hom se proba,
com se renova
lo Pare Sanct,
tostemps pensant,
quel Redemptor,
dells Fundador,
è fonament,
claus, regiment
à hom donà,
è ordenà
sols mascle hom,
guarden, è com
may nols engane
dona, nils mane,
ni ordens prenga,
ni may emprenga
de fer sermons,
de fe tres mons
regiraría,
llur parllería,
ni han permès
oixen jamès
confessions:
delles perdons
nunca se aurien,
revelarìen
pecats secrets,
foren discrets,
promens, è sabis
los pares avis
qui desviaren,
è apartaren
de Clerecìa
tal travessìa,
è gran destorb.

SEGONA PART, DEL TERCER LIBRE.

E Tu vell corb,
com alquimista,
avent ja vista
llur art frustrada,
altra vegada
experimenta,
no sen absenta,
ni sen aparta,
ni may se farta
bufar al foch,
è com en joch
lo perdedor,
gran jugador,
ab mala sort,
para pus fort,
è mil jochs muda,
fins que perduda
ha sa moneda,
may sen refreda,
ven tot quant tè,
quant no hi hà que
per jugar furta;
à mort sahurta
per tornar tost,
fins que desbost
guanye quisvulla;
allis despulla
en lo taulell.
Tu pagès vell
lasciviòs,
porfidiòs,
aixiu faràs,
not fartaràs
bufar al foch?
scach pel roch,
tens per la dona,
sus, mat te dona,
puix soriguer
te saben fer,
è nol coneixes?
yot prech ten deixes,
may pus no jugues
ab tals feixuges.
Si may te tempta
la sua emprempta
tan afaytada,

è repintada,
per ta defensa,
dins que sòn pensa,
veules lluents,
no tenen dents,
alcofolládes
dulls afollades,
per lemblanquir
perden lo oìr,
el odorar,
per lençofrar,
al cap grans banyes,
dins han migranyes,
veus les brodádes,
è divisades,
coa tallada,
crencha calada
fins à les celles,
sit paren belles,
ab tals usanes,
no ten enganés,
llevals les robes,
mira que hi trobes,
llabals la cara,
ab aygua clara,
forals, tapins,
mira que tins
un vell monet,
ò cerronet,
tot cap, è cames.
Dôchs not inflames
per ses pintures,
ab brodadures,
nin faces Dèus,
com los Jueus,
noftres antichs,
dels arreus richs
delles tan bells,
collars, anells
dor dos fonèren,
un Dèu sen fèren,
idolatraren,
Bou adoraren.
Tu no adores
ses alcandores,
ni ses lligases,
per les carases,
ni lluent pell,
menys pel cervell
no ten tribules,
nit acomules
idolatrìes,
per frasquerìes
de quantes sòn,

ni

ni pel pregon,
ni pel defora.
Mes tota hora
ta carn refrena,
si guerrat mena
llibidinosa,
è furiosa,
com fan lo brut
si dius virtut
de contenir,
no puch tenir,
que ti esforces:
car no fa forces,
la part carnal
servicial
à la rahò,
de bon varò
pren bon concell,
à cas novell
nou mergent,
è contingent,
no necessari,
no voluntari,
ni impossible:
mes deligible
triant millor
à ta calor,
segons la lley
donant remey
may ha fallit,
De sarments llit,
è dagnus cast,
fornix ton trast,
è dun cantal
te fes capçal,
llançols dortigues,
ab quet abrigues,
muller de neu,
com Francesch feu,
vetla, treballa,
puja deballa,
fins que tenuig,
com Joseph fuig;
usa lo bany,
reb cascun any
sagníes dues,
fes sovint sues
enans del past,
per viure cast,
les disciplines,
è com te dines,
pa, y aygua usa,
fins vi refusa,
è beu vinagre,

lo mentjar magre
ſols per la vida,
ab certa mida,
ans poch que maſa,
carn de res graſſa,
llet, è los hous,
potatges, brous,
lo mentjar blanch
fan mòlta ſanch,
donchs mòlt ſement,
è moviment,
llegùms fumoſos
sòn, è ventoſos:
cuyts, ò torrats,
ventoſitats
dintre recluſes;
les cornamuſes
fan fort inflar,
dreçar ſonar:
Donchs carn, llegũs,
ni los perfums,
perque conciten,
apetits citen,
non uſes gayre,
mes ab deſayre
ta carn caſtiga,
com enemiga,
portan lo llom
plancha de plom,
cercol bè ſtret
de ferro fret
en los renyons,
mullals borons
en aygua freda,
aixis refreda
tal moviment,
lo ſentiment
rahò ſenyora,
la carn traydora
del hom diſcret,
ab ſi retret
dèu rominar,
è dominar,
è ben regir,
è dèu fuigir,
no ſols penſar,
mes ſomniar
avinentèa,
lluquet, è tèa
es de chich foch,
è poch à poch
ſencèn mòlt gran,
qui lo gran dan
pot ſtimar,

qual

qual per Thamar
ſe feu Amò,
cert Abſalò,
perçol matà,
del que penſà
creiqué grás flames
ſi tant tinflames
lo ſeny nohi baſta,
tant te contraſta
la carn yt mou
tant fort te rou?
ſi tant te crema,
torna ton tema
puix tant te plau,
com dix Sanct Pau
mes val caſar
que no cremar.
Quin caſament
no ſemblantment
com mul, cavall,
als quals ſeny fall,
mes ſols caſar
per venerar
lo Sagrament,
Dèu mòlt tement,
per ſeus haver
de la muller
fills ſucceſſors,
ò per calors
refrigerar,
ò per ſquivar
aquell pecat
pus difamat,
ò ſino vols
habitar ſols
per ſer ſervit,
è coſceít,
per tals ſguarts
ab bones arts
caſar te pots,
no per grans dots,
per ſer rixòs,
ò per amòs
enſajari,
qualſevol fi
que ti mourà
crech quet courà,
à un plaèr
haŭràs certèr
tantes dolors,
quantes ſuors,
treballs de mort
ha un deport,
ha lhome darmes,

per

per quet desarmes
de tal fatiga,
convè yot diga,
perque sòn tals
descominals,
è dhon los vè
tants mals, poch bè,
ou bè no dormes.
Perquet informes,
pus prontament,
primerament,
vull explicar
com llur pecar,
è mal los dura
per sa natura,
è voler delles,
les maravelles,
virtuts, honors,
premis, llaòrs,
de sola una,
mare comuna,
è primicera,
major clavera,
Capitanesa,
è Alcaydesa
de Paraìs,
per ton avís
hi vull mesclar,
è recontar
algunes coses,
ab que deposes
tos moviments,
bruts sentiments,
folls apetits,
è vils dellits,
leixant en terra
en lalta serra
de meditar,
volent muntar
lenteniment,
pus clarament
si vols apendre,
poràs entendre
lo que no veus,
solament creus,
ab simpla fe,
pel que dirè,
è meditar,
è contemplar,
millor poràs,
quant oiràs
les lliçòns velles
hajes orelles.
Dèu prepotent

lo

lo Mon preſent
creat penſant,
ell començant
al Firmament,
del ornament,
è diviſsible,
de tot viſsible
fonch Creador,
util Senyor,
feu danimàls,
de minerals,
treballador,
cultivador
de ferm, è moble,
hom bell bo,noble,
per ell creat
en lo vert prat,
camp de Damàs
hon nohi romàs,
mes aparrat,
fonch tranſportat
en Paraís,
com ſa dormìs,
Dèu per ſa ma,
dona formà
duna coſtella,
jus la mamella
ſens deſpertar,
ni deſtorbar
lo llur ſopor,
ſenſe dolor,
no res trencant,
ni foradant
del hom traguè,
è li plaguè
coſtella fos
no dret fort hos;
mes flach corbat,
redò, boltat,
per ſa natura,
car tal figura
per ſer redòna,
mòlt poch ſadòna,
ab cos dret plà,
tal virtut ha,
è qualitat,
ab lhom pla nat,
ella ab ſa punta
may ſe conjunta,
qual vol tal es,
ni menys, ni mes
pus nos torçrìa,
nis dreçarìa,
ans ſe trencara

ſi

si la forjara
dalgun fort focil,
may fora docil,
nunca flectible,
pus fort flexible
com larch Turquès
fet al revès,
duna cabreta
pres la coeta
llengua lin feu,
cert be prevèu
Dèu que serìa
ab maestrìa,
imposà nom
Adam al hom,
Eva à la dona:
Adam camp sona
bermell, ò roig;
Eva mal goig,
maldiciò,
perdiciò,
è remor dhosos,
boca, è moços,
plor se interpreta,
segons la lletra
per Dèu donada,
li fonch manada
una primera
lley prou llaugera,
que la servàs,
ella soldàs
ab un damnat
apostatat,
à Dèu rebel,
llançat del Cel,
soperbiòs,
mòlt envejòs,
mal spirit,
sols per sòn dit
la lley trencà,
ella pecà
de crim mòlt fort
digne de mort,
Magestat llessa,
per Dèu represa
fonch, è citada,
tota sglayada,
comociò,
compuncciò,
è resistencia,
erubescencia
se hach sentida,
envergonyída
al natural,

lloch

lloch maternal
per fer infans
de fulles grans
de les figuères,
verdes lletères
feu cobertura,
en llur fisura
tocà, y la llet,
lexà, y de fet
la ordinaria
hereditaria
proig, y ardor,
com sa error
no confessàs,
ans lascusàs
ab la serpent,
eternalment
fonch condemnada,
à mort damnada,
è malaída,
tota sa vida
ser subjugada,
è bandejada
de Paraìs,
tostemps parís;
no sens tristor,
ab gran dolor.
Del obeír,
è reverir,
è ser subjecta,
tota la secta
may na fet res,
llur credit es
puix fonch primera,
ella parlera
primer mentjà,
è menejà,
la llengua, y morros,
restaren forros
à ser llenguda:
puix no fonch muda
de tal plomada
vent sagreujada
cert sapellà.
Del part callà,
qui calla atorga,
la amarga porga
del parturir,
dolor, morir
perço li resta.
De set infesta
contrariant,
è rebellant,
al hom fent brega;

daixon allega
perſcripciò,
poſſeſsiò
de fe antiga,
primer amiga
fonch dol diable
per coneſtable
ellal prenguè,
de mala fè
poſſeidores,
detenidores
de ſa amiſtat,
ab malveſtat,
è contra dret,
pus ver de fet
han preſcribit
contral marit
rebelliò,
contenciò
totes abriga.
Donchs per la figa,
ò altra fruyta,
qual ſens gran lluyta
fort cobejà,
taſtà, mentjà,
delliberada,
no pas forçada
la lley trencant,
no gens dubtant
lo manament,
Dèu no tement,
guanyàls mals Eva,
deixant hereva
ſa genitura,
mòlt poch ſen cura
de tal herencia,
la deſcendencia
cert maſculina,
la femenina
es quis atura
la diablura
quellals llegà,
ella lligà
à ſes hereues,
ab fermes treues
ab linfernal,
llur ſpecial,
drach Lucifer,
dell cenſaler
emphytheotes
les feu à totes,
jus ſa fadiga,
ſa ab elles lliga
à fer errades,

tè

tè capbrevades
totes arrèu
en sòn capbrèu
à cens no cert,
tal li fa vert,
tals atçurat,
altra morat,
les mes bermell
negre burell,
groch, ò tenat,
ó alquenat
sòn acensides,
è bè ſtablides
ab drets lloíſmes,
ab ſos ſophiſmes,
llimits, è fites,
les tè deſcrites
en manual,
aqueſt cenſal,
peyta recens,
mil quatrecens
vint ſet complits
anys sòn finits,
ſens trenta tres
anys los primès,
deſque naixquè
mentres vixquè,
lo pagador,
que per vigor
dun inſtrument,
gracia havent
fonch ja quitat,
è cancellat
en lo notal,
loriginal
antich contracte,
desfet lo pacte,
è difinit,
preu infinit
de carn, è ſanch,
per ferlo franch
ne fonch pagat,
è revocat,
lo plegador,
com robador
apreſonat,
è caſtigat,
elles encara
no obſtant lampara,
à franquiment,
è quitament,
per fer plaèr
abel peyter
dell no renèguen,

ni li denèguen
la senyoría:
ans volen sia
perpetual,
chrisma, ni sal,
de padrins fè
no les retè,
ni sen amaguen:
totes li paguen
morabatì,
en lo matì
de Sanct Joan,
ò dat, ò han
jorn de Ninou,
la boca clou
à carnestoltes.
Destes reboltes
senet, è colta
Dèu sols absolta
de totes una,
lluent com Luna,
cintillant stella,
mes que cel cella
ab lo Sol sola,
com voltor bola,
abella bella,
ovella vella,
è signat signe;
fenix insigne,
colent coloma,
ben olent goma,
segur segonya,
dels cens, è ronya,
è victigal,
tan general
sola nes franca,
mes que neu blanca;
rosa, gesmir,
è flor de llir,
mes que mirall,
è pur cristall,
inmaculada,
no may tacada
del heretatge,
hach avantatge,
sublimitat
gran dignitat,
è privilegi,
sobrel collegi
de les catives,
porrogatives
obtè molt altes,
totes malaltes,
Belles molt flaques,
com

com les ſet vaques
Egypcianes,
altres mal ſanes
de ſet humors,
ab ſet thumors
mòlt engraſſades,
groſes, infladas,
ab ſet dolors,
de ſet colors,
totes tacades,
de ſet picades,
caps de ſerpent,
tal excellent
caſa obrada,
edificada,
ſus ſet colones,
dor, è redones,
llibre tancat,
è ſagellat
ab ſet ſagells,
de ſet ramells,
arbre de vida,
ſana guarnida,
de ſet virtuts,
ab ſet ſcuts,
è mil defeſa,
en ſet enteſa
Arts Liberals
Zodiachals,
les ſet Planetes,
ab ſet Cometes,
la illumenen,
ſet llums li tenen,
ſet canelobres,
ſet cares obres
proximals pies,
en los ſet dies
Diſabte mes;
car jorn ſeu es
ſingularment:
car certament
en ſemblant dia
la fes perdia,
ſola tenguè
ferma la fe.
Sola fonch ella
perços apella
ſeu lo Diſabte
dant bon recapte
potent obrera,
pels ſeus guerrera
defenedora,
è protectora
als caminants,

è batallants
gonfalonera,
portant bandera
de pur argent,
blanch, è lluent,
humilitat,
virginitat
es ſa empreſa,
per ſa nobleſa,
maternitat,
fecunditat
es ſa lliurèa.
Per tant altèa
mereix aqueſta
de dita queſta
eſſer exempta
daquellamprempta
original,
còrt divinal
ha preſervat,
è reſervat
aqueſta ſola,
ques llum, y ſchola
dalta doctrina,
flor ſens ſpina
juſtament dita,
crim, ni ſoſpita
nunca tinguè,
Eva cayguè,
eſta lalçà:
Eva pecà,
eſtans abſol;
del etern Sol
es Orient,
dhon purament
naixquè mortal,
eſta lo mal
nos mudàn bè;
nohi ha perquè
no ſia exempta,
puix fóch lamprépta
del rich ſagell,
en lalt Conſell
pur fabricat,
y après forjat
dins lo ſanct ventre
deſta ques centre
del eſſer pur,
es lo fort mur
de la defenſa
contra la ofenſa
del enemich,
puix lo caſtich
dellal rebè,
eſ-

estal vencè
ab puritat,
contral pecat
es pugnadora,
com pecadora
esser podía:
Dèu quiu sabía
tal la volguè,
volent poguè
ferla tan neta.
Tota perfeta,
y tal prevista:
ans de la rista
del nostre crim,
lo prim del prim,
de pura, y bella,
se troban ella
sens algun vici,
tot leixercici
de humilitat,
tota bondat,
tota clemencia,
tota prudencia
en ellas troba,
dellas la roba
que Dèu vestì,
destas collí
nostre remey,
Mare del Rey
del Mon, y Cel,
sens ombra, y vel
dalguna culpa,
y la disculpa
ella lans dona,
qui la blasona
guanya grãs merits,
pren los demerits
qui fal contrari,
dolç lletovari
es, y confort,
ab qui la mort
ha restat morta,
pont, camì, y porta
del etern segle;
compàs, y regle
del perfet viure,
y tan delliure
quens delliurà
com donchs errà,
qui del tarquim
de culpa, y crim
nos deixà purs?
cessẽ murmurs,
vots, y arguments,

con-

contradients
tal veritat,
tal charitat,
tan general,
en lo mental
ja preſervada,
no fonch tacada
per Ley de Gracia
de la deſgracia
que tots portàm,
è ſi parlàm,
tingàm lesforç
que nunca torç
del nom concepta,
ferma, y accepta,
ſancta, y devota
es la gran flota,
qui li diu pura.
No la fa ſcura
gens aquell crit
que fonch oìt
en Pathmos bè,
Laguila vè
à tots naixents
terra tinents
dir tres vegades
Ave debades,
Langel no dix
aquell ſeguix
fel Relador,
Embaixador
de Dèu primer;
Ave certer,
capgitant Eva
tots tres, vè, lleva;
è lan apura.
La ſens, vè, pura
plena, perfeta,
la tota neta
ſenſe querella,
la tota bella
ver or ſens lliga,
Mare, y Amiga
del Creador,
potent Senyor
de, vè, brutura
res de ſutçura
en cos ſpirit
aver ſentit,
ſols un inſtant
nos ver ſemblant,
qui de no res
feu tot quant es,
de Verge llim,
ter-

terrors tarquim
feu lhom manant,
dient, parlant,
è del costat,
sens fer forat,
traguè costella,
yn feu femella,
è dix creixèu,
sols pel dit sèu,
è sa virtut,
han concebut,
è engendrat,
ensemps mesclat,
de dos sement,
no altrament,
è qui baixat,
è humanat,
sens home pare,
de sola mare,
la carn prenguè,
no suspenguè
tal mesclament,
cert qui es potent
fer gran misteri,
lo vituperi,
chich, [illegible]anxiòs,
contagiòs,
hereditari,
involuntari,
accidental,
no essencial,
ni posFsitiu,
sols privatiu,
de natural,
original,
vera justicia.
No gens malicia
bel pot suspondre,
quãt volch repẽdre
fort Eva Dèu,
per lo que feu
no condemnà,
sentencià,
en lo parir,
totes sentir
pena, dolor,
por, è tristor:
esta parí
mes no sentí
dolor alguna,
qui la comuna
lley general,
è corporal,
suspès en ella,

la lley aquella
accidental,
doriginal,
be poch suspendre,
cõ quant encendre
feu gran fornal
aquell Rey tal
de Babylonia
per cerimonia
dels tres Jueus,
qui llurs vans Deus
no adoraren,
hon nos cremaren
ni mòlt, ni poch,
cremar al foch
es natural,
Dèu eternal
lo suspenguè,
donchs be poguè
tal ve sospendre
sens mòlt cõtendre.
Com feu la lley
aquell bon Rey
dit Assuer,
la Reyna Hester
no lan tolguè,
quant li vinguè
ben abillada,
acompanyada
de ses doncelles,
not maravelles,
si qui pot mes
la lley suspès.
No pot fer Dèus
mes que los seus
subdelegats?
Metjes, Prelats,
lo Confessor,
lo pecador,
de tots pecats,
greus confessats:
puix bels engrune
nol ret inmune,
è desinferna
de mort eterna,
nos dit al doble
Metje pus noble,
lo preservant
que lo curant
lo mal que veu?
Lalt Metje Dèu
scientifich,
ver magnifich,
inexorable,

ò

ò impecable,
dignificada,
deificada,
ans quel Mon fos;
ell gloriòs,
en leternal,
in mente, tal
com Papa fa
la reservà,
è prelegì;
puix consegì
sanctificada,
verga plantada
per dar salut
al Mon perdut,
en mig del tems
entrels strems
del Mon en mig,
en lo consig
de la promesa
terra sotsmesa
als de Judà.
Dèu saludà
en lo mig jorn,
lo Mon entorn
tot Dorient
fins al Ponent;
ab la sabor,
suau olor,
de tal canella,
sarment novella,
de balsem planta.
Filla tan santa
de sancts parents,
Jutjes sabents,
Patriarchals,
è Prophetals,
è Sacerdots
sancts, è devots,
è dels reals
à Dèu lleals,
de fet fonch nada,
fonch nomenada
nom honoròs,
bell, graciòs,
per Dèu manat,
è comanat
pel Missatger
Angel certer
al pare prhom,
li posàs nom
mòlt alt Maria,
vol dir mig dia,
Alba, Diana,

è Tremuntana,
de mar la Stela,
è naú ab bela,
amarinada,
illuminada,
illuminant,
lo caminant,
è madarìa,
mes amarìa,
è maridada,
la mar ſalada,
ò mar amarga,
è mare llarga,
eſſent chiqueta,
de etat poquera,
è delicada,
fonch dedicada
ſervir al Temple,
hõ fonch eixemple
de ſanctetat,
en tal etat
moſtrà miracle
al Tabernacle,
quince grahons,
alts ſcalons,
ellas pujà,
may ſenujà
de la clauſura,
ab mòlt gran cura
Dèu inſpirant,
è revelant
fõch preſt Meſtreſa,
è Doctoreſa
dels majors Meſtres
ellas feu deſtres,
en fer ſervicis,
è ſacrificis
ben acceptables
de Dèu placables.
Dins hi vivìen
qui Dèu ſervìen
mòltes fadrines,
donàls doctrines
doraciò,
devociò
ſpiritual,
perpetual,
virginitat,
integritat,
les feu amar,
volch les dotar
de caſtetat,
è dhoneſtat,
cõplits anys dotce,
ans

ans dels catorce,
no obstant lo vot
sens algun dot,
dot ne florins,
los sancts Rabins
la maridaren,
tots acordaren
fos sòn marit
pel ram florit,
Joseph Jueu
vell del Trib seu,
hom cast, honest,
just, sanct, modest,
la Ley sabent,
è Dèu tement,
abduys parens,
foren consens,
llur volentat
pel parentat,
al casament
fonch prestament
consolidada
la maridada,
del marit vell
prenguèl anell
en senyal darra,
millor que Sarra
la riallosa.
No fonch llebrosa
una semana,
com la germana
de Moyses,
Dèu fos permès
set jorns mesella.
Ni fonch aquella
altra Maria,
qui no sabía
ques demanava,
fort infestava
qui no calía.
Ni scarnía
sòn bon marit,
com à David
Na Michol fèu,
perço volch Dèu,
perque sen ris
may no parìs;
esta curosa
fonch, y amorosa,
dòlça, agradable,
no irritable,
com la de Job,
tenint à prop
de sòn mester,

lo prhom Fuster
en fusterìa,
ò ferrerìa:
ell safanyava;
ella guanyava
en teixidures,
tallar costures,
mòlt temps filava;
cert no furtava
cabrit, corder,
com la muller
del cech Tobìes:
les nits, è dies
à may leixar,
set veus orar.
Complidament
Joseph content,
may enganat,
en lo cuynat
fonch com Isach;
may embriach
com fonch Noè,
ni cometè
de vi torbat,
è crapulat
com Loth incest.
Joseph aquest
ab sa muller
en pau, plaèr,
mòlt savenìen,
tostemps vivíen
sobriament,
honestament
ells se tractaren;
may se tocaren,
nis coneguèren,
llur may rompèren
virginitat,
en equitat,
drets com palmera.
Cert lalma vera
yo la previu,
per ella fiu,
Dèu inspirant,
yo prophetant
los bells dictats
cantichs cantats.
Fonch figurada,
è prophetada
en prophecíes
per Esaìes,
è tots Prophetes;
per ella fetes
de Noè Larcha,
la

del Patriarcha
la Scalalcel,
del Temple vel,
darcha, ò thora,
pell, cobertora,
dor la tarraça,
urna, ò taça,
Verga de Arò,
de Gedeò
Conca del ros,
eixut Vellos,
Era banyada,
Porta tancada,
Carro de Helíes,
peix de Tobíes;
del Rey la filla
lo chich afilla
llevàt del riu;
è de Davìu
Torre, Corona,
Biula, Clau, Fona
del ſalt verdeſca,
de Samsò breſca,
diram argila,
de Rabins vila
Jethſemaní,
mont Sinaí,
Tabor, Orep,
got de Joſep,
ſach, è graner,
lo gavarrer
tot inflamat,
è no cremat,
font, hort, tot clos,
thalem deſpos,
pou de Sichem,
Hieruſalem,
Nau mercadera.
De ſa manera
yon ſcriví,
è deſcrivì
qui na ſerìa
en darrerìa
dun meu report,
muller prou fort
ben lluny trobada,
gran preu preada,
ſabent, faynera,
è filanera,
conſervadora,
è proviſſora
dels ſervidors,
ab ſenadors
ſal marit ſiure

en sòn ben viure,
es gran, è chica,
pobre, è rica,
dona ſpectable,
é reduptable:
entre centmil,
la pus humil
per Dèu triada
al ſèu criada
mòlt alt myſteri,
hach miniſteri
Angelical,
Dominical,
Nunciador,
pus alt major,
quel Miſſatger
de la muller
de Manuè,
com fill haguè
Samsò forçor.
Lembaixador
fonch Gabriel,
tramès del Cel
ves Galilèa,
fora Judèa
en la frontera,
Nazareth era,
Ciutat, è flor,
ab gran claror
Langel venint,
ventla llegint
la trobà ſeyta,
dixli beneyta,
Ave gracioſa,
mes fructuoſa
que tota mare,
perques repare
noſtra ruína,
del Cel Regina
tantoſt ſeràs,
fill concebràs,
Reparador,
è Salvador,
Dèu es ab tu:
ſemblantli cru
lo quexplicà,
preſt replicà,
un tant torbada
per lambaixada,
mòlt humilment,
è gentilment
dix ſer contenta,

de

de Dèu serventa,
è mijançant
Lespirit Sant
hach concebut
ab la virtut
de Dèu altissim
de fill sanctissim
restà prenyada
acompanyada
de sòn espos,
lo ventre clos
sempre restant,
aquell instant
que dix fet sia,
lhumil Maria
Verge secreta,
fóch préys perfeta;
Verge sancera,
è Mare vera,
Verge casada,
prenys no cansada;
grosa, llaugera,
prenys caminera,
un jorn matì
ella partì
ab lo bon prhòm;
temprat, è còm
de Natzareth
Helisabeth
vòlch visitar,
è recitar,
del sanct prenyat;
al seu cunyat
En Zacharìes;
per alguns dies
los consolà,
è hi aturà;
puix sentornaren;
aprés anaren
no per delicte,
mes per edicte
que feu Cesar,
convench anar
à Bethlem dret
ab prou gran fret;
fonch Peregrina,
dona veína
de la Ciutat,
non haguè grat,
ni la volch rebre;
en un Pesebre,
de comù era,
hach ser partera;
ni haguè madrina;

ſor, ni coſina,
triſtor, ni por,
dolor, ni plor,
filla, è mare,
parí sòn pare,
pare, è fill,
ſens tot perill,
fill, è ſenyor,
ſens entrenyor
ſenyor capdal,
Aguila tal,
veent bolant,
al Cel pujant.
Parì ver Hom
cōplit chichPrhom,
parí fill Bou,
Sacerdot nou,
parì Leò,
Rey, è Barò,
parí fill Dèu
qui lo Mon feu,
parí. Meſsies,
marant Golies,
parì fill Verb,
daram la ſerp,
parì Gigant,
Sathan lligant,
parì fill Chriſt,
ſalvant lhom triſt,
parí ver cos
de carn, è dhos,
parì fill fort,
deſtruint mort,
parì anyell,
tol pecat vell,
parì fill ſant,
lhom abraçant,
parí ſalut,
guarint lo mut,
parì fill llum,
del Mon trent fum,
parì lo Sol,
Jutje ſens dol,
Sol de juſticia,
ab gran pericia,
lo embolcà,
è ladorà
latriament,
fonch certament
la verdadera,
de Dèu primera,
adoradora,
aquella hora
qual ell naixquè
tren-

trencat cayguè
tot Dèu ſtrany,
rebè mal guany
la ſodomìa,
idolatría,
ab ſos Levites,
los Sodomites
mort infernal,
è corporal,
ab gran ſcarn,
mes nat dins carn
pel bou, è ruch,
com Rey, è Duch
fonch conegût,
ſervit, temut
com Dèu Senyor,
Lemperador
Octavià
ell ladorà
com à ver Dèu,
en Romas veu
viſiblement,
anar pel vent,
ampla font doli,
del Capitoli
mòlt prop ixquè,
lo Nil creixquè
regant jovades,
lluny ſet jornades,
mes que may feu,
ni may ſe veu,
è Paſtors certs
eſſent deſperts,
vetlant ovelles,
cançons novelles
Angels cantans,
manifeſtans.
Dèu nat oìren
de fet partíren,
el viſitaren,
eu recitaren
bè ſteſament:
en lo Ponènt
tres Sols ſi veren,
tots tres hus feren,
è fonch trobada
pedra tallada
en mena nova,
dins era tova
ab ſculpides
lletres polides,
hon ſe llegía
la Prophecía,
que concebrà

Verge, y parrà
fill certament.
En Orient
tres Reys Gentils,
pels nous ſtils,
quen lo Cel veren,
lo conegueren,
puix lo cercaren,
è ladoraren,
ab dos preſens,
mirra, y encens,
com à Senyor,
hom moridor,
è à Dèu tany,
è caſcun any
ſi hi tens be ſment,
certerament,
lo poliol
ſecàt al Sol,
veuràs florit
à mija nit,
è cau un tros
del Temple gros
dels antichs vans
Dèus dels Romans,
quen Roma reſta,
nit de la feſta
anyal major,
puix Salvador
univerſal,
è general,
al Mon vinguè,
à tot volguè
manifeſtat
fos ell ſer nat,
perquel Mon pas,
nos ſcuſàs
per ignorancia,
ab abundancia
de teſtimonis,
Angels, Demonis,
Cel, Elements,
homens vivents
teſtificaren,
al Mon moſtraren
ſenyals notables,
mòlt admirables
dant coneixença
de tal naixença,
huit jorns aprés
ell fonch remès
al gran Rabì
volch donar fi
al circumcir,

ſols

ſols per complir
hi fonch menat,
lo tall manat
no duràs pus
hach nom Jeſus,
Emmanuel,
per Gabriel,
com fonch retret
aixi fonch fet.
La humanal,
è paternal,
mare parida,
verge fonch dida,
verge tendrera,
verge lletera,
verge nodrí
lo chich fadrì,
petit fillet,
è ab la llet
celeſtial,
è virginal
propria della,
ab ſa mamella
del Cel omplida,
fins que complida
hach ſa infantèa,
ab gran abtèa,
è carament,
abundantment
lo alletà,
de cor lo amà
ab gran temor,
com Dèu Senyor,
è fill carnal
ſeu natural,
mes mare ſon
que quantes sòn,
ni ſeràn mares;
no hi acompares
mares paſſades
totes ajuſtades,
maternitat,
ab qualitat,
aver ſemblant,
à tan baſtant
es impoſsible,
ſanct, è terrible
nom ne retè
mare nol tè,
quen lo mon ſia;
Verge Maria,
Mare de Dèu,
Dèu es fill ſeu,
fill realment,

pus verament
que may fill fos,
fill dins sòn cos
fet en instant
complit infant
inreprensible.
Lalt invisible
per sentiment
del hom vivent
Dèu impalpable,
fet cos palpable:
Dèu inmortal,
fet hom mortal:
Dèu infinit,
fet cos finit:
Dèu impassible,
fet hom passible:
les accions,
è passions
miserials,
è humanals,
sense pecat,
ell acceptat,
mort, fam, è set,
sentir calt, fret,
colps, batiment,
son, cansament,
suar, tossir,
palpar, scopir,
riure, plorar.
No ignorar,
ni smortir
enmalaltir,
ni pronitat
à fer pecat,
ni rès prosà,
de hom res va
ell no prenguè.
Bè li plaguè
ser humanat,
Verb encarnat,
ver Hom, ver Dèu,
perquen nom seu
sa genollassen,
tots se prostrassen
Celestials,
Angelicals,
spirits humils,
Jueus, Gentils,
los terrenals,
è infernals,
endiablats,
tots aplatats,
fets lescabell

jus

jus los peus dell,
Jutje final
en Tribunal:
cert quant seurà
sclafarà
los reyatons,
les Nacions.
Dèu poderos,
hom piados,
just jutjarà,
caps cascarà
del terrenal.
Dèu eternal
pare Dèu viu,
tal à Daviu,
fill Rey tramès
jurà, promès
no hi fallira
en sa cadira,
per ell seuría,
è regnaría
eternalment,
è realment
sobrel seu Poble,
lligat en coble
tot entecat
per lo pecat

que Eva tractà,
mes se tractà
ab jurament
Lomnipotent
ab Abraham,
los fills de Adam
renuncians,
è renegans
à Sathan feu,
per un gran preu
aixils rembría,
sòn Fill sería
lo Redemptor,
may fonch deutor,
è pagaría
tal Fill moriría
Rey coronat,
en Creu clavat,
en mig de dos
per sos traydos
allancejat,
assedejat
dins en Salem:
ans en Bethlem
Ciutat no chica,
hon pas practica,
Duch naixería,

qui regiría
tot Iſrael,
Emmanuel
Sanct, Fort, ſuau;
Princep de pau
ell ſe dirìa,
perço pendrìa
en mig, ò centre
dun ſancer ventre,
tot virginal,
carn humanal,
ſens dhom parrìa,
lo qual ſerìa
en ſa ſement,
dell deſcendent,
no dix ſements
dels deſcendents
que deballam
del Abraham,
de mi fonch neta
per llinea dreta,
è lley contat,
lo parentat,
sò mòlt content
eſſer parent
de tal Senyora,
qui tant honora
lo ſeu llinatge
del alt ſeu ſtatge
inenarrable,
no recitable
maravellòs,
è gloriòs,
prés sòn morir;
ſols referir
ſen pot un poch;
es lo ſeu lloch
alt als Cels, ſobre
lo Sol la cobre,
tota la abriga,
Luna calciga,
obtè repos,
lalma ab lo cos
glorificat,
de goig dotat
perpetual,
Dèu eternal
Fill ſeu la mira
prop ſa cadira.
Yo Salomò
en lo dret tro
mils no ſeguí,
ni reverí
tan alt, ni bè

Na

Na Bersabè
la mare mia,
com fer devía,
car li neguì
que requerì.
Esta Priora,
Mare, Senyora
està à la dreta
Reyna feta
Celestial,
Ceptre real
tè, è Corona,
al cap redona
de dotce Steles,
vist primes teles,
roba daurada
de bays forrada
la cortapisa,
ella divisa
millor coneix
usa frueix,
clarament veu
la faç de Dèu,
ella conquista,
pus alta vista
que tots eletes,
entrels perfets
es pus perfeta,
mes que Propheta,
Patriarchesa,
Apostolesa,
Martyr secreta,
Verge pus neta;
mes Confessora,
de Preycadora,
alt en tribuna,
trona comuna
mentres vixquè,
Dèu nó volguè
ella preycàs:
car no fonch cas
convenient,
impertinent
fora star vist,
que Jesu Christ
testificat
fos, è preycat
per Mare sua:
car no desnua
dubietat
lo parentat
testificant.
Bè fonch preycant
instruidora

raferidora
als Chronicquistes
Evangelistes,
è dels deixebles
en la Fe febles
confirmadora,
consoladora
de tots molt bè,
bè mereixquè
per semblant schola:
donchs laureola
dels Preycadors,
entrels Doctors,
Mestres sabents,
alt entenents,
è Metaphysichs,
Metjes, ò Physichs
fonch pus sabent,
molt mes veent
quels comprensors,
ni quels cursors.
Adam format
ans fes pecat,
mes no sabè
veu coneguè,
Joan Baptista
may hach tal vista,
may en Thabor
ab tal claror,
ni tant hi veren,
cinch q̃ vinguèren,
may Pau veu tant,
Jacob lluytant,
ni Moysès,
ni quin veu tres
la hu adorant,
Joan orant,
als pits dorment
subtil scrivent,
nil Pedregat
may han plegat
al seu entendre,
veure compendre
dels vells algù,
è menys nengù
dels Sācts moderns,
los quatre Perns
Latins Doctors,
Grechs inventors,
Mestres de Athenes,
gran Origenes,
ni Dionis,
tans de Parìs
Theolechs grans,

tres

tres borts germans,
nil de Domàs
Bernat, Thomàs,
sanct Preycador,
de boca d'or,
Rey Honorat,
Francesch plagat,
lo gran Antofol
quāt foch Christofol,
ni quant partí
lo drap Martì,
may han sabut,
vist, conegut,
ni tant entès,
ni han après
tan alts decrets
tant dels secrets,
may à hom nat
fonch revelat,
may tant sabí
qui obtinguí
la sabiesa,
à mi promesa,
per dò de Dèu,
may hom tant veu
en mort, ni vida.
Es reverida
per tots los Angels,
Virtuts, Archāgels,
è Potestats,
los Principats,
ò Dominants,
Dèu' adorants,
è Cherubins,
Trons, Seraphins
tots obeeixen,
è la serveixen,
per Dèu alçada
alt exalçada
sus ells Senyora,
ordenadora,
è Cancellera,
com Dispensera
partix los dòns
que dò perdons,
à sòn fill mana,
Mare humana,
sos pits mostrant,
dell impetrant
pels pecadors,
sos oradors
fills adoptats
à sos optats
de quant demana

gracies mana,
tota nes plena,
abundant vena,
distillant font,
es segur pont
molt prest se cala,
dreça laschala
per qui li plau,
ella ab sa clau
obrì la porta,
è à Dèu porta
qui la invoca,
ella advoca
millor que Hester
com de Assuer
obtench los seus,
catius, Jueus,
de corporal,
è temporal
mort esser quitis.
La Tacuytis,
Na Bigail,
ab bell stil,
ni eloquencia,
benevolencia,
mils no acaptaren,
ni impetraren,
del Rey David
als llur marit,
è fill perdò.
Remissiò
mes general,
al humanal
llinatge fel,
del Rey del Cel
Dèu Creador,
Senyor major,
tè impetrada,
vera advocada
elegantissima,
sapientissima
dels miserables,
los fills culpables,
Jesus fill seu
estant en Creu
li comanà,
è ordenà
que Mare fos
als venidòs
à nova Sgleya,
aço li deya
Joan mostrant
per fill donant.
La Mare Santa

tals fills tresplanta,
del militant,
al triumphant,
com fa la lloca
sos fills colloca
dejus ses ales,
alt en les sales
celestials.
Ulls corporals,
cor, ni orella,
quels aparella
Dèu als servents,
seus diligents,
may han oìt,
vist, ni sentit
tan divinal
goig eternal
de Paraìs,
queu referís,
no es decible,
ni intelligible,
après ta mort
veuràs tal cort
inenarrable.

La mòlt amable
alt en lo Cel
ab gran recel
los vius conserva,
de mal preserva,
è per ells prega,
al quis encega
los ulls li obre,
al fill ques pobre
prest lenriqueix,
quin malalteix
ellal guarix.
De Dèu partix
ab vigil cura,
ab la mesura
ben asachsada,
è recaldada
ben afluent,
à la corrent
corumullada,
no atrasada
sens frau fallacies,
totes ses gracies,
è mercès mòltes.



TER-

TERCERA PART,

DEL TERCER LIBRE.

Dóchs si bè scoltes
llevals ulls alt,
fes un gran salt,
surt ab bell tranch,
ix daqueix fanch
hon jaus mullat,
de fanchs çullat,
tinyes, è ronya,
tu sens vergonya
en lo fangaç
plè dalbaraç,
me par hi jagues,
ab altres plagues
prou verinoses,
è dolorofes,
è no les sents
sòn te placents,
perquie les ames?
è no ten clames,
ni ten acuses?
ans les scuses,
febra tens vera,
alma y cos, quera
cotidiana
gloria vana,
tens ictericia,
per avaricia.
groch tot lo cos,
tens hercos
bestial furia
de gran lluxuria,
freneriquea,
ira, bravea,
folla furor,
dalè pudor
tens de golaça,
tants mals atraça,
tens de enveja
ulcera lleja,
è corrosiva,
de vidat priva,
paraliriquèa
tens de petèa,
tals distraccíes,
è chàcheshíes,
langors agudes,

si

ſi ti ajudes
porràs curar,
ſi vols çercar
devotament,
è humilment
la medicina
vera divina,
Dèu verdader,
quin hal poder,
ſi tul ſupliques,
è li repliques,
ell te oirà,
è guarirà,
la Cananèa
no de Judea,
mes de Sidonia,
ab querimonia
porfidiant,
è alt cridant
Senyor, mercè
dell obtengue
que fonch curada,
endiablada
ſa filla era:
ab fe ſancera,
sòrts, muts, llebroſos,
cechs, tremoloſos,
orbs aixi nats,
tropichs, inflats,
tiſichs, febroſos,
los puagroſos,
coixos, artetichs,
folls, è frenetichs,
ſubets, llitargichs,
etichs, mirarchichs,
mentres vixquè,
è li plagnè,
quans hi veníen,
tots obteníen
llurs ſanitats,
primer peçats
los remetìa,
puix los guaría
la corporal,
è temporal
infirmitat,
tal ſanitat
hi trobaràs,
ſi tu vindràs
ab fê, ſperança,
è confiança,
com Na Sophía,
ſanch fluix tenìa,
antigament,

lo vestiment,
sols li tocà,
de fet curà,
è com plorant,
los peus llabant,
ab untament
de si unguent,
yench Magdalena;
solemne strena
Dimas haguè,
per prompta fe
hach Paraìs,
prèn per avìs,
Centuriò,
el reyatò,
que obtingueren,
quant hi vingueren
ab tanta fe,
ves hi tambè
no dubtes pus
perque Jesus
prest te repare,
piadòs pare
Christ Redemptor,
è Salvador
al Cel muntat,
aparellat,
es pera oir
qui vol guarir,
à perdonar,
justificar,
lo pecador
cridant Senyor,
si hi vols venir
pot te guarir,
si molt lo prègues,
è nol renegues
dell despitant,
è blasphemant
com foll heretge;
ell es rich Metje
aromatari,
è unguentari,
Cirurgià,
de quant ell fà
may ne pren res,
Dèu or may pres
ni vol grans pagues,
sols vol tes plagues
li manifestes
tes deshonestes,
è praves obres,
vol li descobres,
è les confesses,

à

à ell tendreces,
dell ſols confies
abrenuncies
Bel, è Sathan,
è à quant fan
exarmadores,
encortadores,
les Piromantiques,
è Nigromantiques,
de Zabuch filles
ab ſes fitilles.
Tu encegat,
deſeſperat
de quant dit es,
fas lo reves,
Bel no bandejes,
ans lo feſtejes,
è res no fas
ſens Sathanàs,
vicis amats,
continuats,
tes paſsions,
è illuſions,
aixi reveſſes
quant pots desfreces,
è les amagues,
bet embriagues
fort de vinagre,
plè de puagre
tens lo cervell,
pren lo concell
del Sanct Silveſtre,
Papa, è Meſtre,
que divertì
à Conſtantí
que nos llavàs,
pus ver çullàs
en tantes ſanchs,
mòlts infāts franchs
matar volìa,
per altra vìa,
ſens ſanchs tocar,
tants chichs matar,
ell lo feù sà,
è Chriſtià.
Concell pus breu
pren de Heliſeu,
ves ſet vegades
per ſet errades,
ſet dolencíes,
ſet Aſtrocíes
que sòn en tu,
llavat tot nu
al flum Jordà,

Ee com

com acordà
Duch Nahaman
al riu te man
llebrós, mesell
te faces bell,
fenthi set banys,
dorm per set anys,
no en moll llit,
nu, mes vestit,
no pas cobert,
en lo desert
à la serena
sobre tasquena;
è tot lo cos
cayga lo ros,
com bou remuga;
com feu Nabuga
Donosor, Rey
de tant homey,
è crueldat,
en sòn Regnat
fet al prohisme,
y à Dèu altisme
tanta ofensa,
hac coneixensa
repenedit,
devot, contrit,
tornàs à Dèu
humilment feu
tal penitencia,
gran paciencia
com Job haguè,
à Dèu plaguè,
cobràl perdut,
aixi salut
prest cobraràs,
è reviuràs
resuscitat,
com lo tocat
per Eliseu,
com aquell feu
ulls obriràs,
badallaràs
tu set badalls,
perdràs set calls,
è set brians,
quals en les mans
tens, è als peus
llevat dhon seus
mala cadira
surt, fuig, è tira,
pus no ti stigues
perquet obligues
ab neus, è plujes,

à

à guardar truges
per les montanyes
par que tibanyes
en aygua ros,
roses, è flos,
clavells, gesmir
hi creus collir?
quant ençullat
porch engrassat
jaus en lo fanch,
Dèu ta fet franch,
net, è llibert,
en lloch desert
te fas catiu?
fuigs de Dèu viu,
deixes Senyor
ton Creador
omnipotent?
faste servent
del teu pecat,
Dèu oblidat,
vas al Diable?
fuig del stable
tan prophanat
descaminat
lluxuriòs,
prodich, golòs,
ab gran instancia
de la substancia
de ton rich pare,
è bona mare.
Ta part has presa
hasla despesa
prodiguejant,
meretricant
à ton dellit,
has pres partit
mòlt honoròs,
ab lo fangòs,
porch tacopanyes,
de ses castanyes,
è segonades,
fabes sobrades
not pots fartar,
que hi vols restar?
Les dones totes
sabs que sòn glotes
mes que la mar,
foch de cremar,
terra del ros,
Dinfern chaos
no sòn pus glots,
Xuquer, llurs clots
nols omplirià,

ni hi bastaria
Ebro tampoch.
Fuig de mal lloch
pus nohi atures,
ves hon tapures
al foch com lor,
com fenix mor,
home ja vell,
com serp de pell,
y aguila vella,
terra novella,
muda de viure,
deixa lo siure
tan ociòs,
è pereòs,
dreçat partix
com Jacob ix
de Canahan,
servix Laban
set anys pastor,
fel servidor
poràs haver,
Lia primer,
set mes per cel
dava Rachel,
sis anys de tornes
perque rich tornes,
primer treballa,
pugna, batalla,
obtè victoria,
puix Rachel, gloria
si vols complida
ta carn oblida,
Mon, fill, sin tens,
muller, parens,
ans soterrar,
renunciar,
primer à bens,
not torbe gens
may foll fosser,
menys hereter.
Qui pres la ladre,
miral baladre
restant darrere,
dret sòlch nospere,
ni bon recapte,
nos pot dir apte
per alt regnar.
Per dret llaurar,
è fer guaret,
è bon splet,
tanima, y cos
juny los abdos
jus jou sancer,

tots

tots dun voler,
è dun concell,
fen bon parell,
prèn per pilot
aquell prhom Lot,
hoste tan bo,
ses filles no,
ni sa muller,
mirà darrer,
è tornàs mabre,
de Poble Barbre
volent eixir,
segur fuigir
de Pharaò,
de la presò
de Egipte vil,
per adalil
prèn Moyses,
not recort res
de les carns cuytes,
cogombros, fruytes,
figues, magranes,
Egypcianes
terra leixada,
mes traspassada
la roja Mar,
cuyta mirar
la serp de coure,
not poràn noure
les serps detràs,
è gustaràs
lo fust amprant,
sabor mudant
daygues amargues,
fes que tallargues
no fent Bedell
per Dèu novell,
en lo camí,
avançatí,
no murmurant,
ni Dèu temptant,
ab Josuè
seguint lo bè,
passa dellà
lo flum Jordà,
enot atures
per les pastures
de Galahat,
com fills de Gat,
è de Ruben.
Mes fort entèn
fer nou altar,
è triumphar
en terra amable,

desiderable,
hon los vivents
terra tinents
porcions han.
Tambè Joan
vestit de pell
dalgun camell,
los molls vestits,
grassos combits
fuigint leixant,
llagosts menjant,
en lo desert,
lo sucre vert,
ò mel silvestre,
prènlo per mestre.
Fuig com Matheu
del Tholomeu,
de cambiar,
deixa peixcar
com Pere feu,
è com Andreu
sobre parats,
nau, è filats,
à quils repare,
leixant sòn pare.
En Zebedeu
en sòn bateu,
ò nau tot sol,
ab tot sòn bol,
è lasposada
en sa posada;
è lo mantell
de terçanell,
ò de cendat
desabrigat,
ò nu corrent,
adolecent
Joan fuigint,
à Dèu venint
treballa, sies
les tues vies,
desigs, è fins,
tots tos camins,
tot lo teu cor,
voler, amor,
tes accions,
intencions
à Dèu ordena,
girant lasquena
al ja passat.
Si del sofat
fet tant fondable
per lo diable
Mon, carn, antichs:
tres

tres enemichs
not pots retraure,
è ti fa caure
fragilitat,
llevat, girat
à la paret,
en tu retret
com Ezechíes,
è mort Urìes,
com David feu,
è com à Dèu
negà greument,
amargament
plora com Pere:
Nos desespere
com Cahim, Judes,
per les caygudes
lanima tua,
per culpa sua
quant en tu sia
en frau falsia,
perque no çages,
guardant no vages
com jovencell
en lo concell,
ò foll injust,
malvat injust
dimpiadoses,
malicioses
dones roins,
en los camins
de pecadores,
infels traydores
pus no hi stigues,
è may te sigues
en la cadira
de dol, frau, ira,
è pestilencia.
Ab gran prudencia,
è charitat,
hostalitat
sin has mester,
à tu primer,
puix als servents
après parents,
los fills teus
pobres fils veus,
après veíns,
puix pelegrins
los peus llavant,
past, vi, llit dant,
morts soterrar,
catius quitar,
malalts guarir,

los

los vius vestir,
orphens casar,
trists consolar,
spirituals,
è corporals.
Tals obres pies
fent com Thobíes,
è Augusti,
Lorenç, Martí,
è Nicolau,
Lhomas, Palau
en lo Cel obra,
dallo quet sobra;
presa ta part,
è restant fart,
del ques de mes
almoynes fes.
Si com Sophía
dant quant avia
al edifici,
è sil ofici
fas, ò faena
de Magdalena,
donant unguent,
ò llavament
tan precios,
al glorios
Omnipotent,
si charament
Martha solicita
ab obra llicita
à Dèu ministres,
y als seus ministres,
qui sòn los pobres,
fent pìes obres
sens vanagloria,
havent memoria
quel Pare teu
tot quant fas veu;
Dèu de concordia,
misericordia
dell obtendràs,
impetraràs
los teus pecats
rasos damnats,
seràn delits
tots extinguits:
Si cinch talens,
ò dos que tens
acomanats,
ben smerats
negociant,
è ben obrant
redoblaràs,

è los retràs
multiplicats,
no soterrats
sens guany algù,
com feu del hu
lo negligent,
è vil servent,
mes fel factor,
à ton senyor
rahò daràs
quant tornaràs
de ton viatge,
dartha per gatge
com Mercader,
no quart diner
tan solament,
mes mil per cent,
à la final,
guany, è cabal,
tot to darà,
è teu serà
eternalment.
E si felment
ta vida activa,
è volitiva,
elecciò,
à la lliçò
divina gires,
jorn, è nit mires
la curial
lley, è moral,
qual Dèu tramès
per Moysès
en dues taules,
sols deu paraules;
tres sobiranes,
les set humanes,
jou tot cortès
prou llauger pes
de tollerar,
sil vols portar
en quant faràs,
prosperaràs
abundantment.
El instrument
lo qual descriu,
lo Rey Daviu
en sòn Psalteri,
ha nom Salteri
fet de deu cordes;
fes quet recordes
ab armonìa,
è melodìa
totstemps sonar,

è per ſervar
cordes ſerena,
è la novena
del rompiment
per lo ponent
tan perilloſes,
de fraudoloſes
dones tabſenta,
ſtranya, parenta,
totes les leixa,
delles reſqueixa
deſcùs, è tallà,
preſt ten deſmalla,
ben aborrides,
deſtituìdes,
abominades,
lluny bandejades,
pus no ten cures,
fes ten procures
oblivió,
oració
ti farà ajuda,
puix coneguda
has llur manera,
muda carrera,
leixal camí
llur ſerpentí
tan ſpinòs,
è verinòs,
coſtes, barranchs,
ullals, è fanchs,
xara baladres,
llaços, è lladres
lo de maſquerra
mòlt hom ſi erra
tiral Infern,
giral govern,
ferma, è baixa,
timòns de caixa
mira ſovent
bruixola, vent,
compàs, è carta,
deſculls taparta
de naufragar,
è dencallar,
mira la Strela,
muda la bela,
guardal mudar
dencapellar,
cala primer,
com fa Nauixer,
ben atentat,
humilitat
ſerva mandrera,

ves

ves via dreta
qui duy avida.
de bè complida,
ves ab la creu
iràs pus breu,
lo menys ferrat
may fonch errat
deixal real,
tiral hostal,
daquellantrega,
Verge sens brega
humil, cortesa,
sabent, entesa,
ab gran mesúra,
dels hostes cura
may sen agreuja,
aqui talleuja,
aqui tatura,
casa segura,
placent, è rica,
lo bordòhi fica,
feshi mallada,
prenhi possada,
bè ti valleja,
forthi ormeja,
è tafrenella.
Cartes cancella
de tancartada
leixa sposada,
novia abomína
asi reclina,
muller deposa
asi reposa,
drudes encorre
asi recorre,
viudes aìra,
aquestat gira,
Monjes squiva
ab estat priva,
beguines leixa
ab estat feixa,
Beates fuig
asi confuig,
vergens rebuja
ves esta puja,
jovens evità,
velles bonsita,
velles non veiges,
no mirès lleiges,
totes bandeja,
totes morreja,
delles te clama,
esta reclama,
esta serveix,

esta segueix,
esta sols ama,
ton cor inflama
ab molta amor
ab gran temor
sancta, y humil,
no pas servil
la honraràs,
speraràs
que la ampare
com vera mare,
cuyta lo pas
tornal seu mas
segurament,
devotament
quant la veuràs
la adoraràs,
ab set postrades
agenollades
ab genoll nu
an Esaù
com Jacob feu,
de fet quel veu,
è ploraràs,
imploraràs,
lo seu auxili,
perquel eixili
teu, revocat
sia, y cassat
suplicaràs,
è obtindràs,
que perdonat
pacificat
rebut seràs,
per bon solàs,
è festejar,
fertha menjar
dun gran bedell,
dor bell anell,
è que calçar
te farà dar,
è prima stola,
sons de viola,
orgue, tambor,
arpa, tamor
farà sonar.
Aprés dinar
reposaràs,
contemplaràs
sa placent cara
de mare chara,
no de marastra,
ni germanastra,
ni de cunyada,

ni desdenyada
muller diable,
ni desamable
dels pobrellets
pobills chiquets,
mare enviudada,
après casada,
als fills cruel,
les quals sens fel
bandos, è guerra
ab lhom en terra
viure no solen,
tal mare colen,
los bons fills fels,
qui alt als Cels
pujar cobejen
los qui sedejen
esser tots seus,
è puix, ja veus,
prou clarament,
com la serpent,
ò Lucifer
fonch conceller,
no pas forçant,
Eva acordant
de tot sòn grat
fent lo pecat,
lo pom mordè;
lo que perdè,
estau cobrà.
Sathan sobrà,
damnat infel,
de Israel;
verga eixint;
fort percutint
Duchs de Moab,
tallà lo cap
del Duch inich,
mils Judich,
millor que Dina
la rebessita,
mola llançà,
lo clau ficà
mils que Jabel,
del Duch Obel
llur cap ferì,
è contorì
mòlt virilment,
è dignament
cobrà lastola:
qual per sa gola
Eva hach perduda,
donchs nom li muda
fent li bell ves,

Eva!

Eval reves
en Ave gira,
Gabriel mira
com saludà,
li començà,
Ave Maria:
diuloy tot dia,
è de Dèu mare,
per quet repare
com à padrina.
Salve Regina,
dolçòr de vida;
sovint la crida,
è not oblide,
perquet combide
asi dinar
sobrel' altar,
pels peixcadors,
è successors
fet en la barca,
no pels de lharca
raus de la tora,
mes per la nora
de fill sposa,
qui dir si gosa
Sgleya novella,
hon saparella
altar, è ara;
taula si para,
hon menjaràs
mentres viuràs;
nol fruyt vedat
ab quenganat
fonch lhom primer
per sa muller,
no dír porràs
quet enganàs
ta companyona:
Deva sa dona,
com Adam dix,
allìs partix
mòlt alt pulment
si prestament
tu despertat,
de peus llevat
jus lo ginebre,
prest volràs rebre
pa rescaldat,
subcinerat,
aygua beuent,
è dignament
lo sumiràs,
anar porràs
per tres jornades,

è

è nits contades
pus de quaranta,
fins à la sancta
de Dèu montayna;
menjar ta fanya,
si ti combida
tal pa de vida,
pa de virtut,
pa de salut,
pa Angelical,
pa Divinal,
forment candel,
pus alt del Cel,
es deballat,
humilitat
del Cel sa tret,
en Natzaret
molt, è cernut,
pastat, fenygut
dins en Bethlem,
Hierusalem
fort lo punchà;
è lo enfornà,
fonch pel costat
obert, buydat
com aquell pa
quen Leydas fa,
allís cogue,
è non prenguè
com laguè cuyt
puja, ni fruyt,
Salem pecà,
mes ben plorà,
bè sòn pecat,
fonch castigat,
Vespasià
lan dissipà,
Titus tambè
sa part haguè
de la victoria,
leixe la historia,
è llur Imperi,
vull lalt mysteri
del enfornar
arromançar
per quet declare,
del que mon pare
lo Rey David,
en Psalms hà scrit
mòlt llargament,
queucom brevment
del dit de sus.
Partint Jesus
de la gran Cena,

hon

hon Magdalena
untat lo avìa,
tirant sa via
ab sos criats,
dells dos Legats,
Pere, Feliu,
Pere quis diu
ver confessant,
Feliu preycant
ab divisoria,
eixecutoria
del que volguè
ell trametè,
eixecutaren,
è deslligaren
quel fonch manat
camì ferrat,
tira de fet,
áb prou gran fret,
ves la Ciutat,
com prophetat
fonch llargament
Lomnipotent
Messíes ver,
sòn alt poder,
è senyoria
mostrar volìa
ans de sa mort,
esser Rey fort,
Princep de pau,
Lèo fort brau,
è vencedor,
Duch Regidor
de Israel,
Emmanuel,
è untat Christ,
volguè fos vist
en la gran festa,
hon trobà presta
recepciò,
rebetliò,
noli tardà,
humil entrà,
no ab rigor,
mes ab amor,
simplicitat,
benignitat,
no faustuòs,
mes poderòs
Senyor regnant,
Rey, no portant
davant bandera,
ni gent guerrera,
entorn armada,

la ſpaſa alçada,
pali brocat,
carro daurat,
alt triumphal,
Ceptre real,
Corona en ell,
ni lo mantell,
Frederical,
ſenſe Fiſcal
Procurador,
Poſentador,
ni Alguacir,
ſens ſons canglir,
danyafils, trompes,
tals reals pompes
als Reys tyrans,
Gentils, profans,
del Mon leixant,
no cavalcant
cavall còcer,
mes en ſomer,
no en rocí,
mes en pollí,
no gens domat,
ni aveat,
à dur cabeſtre,
anavan deſtre,
may portà carrega,
feltre, ni marrega
ſobre los rebles,
los ſeus deixebles,
en lloch de baſt,
ſenſe contraſt,
ſe concordaren,
dotce hi poſſaren
los ſeus mantells,
ſegut ſobrells,
Rey manſuet
ſobrel aſnet
fill de femella.
Laſna aquella
que fonch trobada,
al peu lligada,
ab un pinell,
prop lo caſtell
plè de almugaves,
è de gens braves,
mòltes ſquadres
celerats lladres,
ſaltejadòrs,
è robadòrs,
inichs contraris
als comiſſaris,
è tots ells maſa,

com à bagaſa,
ſodomitava,
è fornicava
ab ſos tacanys,
mòlts Dèus ſtranys
pſeudos divins,
ab centrocins
quants hi anaven
la cavalcaven
com à publìca,
vench la inica
coixa, è manca,
per dolòr danca,
è fals quarter,
ſens traginer,
ni altra guarda,
ſens baſt albarda,
collar, tifells,
ſens caſcabells
petral, ranſal,
bòç, è dogal,
llançada carrega
la ſobrecarrega,
bagues, civelles,
garrots, armelles,
romputs, llançats,
E oblidats
deu Manaments,
è los tants cents
bans, ò calonies,
è cerimonies
vench quaſi nua
per culpa ſua,
è tant abùs,
duya ſens pus
ſobre la pell,
un manil vell
antich ſpletat,
un poch pintat,
ja nos moſtraven,
ni ſen membraven
dalgunes marques
de Patriarches
del temps paſſat,
del tot ceſſat
era lluntar,
Judà regnar,
Ceptre perdut,
Bisbat venut,
Sacerdots llechs,
guiadòs cechs,
ſi cech, orb, guia
erren la via,
caen abdòs

dins

dins en lo fos,
llechs sō mal deſtres,
per eſſer meſtres,
cechs, mals Doctors
de lley colors,
per ço Barons,
ni prhomens bons
hom de Dèu ſant,
ni prophetant
jamay avía,
per ço vivìa
deſengrenyada,
deſabillada,
è deſguarnida,
deſtituida
com à infel,
ja Sanct Miquel
no la guardava,
ans la leixava
abandonada,
acomanada
à llobs, è cans,
buytres, milans,
corbs, è voltòs
per guardadòs,
no ſen ſervì
tal la jaquì,
de la canſada,
è cancellada
lley deſcriptura,
era figura
aixi tercera,
com la figuera
que malaì
prop lo camì,
fruyt no tenìa,
è Macería
edificada,
è rellogada
morts los primers,
à nous faeners,
è com Vaſtì
qui no obeì,
ni volch res fer
per Aſſuer
Rey, no tement
sòn manament,
enſuperbida
perdè la vida,
è la perſona,
anell, Corona,
Ceptre real,
cercà sòn mal
preſt lo trobà.

Hester guanyà
la senyoría
Vastì tenìa,
per Jesabel,
Reyna rebel,
dalt spenyada,
è calcigada
per Hieu Rey,
lantiga Ley
fonch figurada,
en la entrada
del vencedor,
senyor major,
ser derrocada,
per cans menjada
fills de Leví,
Princep Rabì
mal doctrinats,
no castigats,
les grasses rèses,
queren tramèses,
ells les menjaven,
flaques possaven
als Sacrificis,
è daltres vicis
encriminats,
morts, è damnats
cert indicaren,
pronosticaren,
mal criticar,
à mort finar,
perdiciò,
damnaciò,
desta parlera
vella somera,
daquell Balam,
lo prhom Abram,
mòlt rich, è vell
mula camell,
ab daurat frè,
no palafrè,
ni dromedari
ell cavalcarhi
no sen curà,
sols cavalcà
Ase somer,
anant certer
al mont Tabor.
Lo Rey Senyor
rich cavalcà
quil adorà,
è reverì
Ase, pollí,
quil conegué

quant

quant ell naixquè,
tot prophetat,
è figurat
ab rams verdura
fonch, ò figura,
de les murtères,
brots doliveres,
è altres arbres,
mòlts daqlls barbres
qui si trobaren,
ne enramaren
Jethsemanì,
Rau, ni Rabì
de Betfaget,
ram, ni ramet
cert no tallaren,
ans samagaren
de gran matì,
fonch lo camì
com à bell prat,
tot enramat
per Artesans,
pochs Ciutadans,
mòlts strangers,
è forasters
se desbrigaven,
es despullaven
lo que vestien,
eu stenien
per hon passava.
La gent portava,
ab gran plaer,
al cap llorer
signant victoria,
designant gloria,
en les mans palmes,
è tocants palmes,
alguns cantant,
altres ballant
que preceien,
è qui seguien
de la primera
Ley, è tercera,
no Phariseus,
ni Seduceus,
Scribans, Rabins,
no vells mesquins,
ni jovens grans,
mes chichs infans,
è mòlts gentils,
ab nous stils,
mòlt reverien,
è beneien,
ab psalmodia,

lo qui venia
Rey Redemptor,
è Salvador,
en nom de Dèu,
ab clara veu,
è tots un crit,
fill de David,
alt Hoſanà:
Com Rey entrà,
ab gran honor,
com ver Senyor
Dèu, è Meſsía,
ſols aquell dia
pels llechs admès,
lo jorn deſpes
tot en preycar
peral çopar,
com no trobàs
quil combidàs,
ell ſen anà,
après tornà
Rey ab rigor
fort ab vigor
los Billonès,
falſos banquès,
Sacerdots vells,
ab certs cordells,
començà à batre,
els feu abatre,
tancar, fallir,
mancar, fuigir,
llurs banch trencà,
è derrocà
la vella tenda
de compra, è venda
è llogrería,
de ſimonía
lleig enſutcida,
è pervertida,
feta no poca
de lladres cloca,
è vellegaça,
feta vinyaça,
taut per malèa,
com per perèa
dels podadors,
è conreadors,
llarga talada,
llobacejada,
ſens morgonar,
ni ſcanyotar,
los ceps mòlt vells,
pampols bermells,
la ſarment groga,
la

la Sinagoga,
celler tot buyt;
vinya ſens fruyt,
eixorca erma.
Tèrra pus ferma,
nova mes plana,
blana ſolana,
tot bon terreny
lluny del areny,
bon regadiu
de font, ò riu,
moguè, llaurà.
Planta trià
ſtranya pus ſana,
de muntalbana,
boval negrella,
no ferrandella,
ni moneſtrell,
mallol novell
volent plantar,
è conrear
pus fructuòs,
è virtuòs,
com feu Noè,
triar volguè
del boſch ſarments,
de gentils Gents,
poble tot Laych,
poch del Judaych,
vell entecat,
de cep corcat,
ſarment plantada,
ni de brocada,
ni de ſporguím,
tart fa raím,
ni cabrerots,
dels Sacerdots
algù non pres,
Rabins no res,
llechs los prenguè,
lo camp donchs bè,
ſet pams contats,
drets ſenyalats,
fondo clotà,
ſarments plantà,
no de rebuſca
de la llabruſca,
com Noè pres;
plantant hi mes
per endolcìr,
aſſaborir,
amargòr tanta,
de borda planta
llim, fem, e fanch,

de terra, y ſanch
fets danimals,
quatre brutals
lleò, bravea,
moltò, ſimplea,
lluxuriar,
porch, é tragar,
bugia enveja,
al qui glopeja
lo vi ſovent
fort, é pruent,
grans quantitats,
les qualitats
dels animals,
li reſten tals,
causàu Noé,
primer begué,
torbàs del vì,
Cham leſcarní,
ſarments elets,
hi mes deu nets
portants dolçór
à la lliquòr
dels ſeus raìms,
fems, ni tarquìms
no hi ha meſter,
per sòn plaer
daygua, y ſách propia
himes gran copia,
raels meteren,
totes vixqueren,
ſinol damnat
Judes penjat,
puix açotades
mes embrocades,
é ençanyà,
é concertà
del ſéu coſtat
mes atreglat,
é millor rech,
may ſerà ſech,
ni aygua moll,
ſiſca fenoll,
evols, bracères,
carts, romaguères,
canyota, gram,
cuca, y faràm
ſi hi naixeràn
no creixeràn.
Ben vallejat,
embardiçat,
com fonch meſter,
obra, y celler,
torre, y aljup,
premp-

premp∫a, trull, cup,
è nous veixells.
Faeners novells
altres llogà
al que plantà
mallol novell,
del celler vell
que derrocà,
foragità
los vells quehi eré,
per lo que feren
matant arrèu,
fins al hereu,
per llur malicia,
per avaricia,
los fraus, è llogres,
è perque ∫ogres
ab nores ∫ues,
totes ∫er crues
de∫cominals,
braus animals
de mal, è lleig,
è fer meneig
experiencia
ne fa ∫ciencia,
è ba∫tant proba.
La vinya nova
pus ver Sgleya,
que de nou feya,
per muller pre∫a
de tal conte∫a,
volent llunyar,
è ∫eparar,
nora doncella
de la lley vella;
com della fos,
fill ∫ols per cos
no conegut,
ni gens volgut
dels de Judà,
dellliberà
mare jaquir,
è adherir
à ∫a muller,
com al primer
Adam fonch dit.
Com ver marit
hora per hora
larcha, ò tora
de fu∫t obrada,
moble portada
per caminans,
per colls, è plans,
taules, è verga

mannà ſoberga,
los cinch volums
drets, è torts fums,
lleys, è judicis,
los ſaçrificis,
aliſos pans,
baſtò en mans,
al inmolar,
guaſpes tallar
les cerimonies,
è querimonies
ja malaſtrugues,
quaix, ballarugues,
chiulells, juguetes,
baceroletes,
fluixes lliçòns
de chichs minyòns
li deſechà,
è rebujà
com à fumoſa
caſa plujoſa,
è deſcoberta,
reſtant oberta
vella, y antiga.
Laſgleya amiga
ell de ſa ma
cert la obrà,
Ciutat murada
en monts fundada,
Temple inmoble,
è al nou Poble
homens Baròns
daltres lliçòns,
no ſols politiques,
mes metaphyſiques
ſobre natura,
ultra meſura
tot tranſcendent,
enteniment,
feu auditori,
Scholes, pretori,
ferm coliſeu,
botigan feu
mòlt ſumptuoſa,
è cabaloſa,
rica fornida,
de infinida
gran droguería,
de pedrería
pus precioſa,
mes virtuoſa
en medicina,
en pedra fina
phyloſophal,

qual

qual may fonch tal,
feta, ni vista,
per alquimista,
de general
tiriacal,
bezaart si
de tot verí
guaridor fel,
mannà del Cel
maravellosa,
mòlt saborosa,
è delectable,
inextimable
de gran valor,
per sola amor
no pas venent,
ni preu prenent
repartidora,
è donadora
franch als cõfrares.
En senyal darres,
è testimoni,
del matrimoni,
tan excellent,
li feu present,
no arres dor,
dordi un cor,
è mig contades,
quince argentades,
ni dor anell,
corder anyell,
no carn, ni greix,
mes si mateix
dant per strenes,
mes en rehenes
sa Magestat,
divinitat,
anima, y cos,
may tal socos,
ni tan alt dò
en lo Mon fò,
may fonch llegat
tal prellegat,
ni tal herencia,
magnificencia
may tal se feu,
tot lo salt meu,
è quant David
hach proveit
per fer la obra,
sitim manobra,
argent, è or,
tot lo tresor
per mi despès

en los obrès,
les mans pagant,
no valguè tant.
Octavià,
cert quan llegà
tot sòn Imperi
al gran Tiberi.
Quant Constantí
restituí
donaciò,
oblaciò
quesvulla fos,
quant del seu cos
fonch Metje destre
Papa Silvestre,
cert no llegaren,
ni res donaren
que valguès tant,
pus triumphant,
è major cosa,
donà à sa sposa,
è lan dotà.
Mes lincartà
fent testament,
ferm disponent,
de fet tan sopte
apres sòn obte,
resuscitat,
als Cels muntat,
taula compondre,
Regne dispondre,
no Monarchìa,
ni Senyorìa
gens mundanal,
ni temporal,
tost transitoria,
è dilusoria,
ni part de terra
ab cruel guerra
de gent traydora
conquistadora
à infinits,
de Egypte eixits
Jueus promessa,
è sols obtesa
per dos daquells,
è per novells
pel camì nats
ab grans debats,
perills, temors,
treballs, suors,
cultivadora,
posseidora
no sens afanys
al

al mes cent anys,
mes ſupernal
celeſtial,
eterna gloria,
als qui memoria
dell mort hauràn,
tots quants volràn
eſſer fills ſeus,
fills donchs hereus
per sòn plandò
per merits no,
del Regne ſeu,
ab gran conreu
del ſeu camp pla
qual el plantà,
dels ſeus criats,
dotce triats
ſeu Capitans,
è pres ne tans
en Sacerdots,
dels pus devots,
com feu Sdràs
dels vells pus clàs,
dotce tambè,
com Joſuè
prhomens trià,
com lo Jordà
volguè paſſar,
è yo regnar
com comencì,
conſtituí
dotce prefets,
en tots los fets,
ma Cort regiſſen,
è juſt partiſſen
les racions,
mes tants Barons
los figurí,
yo quant obrí
los lleonets,
dotce chiquets
dor ſi mòlt bells,
per chapitells
al meu Real,
aſſitial,
è mes mannà
com de Judà
pus char fill ſeu
en Jacob feu,
entrels germans
Tribs començans
fos preferit,
è revetit,
en Simò, Pere,

ma-

major Prevere
feu, è Clavari,
per ell Vicari,
ab general,
è lliberal
gran poteſtat,
ab honeſtat
à deslligar,
obrir, tancar,
clau no errant
al freturant
los ſeus treſors,
dels ſucceſſors
per ells criats,
è ordenats
à tal ofici,
fal ſacrifici
ſols lo Prevere
altri noſpere,
tan alt poder
nol pot haver
Angel, llech, dona,
mala, ni bona,
ſols Capellans,
per les llurs mans
feu partidors,
è donadors
als caſats, llechs,
Latins, è Grechs:
fels llargament,
bè caſament
à beguinotes,
fictes, devotes,
qui totes feſtes
ſe paren preſtes
al combregar,
maſa privar
cauſa menyſpreu,
lliurar ſe deu
mòlt cautament,
è majorment
à les contraries,
per ſer mòlt varies,
è contumaces,
è pertinaces,
com mòltes feren,
è les que ſperen
altre Meſsies,
erren les vies
del ſer Chriſtianes,
hoch sòn mal ſanes,
è Filiſtees,
cert Cananees,
Samaritanes,
in-

increduls vanes
apoſtatades,
sòn batejades,
è la Judayca
Ley, è Moſayca
en lo cor tenen,
à llur dany prenen
lo pa ſagrat,
ſens fe, ſens grat,
indignament,
mes certament
per llur error
non pert valor,
nin val res menys
per ſos deſdenys
lalt Sagrament.
Ell donchs volent
complir ſa empreſſa
ab gran llargueſa,
com prophetat
fonch figurat
antigament,
sòn teſtament
ab mort volch cloure
ell ſerp de coure,
aram, llautò,
en pal baſtò,
mes à travès
per Moyſes
en alt alçada,
entrecruada
clavada ab clau
de treua, y pau,
arch, è ſenyal
celeſtial,
Iris pintat
fonch lo poſſat
al Firmament,
ell fonament
pedra mòlt ferma,
en ques referma
tot lo Senat
Apoſtolat,
pels Arteſans
edificans,
ans reprobada,
puix paredada
feta angular,
pedra calar,
ſens mans tallada,
è declarada
per Daniel,
del Rey cruel,
Regnes rompent
dor,

dor, è dargent,
de Aram tercer,
lo quart dacer,
quint terra cuyta,
creixent ab cuyta
fetą tamanya,
com gran mõtanya;
Oricorn fort,
domat, è mort,
cantant doncella
humil, è bella,
Brufol portant
jou, dret llaurant,
anyell roſtit,
tot engolit
hos no trencat,
ell grà ſembrat
mort verament,
mòlt fruyt retent,
ell balſem fi
del engadí,
raìm penjat
en pal portat
al coll per dos
guardejadòs,
lo Chriſtià
de carahi và

Jueu deſquena,
primer lo mena
Poble rebel,
ell com Abel
mort, è batut,
Joſeph venut
à gent dolenta,
per dinès trenta
per ſos germans,
de peus, è mans
Samsò lligat,
Jonàs llançat
tres jorns begut,
pel peix retut
quis diu Balena,
foran larena
tornat en ſeſt,
Iſach fill preſt,
la mort volent,
obedient
al pare ſeu.
Ell fill de Dèu
ver Redemptor,
llarch comprador,
pagador franch
del cos la ſanch,
ell pellicà,

ſos

ſos pits nafrà,
pels fills ſalvar,
è reſtaurar,
fluintla tota,
com una gota
ſola hi baſtàs,
no gens ſcàs,
fent abundoſa,
è copioſa
Redempciò
tal Paſsiò,
açots, colona,
de junchs corona,
martell tan greu,
llança, claus, Creu,
ſet mòlt ſtranya,
ſponja, è canya,
vinagre, è fel,
mort tan cruel,
vituperoſa,
tant doloroſa
ell la volguè,
è la prenguè
per amor noſtra,
è per fer moſtra
dinmenſitat,
de charitat
ell Jutje juſt,
Adam pel guſt
condemnà à mort,
morint à tort
ell, è greument,
mòlt juſtament
vòlch anullar,
è revocar
dita ſentencia,
dada en abſencia
als naixedors,
fills ſucceſſors
generalment,
mòlt carament
de tots pecats
fets, è innats,
ell feu ajuſt,
è alt en fuſt
dhon fonch llevat
lo pom vedat
pels innocents,
cinch mil docents
any ſeixantè
los remetè,
hora mateixa
fonch la madeixa
drachma deena,

hora novena
llavors trobada,
al coll portada
ab alegria,
qual ja perìa
lerrant ovella,
les errors della
portant al dos
fill prodigos
fonch acollit,
lenfellonit
fora romàs,
morì lo gràs,
è roig bedell
de cos, è pell
inmaçulat,
ſacrificat
per lo comù
alt, è tot nu.
Ver hom, è Dèu
ſobre la Creu
fermant laſquena,
noſtra çadena
dacèr tan fort,
dinfernal mort,
morint desféu,
ſa mort reféu
lo noſtre ſtat,
mortificat
donantli vida,
cert ſa ferida
humanitat,
divinitat,
may ſe partiren,
nos deſunìren,
ni delleixaren,
bèu confeſſaren;
è coneguèren
en lo que vèren
dels miradòrs,
eixecutors,
alguns ſabuts
en les virtuts,
è grans ſenyals,
tots divinals,
è mòlts ſecrets
que hi foren fets,
juſt lo preycà
preu quant tornà
Judes traydor,
cridàl Senyor
Dimas lladrò;
Centuriò,
hu cap de cent,
dix

dix verament
fill de Dèu es:
Pilat Francès
Rey lescrivì,
gentil Longì
Dèu ladorà
com se veu sà,
ans era cech;
lo Sol sestech
de dar claror
per sòn Senyor
ser tormentat,
anuvolat
lo Cel tronà,
fort llampejà,
movent grans vents,
tremolaments
feren les terres,
dels monts, è serres,
roques cayguèren,
en sis rompèren,
foren perides,
foren solsides
mòltes montanyes;
Nacions stranyes
del cap del Mon,
fins hon se pon
lo Sol tots jorns,
vent tals contorns
temorejaren,
Dèu invocaren,
com un Gentil,
mestre subtil,
dit Dionys,
lo mon sentis
fort tremolar,
ves eclipsar
lo Sol, è Luna,
contra comuna
Astrologìa,
en jorn de dia
ves tal foscura,
Dèu de natura
dix sofería,
ò periría
la Mundanal
universal
machina sempre;
aquest destempre
ben prop lo veu
lo mal Jueu,
major Prelat
del gran Bisbat,
sols per lo guany

en aquell any
arrendador,
princep traydor,
ab sos sequaços
hypocritaços,
mes no hi creguèren;
ans dels que hi eren
allí venguts,
scomoguts,
mes per temor,
que per dolor,
ni pietat,
à pas cuytat
esbalaits,
batentsels pits,
barbes pelant,
los caps calant,
trists sen tornaren,
may otorgaren
aver fet mal.
Lo triunfal
titol subscrit,
per tots lligit,
Grechs, è Latins,
als Raus Rabins
nols pareguè
que diguès bè
Rey dels Jueus,
ab agres veus
ne despitaren,
è infestaren
ne fos llevat.
Mes à Pilat
no li plaguè,
ans romanguè
à llur despit
com fonch scrit;
dels monuments
mòlts dels durments,
ò morts Sancts cosos,
ab pell, carn, hossos,
ressuscitaren,
è recitaren
que vist avíen,
llà dhon venien,
Laltar cellat,
pel Vel tallat
se descobrí,
Linfern obrí,
Lim, è presò,
com féu Samsò,
ab clau de compte
Lalcayt en prompte
apresonà,

è

è fort lligà
ſa cavalcada,
al llim tancada,
qual ell tenìa
ab tiranía
animes ſantes;
qui pot dir quantes
à mi per gracia,
ab pertinacia,
cert no morì,
yon penedí
ans de morir
gens referir
no gos lo crim,
tots los del Lim,
ò Si de Abram,
Eva, y Adam,
ſos deſcendents,
Dèu coneixents
de fet cobrà,
è ſen portà
tots Dèu lloant,
Chaìm deixant,
è tots los mals,
perpetuals
habitados
en los cahos,

totſtemps penant,
en lentretant
Joſeph Baró,
Decuriò,
é noble nat
en la Ciutat
Arimathìa,
prop vas tenía,
ò foſſa nova,
ſemblant à cova,
tallat en roca
à pich de broca
fet pera sí,
ell proveì
ab diligencia
haver llicencia
de Ponç Pilat,
fer ſoterrat,
qual obtengué,
comprat haguè
net drap de llì,
nart, benjuì,
altres pèrfums,
ſegons coſtums,
es dels Jueus,
tot à grans preus
lliures ben cent,

de-

devotament
lo cos lligat,
embalsemat
lo soterrà,
è cimentà
la porta closa
ab mòlt gran llosa,
pels seus lo cos
furtat no fos.
Los Raus duptaren
per tant instaren
la sepultura
ab mòlta cura
per un Barò
Centuriò
fos ben guardada,
sa gent armada,
tots ben pagats,
puix sglayats
terç jorn matì,
quant fort sortì
del monument,
smayament,
é por haguèren.
Tots lo creguèren
esser ver Dèu,
tots una vèu
de fet cuytaren,
eu recitaren
dins la Ciutat,
ressuscitat
es verament,
mes promptament
delIs sobornats,
dells menaçats,
mòlts variaren,
è depossaren
mentint vilment,
ans certament
que lo dit cos,
despenjat fos
de la Creu alt,
encara calt
del dret costat,
hon fonch nafrat
gran sanch nixquè,
aygua tambè.
Lo Poble ho veu
tot aços feu,
pera figures,
Psalms,è Scriptures
dar compliment,
Lomnipotent
quant feu fer Larcha
al

al Patriarcha
antich Noè,
aygua volguè
punìs lo vici,
è fos inici
à la virtut,
lo retengut
Poble prou bo
per Pharaò
com à catiu,
restà tot viu,
è feu lo franch
aquella sanch
del sanct anyell,
è fonch coltell
de gran matança,
en la criança
de Egypte tanta,
puix la gent santa
Dèu feu passar
la roja Mar,
com per trespol
del Rey lestol
laygual negà,
mes Dèu manà
quel Poble vès,
com Moysés
ferint la roca,
aygua no poca
manàl nixquè,
del qual beguè
tot Israel;
Ezechiel,
ell prophetant,
Dèu inspirant
gran aygua viva,
neta abstersiva,
promet donar,
per denejar
los delinquents,
als penidents
sedejans crida,
beure combida
Dèu aygua franca,
com llana blanca
promet tornat,
è canejat
les Astrosìes
per Esaìes,
deixen Dèu vena
abundant plena
daygues vivents,
als descreents
diu Hieremìes,
scriu

ſcriu Zacharies,
ab Prophecía
en aquell dia,
è temps de pau,
en lo Palau
del Rey Daviu,
font gran com riu
ſi moſtrarà,
è llavarà
la menſtruoſa
aygua abundoſa
del dret coſtat,
per un forat
del Temple eixint,
fonch viſt guarint
les malaltíes,
è ell Meſsìes,
volch començar
ſanctificar,
aquell flum gran,
com Sanct Joan
lo batejà,
é com tornà
del aygua vi,
Architiclì
beure manà,
allí moſtrà
començ de gloria,
la natatoria
de Siloé
lo moſtrà bè,
prop de Sicar
promès donar
al Aldeana
Samaritana
aygua de vida,
font infinida
perpetual,
font daygua tal
ja figurada,
è prophetada
per Dèu promeſſa,
may fonch obteſa
pels de natura,
ni de ſcriptura
pobles paſſats
à Déu ingrats,
ni quant ſuà
ſanch com plorà
orant en lhort,
ſols aprés mort
fonch dada cert
quant fonch obert
lo coſtat ſéu.
Alt en la Creu
mig començades,
è

è ſols forjades
les claus del Cel,
à Pere fel
promeſſes dar,
volch acabar,
ſubtil manyà,
ell les temprà,
com bon Armer,
temprà lacèr
ab aygua, y ſanch.
Bè lo barranch
flum, è torrent,
paſſa bevent
calcer, è got,
Rey Sacerdot
Melchiſedech.
Obert lo rech
del coſtat dret
fonch lo pertret;
è aparell
peleant vell
tot revocat,
è reprobat
dels uſuraris,
è Pothecaris
llur receptari.
Obert larmari
de Deytat,
per pietat
al nou Sacrari,
antidotari
novell donà,
hon ordenà
ſet medicines,
ab ſet divines
ſpirituals;
no naturals
proprietats,
ab qualitats
ben diviſades,
è graduades
à quatre graus,
tres per tres claus,
quart per la llança,
ab ſa balança
juſt dret peſades,
ben diſpenſades
les quantitats,
ab quels Prelats
sòn unguentaris,
è pigmentaris,
feſſen unguents,
è fins pigments
preſervatius,

è curatius,
ratificants,
è conservants
la sanitat,
suavitat,
beneyta noble,
salut al Poble,
novell ramat,
elet triat,
anyells, moltòns,
barbuts cabròns
abandonant,
ell alt cridant,
anyell benigne,
com fa lo signe,
ab veu mòlt fort
prop de sa mort,
ab lo cap dret,
haver gran set
de tots cridà,
per tots pagà
ell bastament,
lobedient
anyell corder,
qui volenter
hi es vengut,
es franch remut
complidament.
Lo frè mordent
de dur cervell,
ja odie vell
embotonat,
desempegat,
Jueu altiu
restà catiu
per culpa llur,
puix en lo fur,
ò Pròphecíes
del ver Messíes,
no han fermat,
en sòn ramat
no sòn contats
desveínats,
nols es permes
posseír res
en realench.
Lo Rey que vench
del Cel al Mon
Messíes fon,
nol han cregut
han, è perdut
llur bobalar,
en lampribar
prioritat

la

la ſalvetat
en prats paſtura
per oradura.
Los qui llogats,
humilitats,
obrar volràn,
è ſuaràn
en les cavades
no fent llobades
del divinal
diner real
ſeràn pagats,
los enganats
Moros, è atres,
Turchs, Idolatres,
feroços, braus,
reſten ſclaus
deſcaminats.
Sòn figurats
lenterch Ebraych,
lo Gentil laych,
pobles abdòs
pels ſervidòs
dos jovencells,
laſe ab ells
enſemps reſtats
baix, no muntats
fer en la penya
altar, ni llenya,
pel ſacrifici
de Abram inici,
començador
de fe, y amor.
Iſaach tercer
lo Poble ver,
è Chriſtià,
qui creu, è fà
lo que Dèu vol,
aqueſt tot ſol,
la hu de tres
ſols elet es,
los dos damnats,
mòlts sòn cridats
pochs los elets,
Dèu quants ha fets
vol ſer ſalvats,
è mòlts malvats
eſſer nou volen;
puix ells ſe tolen
lo be promès,
afectant mes
la vida graſſa,
reſtar en plaça,
ploga, ò no ploga

troben quils lloga,
nols plau lloguer,
ni llogater
conduydor,
combidador,
nols plau oir,
mòlt menys seguir,
ni les figures,
sanctes Scriptures
lligir entendre,
lo ver seny pendre
à ells simputa.
Dèu no refuta
qui si atança
no fora llança,
ni desempara
lhom quis prepara
rebre sa gracia,
tot quant li placia
fent, obeint,
Sathan jaquint
dret à ell vè
promet la fe,
fent homenatge
de vassallatge
perpetual,
rebent la sal
de sapiencia
en mans presencia
del seu Curat,
propri Prelat,
è Sacerdot,
solemne vot
à Dèu na fet,
aquest de fet
es ben rebut,
franch, è remut
lo seu rescat,
per Dèu pagat
degudament,
per incident
me vull llunyar,
fora aviar
un poch del rench,
saltár entench
foral cavat,
tant he mal grat
de les mesquines
fictes beguines
prest puix me moch
llur saber poch,
è mòlt cuydar
vull insertar.
Veig la beguina
sal-

ſalta, Martina
de ſellan ſella,
de vellan vella
gira mantells,
pica martells,
diſputadora,
demanadora
de queſtions,
è fent rahòns
als Confeſſors,
è Preycadors.
Ella famoſa,
è poderoſa,
en lo moral,
è natural
mòlt erudida,
avent oìda
la nomenada,
pel Mon anada
del meu poder,
è alt ſaber,
mes divinal
que humanal
per mes entendre
de mi apendre,
lo Mon paſſant,
è traveſſant
à veurem vench,
è ab mi tench
grans parlaments,
donam unguents
moòlt fins, dolor
de gran valor,
donam planter,
è ſementer
de balſem, brots
en Gadi tots
vinyan plantam,
ſovint parlam
è diſcurrìm,
mòlt departim,
Daſtronomía
mòlt ne ſabìa,
ellam ſignà,
è deſignà
en aqueſt fuſt
un Rey robuſt,
mòlt deſijat
ſerà penjat
per los Jueus
mals vaſſalls ſeus
en creu ben alt,
delhort del ſalt
preſt lon traguì,
è

è lamaguì
jus la piſcina,
dell medicina
laygua prenìa,
homens guarìa
ſols, la llacuna,
dones nenguna,
nos llig guarís,
per llur avìs
après per dies,
Jeſus Meſsìes
als Phariſeus,
è Seduceus
los atlegà,
è divulgà
tal diligencia,
per mes ſciencia
al jutjament,
fort argument
à ells ſerìa.
Larch reſpondrìa
ſino dubtàs
temps hi baſtàs,
curt hi vull dir,
nom cal deſdir
per poca ſtreta,
una oroneta
cert no fa ſtiu,
muller la viu
de infel Rey,
fonch fora lley,
de tot haguè,
tambès cayguè,
ſi mes timpliques,
è fort repliques,
de virtuoſes,
dones famoſes,
è venerades
qui ſon ſtades
vergens, fadrines,
Monjes, beguines,
poques caſades,
canoniçades,
per Papa ſanctes,
Sybilles tantes
Dèu Redemptor
ſer venidor,
pronoſticans,
dalgunes grans,
mes foren poques,
mares, è çoques
de Ley antiga,
bo es te diga
la veritat.

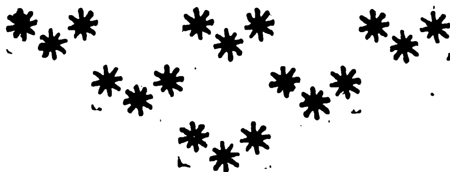
Per

Per equitat,
è Dèu honrat
per ell format
de Eva lo cos,
qui dhõ fonch hos,
carn de carn llur,
perque fan dur
per genitura,
obrant natura
en lo Mon hom,
algun queucom,
sòn poch amables
no extimables
que valguen mes
per ser mulles.
Car matrimoni,
no es testimoni,
no sospitòs,
ans prou dubtòs
inducciò,
presumpciò,
es de bondat,
seguritat
non porta gens;
car mòltes gens
fills daltri crien,
convè donchs sien
no mòlt amades,
mes comportades
per ses aínes,
com les gallines
qui tot ho çullen,
hon se recullen,
per tãts houspõdre.
Mes vull respondre
al argument,
generalment,
perque les dones
formà Dèu bones,
bondat alguna,
sols la comuna
sis volen tenen
dellès ne prenen
alguna part,
les mes apart
ben lluny larrullé,
è la despullen
de si la llancen.
Les que satancen
fer qualque bè,
sots lley, è se
sòn stimades,
un tant preades
en gran recort,

com

com lhome tort
Rey entrels cechs,
per alguns llechs
mencionades,
perpetuades
per llonga fama;
daqueſtes ama
lo que han bo,
no tot lo ſo
quen fa la gent,
mes ſolament,
ſola virtut.
La fortitut
de Na Judich,
de Heſter te dich
la complacencia,
per ſapiencia
Rebeca mira,
de Sarra tira,
ò Sarraí,
qui requerì
Abram tocar,
la mòça Agar,
fidelitat,
humilitat
mòlt gran de Lìa;
la parlería,
è bell ſtil
de Abigail,
Delbora trìa
ſols prophecìa;
Raab celant,
lo clau ficant
al pols Jahel,
amant Rachel
viudatge de Ana;
de Na Suſana
pren continencia;
la penitencia
de Magdalena,
de lalta Elena
peregrinatge,
hoſpitalatge
dels pobres, cel
de Iſabel
Reyna conteſſa
è Menoreſſa,
de Catharina,
Tecla, Marina;
Anaſtasía,
Agnes, Lucía,
virginitat,
ab charitat,
per fe martyri,
ſens

ſens ereptiri
ne pots amar,
ben afamar,
è ben voler
dir ab plaer
ſols tals virtuts.
Solicituts
de dones vives
te prech ſquives
ſols te deportes
de ſemblāts mortes
lligir llur vida;
car han ſeguida
en lo llur pas,
ſens contrapàs
la bona via
de quim embía,
aixi desfas,
è ſatisfas
tots arguments,
è penſaments,
leixa diſputes,
è no refutes
los concells meus,
cert ſi nols creus
viuràs penat,
morràs damnat,
ta teſta calba
puix es ja Lalba
volrà dormir,
vullmen partir
comante à Dèu.



LI QUART

QUART LIBRE, O QUARTA PART PRINCIPAL DE ENVIUDAR.

PRIMERA PART.

Com ordena sa vida.

PUix que sabèu,
yo no sentí
de fert sortì
tot elevat,
è llajenat,
sbalaít
pel que oit
llavors avia.
Com qui somnìa
cosa plaent
soptosament
sis despertat,
ne ha mal grat;
è li sab greu,
com plaer seu
li han torbat.

Desconsolat
com fonch Tobíes,
com Azaríes,
Angel Raphel
sen tornàl Cel,
è congoixat.
E com hugat
fonch Sãct Ambros
qui fonch al cos
del Sanct Martì,
tambè Frontì
fonch al deMartha,
lligint la carta
de celebrar,
sobrel Altar
ells sadormìren,

dor-

dormint partìren
de ſos Bisbats,
per Dèu guiats
mirablement.
Ells realment
feren lofici,
lo ſacrifici,
ſanctes pregaries,
per funeraries
dels ſus dits ſants,
llurs ajudants
ventlos becar,
maſa tardar
los deſpertaren,
perquels torbaren
del que lluny feyé,
è tan clar veyen
los deſplaguè,
caſcun haguè
enuig un tant.
E com parlant
Dèu inſtruìs,
los ſenys obrís
à les figures,
ſanctes Scriptures,
les declaràs,
à Cleophàs,
altre ab ell,
en lo caſtell
apoſentats
maravellats
del que parlà,
trencant lo pà
lo coneguèren,
quant lo volguèren
deſpareguè,
mòlt los dolguè
com ſabſentà.
E com trobà
Sanct Agoſtí
aquell fadrí
riba la mar,
volent buydar
layguan un clot,
li dix Arlot,
que penſes fer?
Ab alt ſaber
lo chich reſpos,
ab gran repos
ell ſcoltant,
linfant parlant
perdèl de viſta,
ab cara triſta
reſtà penſant.

Yo pel ſemblant
tal me trobì,
après cobrì,
en ſeny tornat,
encadarnat,
per leſcoltar,
è tant vetlar,
tantoſt pensí,
è comencí
rememorar,
è recordar,
recogitant,
è recitant,
lo quentenguì,
è comprenguí,
de la creença,
per ma valença
à mi explicada,
è declarada,
fonch lo moral,
è doctrinal
per mi palpable,
è practicable.
Mes lo ſubtil
de fort ſtil
cert traſcendent
mon ſentiment,
Theorich alt,
trobantme falt
de viſta lloſca,
è ab ma foſca
flaca prenſiva,
com la viſiva
del Duch, è Rat,
quis diu penat,
è del muçol
al raig del Sol,
dull lo perdìa,
nol entenìa
ſols lo cobrava,
com ſe calava
al aprenſible,
intelligible
per mi groſſer,
fiu mon poder
nom oblidàs,
quem recordàs
per profit meu,
è ara teu,
fill Balthaſar.
Sens pus tardar
tantoſt veſtím,
del llit llevìm,
è deballat,

age-

agenollat,
à Dèu lloì,
è beneì,
regraciant,
è ſuplicant
ſa glorioſa,
è piadoſa
beneyta Mare,
quellam ſepare
del vell llevat,
è renovat
del infernal
drach belial
me preſervàs.
E com pensàs
quel temps paſſat,
mal compaſat,
perdùt nos cobra,
meti en obra
lo vi novell,
de bon concell.
Sés temps remetre,
volguì prometre,
fiu jurament,
vot, ſagrament,
ab cor datendre
may muller pendre;
mes viure franch,
may en un banch
ſeure, ni taula,
ni may paraula,
rahonament,
mòlt parlament
delles ſentir,
ni may oir
llur malempoli.
Bollir en oli
mentjar les mans,
morir avans,
ans peus ſtendre
que muller pendre,
ans ſoterrat
que mullerat.
De continença,
fiu prometença,
puix fuy delliure
mudí de viure,
leixant lactiva,
contemplativa,
cercant la vida,
prenint la mida
al eixemplar
de imitar,
als Ermitans,
ſols

ſols habitans
en los ſechs erms,
hon viuen ferms
ſens matrimonis,
ab tals Demonis.
De fet ho fiu
aquell ſtiu,
yo fiu ma via
ves la mongía
ben ermitana
la Catalana
damunt Falcèt,
deçà Poblèt
quis diu Cartoixa,
hon la gent coixa
puja ab afany,
qualque mig any
yo hi aturì,
hon apurí
ab lo Prior
bon Confeſſor
examinant,
è rominant
ma conſciencia,
la penitencia
hagui finida.
De la llur vida
fuy mòlt content,
è certament
veſtit mi fòra
ſi la traydora
de bigamía,
tal com la mia
tant non vedàs,
quem ordenàs
à Miſſa dir.
Al Monaſtir
dona hi entràs,
nis acoſtàs
nunca ni veren.
Ans me digueren
que la Regina
Dona Marina,
deſafaenada,
una jornada
ſols per mirar,
hi volch entrar
ab ſes doncelles,
Clauſtra, Capelles,
quant calcigaren,
tot ho llavaren,
è fort raguèren.
Ells may ixquèren
del Cor tancats,
mòlt

mòlt sòn guardats
de ocasiò,
doraçiò
ells men mostraren;
mòlt mendreçaren
per llur virtut
lo temps perdut
quel smenàs,
que ordenàs,
lo venidor,
vivint millor
me concellaren.
Tots mabraçaren,
em oferièn
Dèu pregarien
per mi tostemps.
De tots ensemps
près comiat,
per Dèu guiat,
ves sanctes Creus,
ab mòltes neus,
è prou gran fret,
fuy à Poblet,
camì ferrrat
à Monserrat,
prop Tarragona;
fuy à Vallbona:
quin Monastir
per convertir
tot pecador,
per la fredor
mòlt me cansà,
Benifaçà,
è Vallivana,
fuy per la Plana,
è per la Vall,
ab gran treball
à Vall de Christ.
Quant haguì vist
yo Porta Celi,
cert fuy al eli
de cansament;
mes certament,
segons mon vot,
res pus devot,
ni mes compost
lloch pus dispost
en tots no viu,
ab rahòs diu
del Cel la Porta;
cert no hies morta
la continencia,
de la abstinencia,
ells han la suma,

may

may carn hi ſuma,
ni à llur coſta
dona ſacoſta,
bè hi reposì
fins deposí
lo llaſſament.
Dells mòlt content
enamorat,
ab llur bon grat,
cinta ma ſpaſa,
tornìm à caſa
hon huí yo ſtich
en pau vos dich.

SEGONA PART.

Continùa sòn viure.

NOranta cinch,
ò cét anys tinch
dels quals cinquanta,
ò los ſeixanta
dels meus millors,
pcnes, dolors,
man ſpletat.
En veritat
lo ſanct ſermò
de Salomò,
quim fonch tramès
los anys de mes
me ſtalvià,
è deſvià,
yo mal nodrit,
vell endurit,
dolent, vilà,
com lo milà
del terç any vell,
per un budell
ja mi calava,
jam acordrva
à fort cadena.
Ma gran ſmena,
del temps perdut
no conegut,
ſi lat recite,
creus ſols imite,
lo publíca,
qui explica

sòn falliment,
tot humilment,
no pas com feu
lo Phariſeu,
vanagloriòs,
ſuperbiòs.
Yo inſtruìt,
è corregit,
que Dèu aydant,
è graciant
ab ſcandalls,
è prou treballs,
mon temps llimite,
dones evite,
per no torbar
com realgar,
ſols un cambrer,
un ſcuder,
è comprador
coch, paſtador,
tres me ſerveixen,
é may me deìxen,
sòn ſou los pague,
els afalague.
No tinch cenſals,
de naturals
primiciades,
è juſt delmades,
rendes yo vixch,
lo meu partixch,
finant mos dies
en obres pies,
è penitencia.
Per abſtinencia
llit ſus la llenya,
è deſtamenya
tinch los llançols,
los camiſols
daſpre celici,
per eixercici
de ma perſona,
alguna ſtona
yo cave en lhort,
per mon deport
après paſſeje
fins que fameje,
Dijous, Dumentge,
è Dimats mentje
carn ſenſe greix,
los tres jorns peix,
lu aygua, y pa
ſi nom trob sà,
pa, y vi bermell,
de gros burell

 cs

es mon vestir,
à may jaquir
Missa tots jorns,
cerque perdons,
sovint confesse,
è may no cesse
hores diurnes
dir, è nocturnes,
per morts, è vius,
yo rem catius,
è encarcerats,
è enviudats
sovint visite,
los hostes cite,
cert ma posada
nols tinch tancada,
los malalts cure,
pubíls procure,
dò past al pobre
mascle, ò cobre.
No les femelles
bè cert à elles
gens nols ne fas,
de fret, ò glaç,
de set, ò fam
tant les desam,
sis vol morissen,
llamps les ferissen,
è les cremassen,
sal se tornassen
com la de Loth
llança en un clot,
qui res los dona;
mes quils perdona
sòn falliment,
peca greument,
mòlt fort errà,
com no scorchà
En Assuer
à sa muller
Vastì Regina,
tambè Na Dina
morir deguèra
por ser vayuèra,
millor lin pres
à Finehes,
com acorà,
è atravessà
ab lo punyal,
dins lo tandal,
la dona dita
Madianita,
nom de guerrer
justicier,

lin

lin ha restat,
perpetuat,
è gran Barò.
Per dir cansò,
tambor sonar,
masa cuytar,
primer eixir
ne feu morir,
cremada nùa
la filla sua
lo Duch bastart.
Haguè gran art
lo caminer
de sa muller,
partint lo cos,
cascu bon tros
dels Tribs nhaguè,
de ques moguè
fer gran venjança;
cruel matança
de Benjamines,
è Gabesines
de Galahat.
Aquell untat
bon Rey Hieu,
noblement feu
dalt spenyar,
tota sclafar
à Gesabel,
Reyna cruel,
dona malvada,
en la entrada
ben calcigar,
è rocegar,
la lleixà à cans;
sols peus, y mans
lo quens romàs,
en un nou vas
per ser stada,
ab Rey casada
fonch soterrat.
Bè fonch irat
ab gran rahò
lantich Barò
Duch Moyses,
ab Finehes,
è vencedors,
per ser tudors
de les casades,
viudes portades
Madianites,
cert infinites
les violades,
totes trobades,

manà matar,
è degollar,
les vergens no,
é guanyals ho
virginitat.
Lapostatat
En Julià,
bè castigà
braves mullers,
ben nou millers
per les mamelles,
en les ramelles
darbres curtades,
ben aguades
vives penjà.
Tambè venjà
Hercules tost,
en un recost
centmil armades,
aparellades
per ell combatre,
sabèls rebatre
lo llur arnès,
ab un reves,
mòlt les veixà,
è les deixà
totes nafrades,
é degollades
baix en la foya.
No menys en Troya
Pantasilèa,
ab saginèa,
qui pot dir quanta,
millers quaranta
mortes tallaren.
Tambès mataren
los Persians,
mes daltres tans
delles millars
ab ira fort.
Nos feu gran tort
aquella necia
dita Lucrecia,
gentil, infel,
moguèla cel
de ques vol fos
matant sòn cos;
car coneixìa,
que mereixía
per sòn fallir
tantost morir.
E la cunyada
enamorada
de Octavià,

tambès matà
ſabent que feya;
car ellas veya
fort aborrida,
è ben fornida
de puteria,
ſa porreria
mort mereixquè,
perço prengué
verí tant fort.

Si tal deport,
ſemblants jornades,
ab tals porrades
ſovent havìen,
millors ſerìen,
ſi yo podìa,
yols ne darìa,
dich à les males,
totes sòn tales
les que conech.

TERCERA PART
DEL QUART LLIBRE.

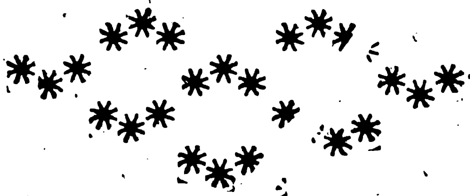
PEr lo quels dech
per ſer prohiſmes,
è pels baptiſmes
hon sòm llabats
tots batejats,
ſi he fals dit,
ja men penit
cert de bon cor,
no hajen por
les aſſegure,
poſſat murmure
que yols fes frau;

car nos tan brau
fer, ni fellò,
cert lo lleò
com pintat par.
Per no deixar
elles irades,
abalotades
ves mi del tot,
vull dir un mot
per llur confort,
tot lo llur hort
deſpines plè,

de

de carts també,
he practicat
bé examinat
ma vida tota,
en la llur flota
dels arbres vius,
he vist mòlts nius
de verderols,
ò doriols,
é mòlts vespès,
tots sòn vergés
he ben cercat,
he hi sols trobat
un virtual
arbre fruytal
sols singular,
de virtuts clar,
ben empeltat,
crech ha trencat
lull al diable,
una lloable
sola famosa,
è fructuosa
ben coneguda,
dona tenguda
per prou valent.
Dèu mólt tement,
é Christiana
tota humana
comunicable,
dòlça, y amable;
è graciosa,
certa curosa,
neta, gentil,
sabent, humil,
é poch parlera,
mes gran faenera;
bona endreçada,
ben sforçada
en tot quant feya;
ses hores deya,
è tot lofici,
mes lo servici,
è treballar,
per sòn orar
no romanìa,
à tots parìa
la llur persona
mes hom que dona
desque sò nat
tanta bondat
no viu en fembra;
daquestam membra
que fonch casada,
è

è ben criada,
mòlt inſtruìda,
è tal nodrida
pel marit ſéu,
lo qual la veu
mòlt ben morir,
reſtà ſens dir
deſconſolat,
alienat
fora de ſi,
bel coneguí
ſubplantador,
é lluytador,
blanch, è bermell
es lo nom dell,
dellam recort
es primer mort,
lo peix llicer
hac nom primer,
fonch ma veìna,
mare padrina,
è fel amiga,
no maſa antiga,
dona mòlt clara,
à mi mòlt chara,
res en lo Mon
mentres hi fon
no à mi tant,
fiu dol, è plant
gran quant fallì,
de cor la amí
extremament.
Puix ſolament
en llur comuna
ne trobat una,
la qual mereix
un poch de greix
é qualque feſta,
per ſola aqueſta
los dich me plau,
ab elles pau
final fermat.



QUARTA, E DARRERA PART

DEL QUART LIBRE.

DE la ſens par
Verge excelẽt,
de Déu potent
Mare MARIA,
no meſtaría
devotament
atentament
no pas cuytat,
majoritat
dir caſcùn dia,
ſa Confraria
de la Seu gran,
totſtemps que van
à ſoterrar,
é à honrar
ſes Proceſſons,
Miſſes, Sermons,
ſervixch quant puch.
Sa ſtola duch
del Rey empreſſa
als pits bè ſteſa
blanch ab gerreta,
ò terraceta,
ab flor de llir,
è ſens fallir
ſet vergonyans,
les quatre grans
feſtivitats
tinch combidats,
dos tots Diſabtes,
dels qui dacaptes
porten ſa vida,
ab ſemblant brida
regnes, é mos
de tot mon cos
lo fi ordene.
Perque hi ſmene
lo que mi fall,
en eſta vall
tan llacrymoſa,

ſa

la gloriosa
nit, è jorn pregue,
quellam aplegue
ab sos servents,
primés corrents
per ses monjoyes
guanyant les joyes
del alt repos,
sperar gos,
ab fe fiant,
quella ajudant
atenyeré,
è guanyarè
après ma mort,
lo segur port
celestial
perpetual
alt consistori.
Al Porgatori
per mos pecats,
mal smenats
sè prou hi dech,
quant puch li prech
que men aparte,
asi quem farte,
per fer smenes
de mals, è penes;
sols corporals,
les animals,
è desplaers,
quals les mullers,
en temps passat,
me han donat,
è mals presents
per los torments
en cópte hi hatjen.
Aram ensaigen
males humors,
penes, dolors,
tinch al present,
yo aram sent
mal als talons,
en los renyons
pedres, arena,
dolme lasquena,
muscles, è colces,
tinch torts los polses
no puch tenir,
ni menys rigir
taça, ni pinta,
ploma, ni tinta;
lull dret tinch roig,
nim veig, nim oig,
no puch scriure,

ni menys ja ſiure,
mòlt mes ne reſta,
daqueſta geſta,
que no te dit,
temps ma fallit,
cert vell feixuch
ja pus no puch.
En lo preſent
mon fill placent,
Balthaſar Bou,
nohi ha res nou
antich es tot,
yo char nebot
te ſols reſcrit,
quem par profit,
mel, è mantega,
ſi bes maſtega
pot ben valer,
à ben ſaber
conexer clar,
bè ſpecular,
è inquirir,
bè diſcernir
queus dèu amar,
que deſamar,
que eligir,
que aborrir
tals dos contraris,
eixemples varis
clares ſemblances,
è concordances
los manifeſten,
mes los aſſeſten
que lalt bolar,
lo diſputar,
grans queſtions,
en los ſermons,
imperceptibles,
no aprenſibles,
ſubtilitats,
alietats,
de Trinitat,
ſi en pecat
fonch concebuda,
ſi fonch remuda
predeſtinar,
la fe probar
dits Den Pertuſa,
Den Lull la muſa,
de Ocham, Scot,
llur vari vot
coſes mòlt primes,
ab ſubtils rimes
plau à les Gens,
pro-

profit no gens
ne sol restar.
De tal preycar
à mon parer,
es tal plaer,
lo scotar,
com lo contar
daltri florins,
è dels oins
les armonies,
è melodies
hanne dellit,
quant han oit
lo so es passat
quin serà stat
ni recitar,
ni recontar,
nou sperèu,
sols oirèu
bè han sonat,
bè han preycat,
à mon plaer.
Aixi certer
me pres à mi,
lalt so que oí
mòlt me plaguè,
mes no cabè
en mon beixell,
lo meu cervell
poch ne prenguè,
que retenguè
te he scrit desùs,
lo menys confus
que bè pogut,
del que sabut
he fet procès,
mes tot sotmès,
tot à la llima,
del qui es cima
dels correctors,
en ses errors
contra la fe,
si mal dit he
no ben rescrit,
heu per no dit,
è revocat,
per anullat
vull sia hagut,
fall me virtut
vull menjaquir.
Sols te requir,
sovint hi lliges,
è quehi afiges
lo quehi sabràs,

per temps creuràs
lo que te ſcrich,
lo que yot dich
ſi may pratiques,
nit emboliques
gens ab les dones,
ſols te conſones
ab lalta Mare,
qui ab Dèu lo Pare,
Leſperit Sant,
dells emanant,
tè fill comù
qui viu Dèu hu
en Unitat,
è Trinitat,
eternalment.
Tots finalment
homens, è fembres;
prhomés, poſébres,
vixcam deçà,
ſalvats dellà,
dirèu Amen.

F I.

